

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Jelšava na roky 2024-2030

Tento materiál bol spracovaný v rámci projektu:

Názov projektu: „Podpora koordinačných a implementačných kapacít regionálneho rozvoja v okrese Revúca“

Kód projektu v ITMS2014+: 314011ARS4

Operačný program: Efektívna verejná správa

Spolufinancovaný fondom: Európsky sociálny fond

Prioritná os: 1. Posilnené inštitucionálne kapacity a efektívna VS

Investičná priorita: Investície do inštitucionálnych kapacít a do efektívnosti VS a verejných služieb na národnej, regionálnej a miestnej úrovni v záujme reforiem, lepšej právnej úpravy a dobrej správy

Špecifický cieľ: 1.1 Skvalitnené systémy a optimalizované procesy VS

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MESTA JELŠAVA

Plánovacie obdobie	<i>2024 - 2030</i>
Verzia	<i>1.0</i>
Vymedzenie územia pre tvorbu programu	<i>Mesto JELŠAVA</i>
Schvaľovací orgán	<i>Zastupiteľstvo mesta Jelšava</i>
Dátum schvaľovania	<i>____.____.2022</i>
Dátum platnosti	<i>31.12.2030</i>
Číslo uznesenia	
Adresa zverejnenia dokumentu	<i>www.jelsava.sk</i>
Financovanie	<i>1) Z operačného programu Efektívna verejná správa Kód výzvy: OP EVS DOP-PO1-SCI.1-2019-2 Názov projektu: „ Podpora koordinačných a implementačných kapacít regionálneho rozvoja v okrese Revúca “ 2) Vlastné zdroje</i>

Obsah

ÚVOD	5
ANALYTICKÁ ČASŤ	9
História	9
Demografia	11
Zhrnutie	11
Veková štruktúra obyvateľstva	12
Počet obyvateľov	12
Priemerný vek	13
Index starnutia	13
Migračný pohyb obyvateľstva	14
Prirodzený pohyb obyvateľstva	15
Štruktúra obyvateľstva podľa vierovyznania	16
Marginalizované rómske komunity	17
Štruktúra obyvateľstva podľa vzdelanostnej úrovne	18
Domový a bytový fond	18
Doprava	22
Občianska vybavenosť	24
Sociálne a zdravotné služby	24
Školstvo	26
Zhrnutie	26
Základná škola s materskou školou	26
Podiel žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia	28
Podiel integrovaných žiakov	29
Podiel žiakov opakujúcich ročník	30
Podiel detí absolvovaných MŠ pred nástupom na ZŠ	30
Špeciálna základná škola	31
Kultúra	32
Významné kultúrno-historické pamiatky v meste Jelšava	33
Kultúrne podujatia	39
Vybrané výsledky výskumu na Gemerí – Kaštieľ Coburgovcov v Jelšave	44
Vybrané výsledky výskumu na Gemerí – Samuel Ferjenčík	46
Životné prostredie	48
Zhrnutie	48

Systém nakladania s odpadmi v meste Jelšava	48
Ekonomický rozvoj.....	55
Prehľad zamestnávateľov	55
Nezamestnanosť	59
Zhrnutie	59
Počet poberateľov a suma rodičovských príspevkov	62
Počet poberateľov a suma príspevku na opatrovanie.....	64
Počet poberateľov dávky na kompenzáciu	64
SWOT analýza.....	66
STRATEGICKÁ ČASŤ	68
Vízia mesta	68
Témy a ciele rozvoja mesta a merateľné ukazovatele	68
PROGRAMOVÁ ČASŤ	74
Opatrenia a zoznam možných aktivít	74
1. Rozvoj kultúry, športu a turizmu	74
2. Technická a dopravná infraštruktúra, verejné priestory a bezpečnosť	76
3. Stav životného prostredia.....	76
4. Kvalita poskytovaných služieb	77
5. Rozvoj podnikateľského prostredia	78
REALIZAČNÁ A FINANČNÁ ČASŤ	80
Časový harmonogram a finančné zabezpečenie	80
Monitorovanie PHSR	89
Komunikačný plán.....	90
Akčný plán.....	90
ZÁVER.....	97
PRÍLOHY	98
Príloha č. 1 Použité skratky	98
Príloha č. 2 Výsledky výskumu kaštieľa Coburgovcov v Jelšave.....	99
Príloha č. 3 Výsledky výskumu osobnosti spisovateľa Samuela Ferjenčíka.....	106
Príloha č. 4 Environmentálne záťaž	117

Na Programme hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Jelšava sa podieľali:

MVDr. Milan Kolesár, primátor mesta Jelšava

Ing. Miroslava Repáková, prednostka MsÚ Jelšava

Ing. arch. Jaroslav Fryč, vedúci oddelenia územného a strategického plánovania, miestneho rozvoja a cestovného ruchu MsÚ Jelšava

Mgr. Dominika Buriaková, odborná referentka oddelenia územného a strategického plánovania, miestneho rozvoja a cestovného ruchu MsÚ Jelšava

Bc. Pavel Kovářik, vedúci oddelenia sociálnych vecí a školstva MsÚ Jelšava

Ing. Ján Hyžňaj, riaditeľ Mestských služieb Jelšava

Mgr. Timea Ambrozy, konateľka Mestského sociálneho podniku Jelšava

Mgr. Tatiana Strelková, riaditeľka Mestského múzea

Ing. Viera Kozárová, koordinátorka pamiatkovej obnovy

Ing. Michal Fulmek, riaditeľ Mestských lesoch Jelšava

Mgr. Andrea Houšková, riaditeľka ZŠsMŠ

RNDr. Rudolf Bauer PhD, konzultant

ÚVOD

Hlavným výstupom programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta je projektu „Podpora koordinačných a implementačných kapacít regionálneho rozvoja v okrese Revúca“, kód projektu 314011ARS4 s obdobím implementácie 5/2021 do 4/2023. Partnermi projektu sú mestá Revúca, Jelšava a Tornaľa. Hlavným cieľom tohto projektu je zvýšiť kapacity regionálneho rozvoja vo všetkých troch mestách okresu Revúca a posilniť medzi-obecnú spoluprácu medzi mestami a obcami okresu. Celkový rozpočet projektu je vo výške 498 424,03 €, z toho z Európskeho fondu regionálneho rozvoja 473 502,82 €. Mesto Jelšava má v rámci projektu vyčlenených 124 733,70 €. Konzultácie a poradenstvo v rámci projektu poskytoval aj RNDr. Rudolf Bauer, PhD. Súčasťou projektu boli aj práce odborných pracovníkov SAV, týkajúcich sa kultúrneho dedičstva regiónu Gemer.

Podklady pre analytickú časť boli získané zo zdrojov najmä ÚPSVaR SR, z dát Mestského úradu, Atlas rómskych komunít, Štatistického úradu SR, inštitútu INEKO, CVTI SR, SODB 2021.

V nasledujúcom období stoja pred celým Slovenskom výzvy, ktoré sa týkajú demografického vývoja, ekonomiky, sociálnej oblasti života obyvateľov a taktiež environmentálnej konverzie. Všetky tieto oblasti sú zahrnuté v Stratégií rozvoja Slovenska do roku 2030. Tento dokument plní úlohu Národnej stratégie regionálneho rozvoja.

V súlade s dlhodobými cieľmi si Programové vyhlásenie Vlády SR 2020-2024 vytýčilo tieto priority:

- posilniť spoločenskú a politickú stabilitu,
- pružne reagovať na príležitosti a negatíva vonkajšieho prostredia,
- plynule pokračovať v podpore hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho rozvoja krajiny,
- prehĺbiť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť Slovenska,
- posilniť úlohu štátu a ochranu verejného záujmu.

V pláne obnovy bola definovaná vízia Slovenska nasledovne:

1) **Inovatívna ekonomika:** Udržateľný rast životnej úrovne a kvality života zaručí Slovensku úspešná transformácia na inovatívnu ekonomiku založenú na investíciách do vedy a výskumu, zelenej a digitálnej ekonomiky. Vyžaduje si to vzdelaných, zručných a adaptabilných zamestnancov.

2) **Moderný štát:** Slovensko musí riešiť transformačný dlh vo všetkých úrovniach štátnej a verejnej správy. Iba moderný, efektívny, digitálny štát s fungujúcimi službami dokáže vytvárať vhodné podmienky a plniť potreby inovatívnej ekonomiky a modernej spoločnosti.

3) **Zdravá krajina:** Hlavným a konečným cieľom verejných politík je kvalita života ľudí. Popri ekonomickom raste, ktorý vytvára nevyhnutné materiálne podmienky a zdroje, kvalita života závisí od starostlivosti o zdravie ľudí, verejný priestor a životné prostredie.

Spoločenský rozvoj krajín EÚ, vrátane Slovenska a najmä jeho ekonomiky je úzko spojený s transformáciou od priemyselnej k post-industriálnej vedomostne založenej spoločnosti. Tento proces zasahuje do všetkých sfér spoločenského života od produkčných sektorov – poľnohospodárstva, priemyslu, služieb, cez voľno časové aktivity a turizmus, končiac posunom od vládnutia k spravovaniu. V tomto vývoji zohrávajú kľúčovú úlohu mestá a mestské regióny, v ktorých sa koncentruje obyvateľstvo, ale aj ekonomické, sociálne a kultúrne aktivity.

Koncept SMART (inteligentného/rozumného) rozvoja je jadro PHSR a zároveň koncept integrujúci rôzne politiky a aktivity samosprávy, jej sociálno-ekonomických partnerov, bezpečnejšie verejné priestory a uspokojenie potrieb všetkých obyvateľov, podnikateľov a iných subjektov naprieč vekovými a sociálnymi skupinami.

Smart mesto vytvára pozitívnu stopu namiesto minimalizácie negatívnej stopy. Jelšava je rýchlo rozvíjajúce sa mesto, otvorené novodobým stratégiám rozvoja, ktoré sú zamerané práve na vytváranie pozitívnych vplyvov na prostredie, spoločnosť, ekonomiku, či kultúru, ako na riešenia svojho negatívneho vplyvu na životné prostredie, sociálne marginalizované skupiny, nezamestnanosť, či kultúrne pamiatky, ktoré sú pýchou Jelšavy. K naplneniu smart kvality mesta Jelšava budú prispievať všetky aktivity, počnúc tvorbou vízie územia.

O potrebe tvorby smart rozvojových stratégií svedčí aj skutočnosť, že Úrad podpredsedu Vlády SR pre investície a informatizáciu bol poverený spracovaním Národnej stratégie pre rozvoj inteligentných regiónov. Táto stratégia a nadväzujúca metodika bude podrobnejšie definovať spôsob zohľadnenia konceptu inteligentného mesta a podporné mechanizmy, nástroje a námety pre tvorbu a implementáciu konceptu smart v regionálnych a komunálnych rozvojových stratégiách uvedených v tejto prílohe.

Harmonogram spracovania PHSR																								
	2021												2022											
Termín	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Úvod																								
Analytická časť																								
Strategická časť																								
Programová časť																								
Realizačná časť																								
Finančná časť																								
Záver																								
Schválenie v Mestskom zastupiteľstve																								

Zdroj: Metodika tvorby PHRSR 2020, verzia: 1.0.3

Program rozvoja mesta Jelšava pozostáva z:

- analytickej časti**, ktorá obsahuje komplexné zhodnotenie a analýzu východiskovej situácie, odhad budúceho možného vývoja, príležitosti a ohrozenia vo väzbe na vonkajšie prostredie a nadradené existujúce stratégie a koncepcie, využívanie vnútorného potenciálu územia, jeho limitov a definovanie podmienok miestneho trvalo udržateľného rozvoja,
- strategickej časti**, ktorá obsahuje stratégiu rozvoja pri zohľadnení miestnych vnútorných špecifik a určuje hlavné smery, priority a ciele plánovaného rozvoja s rešpektovaním princípov regionálnej politiky s cieľom dosiahnutia vyváženého a udržateľného rozvoja územia,
- programovej časti**, ktorá obsahuje najmä zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie budúceho plánovaného rozvoja,
- realizačnej časti**, ktorá je zameraná na popis postupov inštitucionálneho zabezpečenia formou partnerstva a tiež organizačné zabezpečenie budúcej realizácie programu, systém monitorovania a hodnotenia s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie programu prostredníctvom pravidelnej aktualizácie akčných plánov,
- finančnej časti**, ktorá obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít vrátane inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie a plnenia programu rozvoja.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Jelšava je spracovaný v súlade s novelizáciou zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja, v znení zákona č.

309/2014 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2015. Pri spracovaní dokumentu bola zohľadnená odporúčaná Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja (verzia 1.0.3.) spracovaná Úradom podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu.

Je dôležité aby rozvojové dokumenty:

- spĺňali požiadavky na tvorbu základných dokumentov podpory regionálneho rozvoja podľa § 5, § 7, § 8 a § 8a zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov,
- boli kľúčovými nástrojmi implementácie a územnej koordinácie napĺňania cieľov Národnej stratégie regionálneho rozvoja a implementácie Národného investičného plánu SR,
- boli nástrojmi implementácie smart koncepcie,
- boli relevantnými východiskami pre programové rozpočtovanie obcí a následný monitoring a hodnotenie v zmysle zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy v znení neskorších predpisov,
- boli nástrojmi integrácie verejných politík na úrovni regiónov a obcí a zabezpečenia skutočného zvýšenia kvality života obyvateľov, zlepšenia podnikateľského prostredia a prístupu občanov k rozhodovaniu,
- boli nástrojmi efektívneho, aktívneho a vecného zapojenia aktérov regionálneho rozvoja nielen z hľadiska definovania potrieb, priorít, cieľov, stratégií rozvoja obce, skupiny obcí a VÚC, ale aj implementácie, riadenia a monitorovania stratégií,
- podporovali vytváranie systému integrovaného územného manažmentu,
- boli postavené na vecnom prístupe k riešeniu výziev a problémov rozvoja a hľadaní najefektívnejších a najúčinnnejších riešení s využitím najnovších poznatkov, techník a technológií.

ANALYTICKÁ ČASŤ

História

Významné osobnosti mesta

1	Pavel	Benkár	z Jelšavy, tretí inšpektor Únie, ktorý sa mimoriadne zaslúžil o rozvoj železiarstva.
2	Jozef	Benkár	syn Pavla, od roku 1827-1852 hlavný inšpektor Únie, ktorý sa zaslúžil v roku 1852 o spojenie Únie so susednou spoločnosťou a o vznik Rimamuránskej železiarskej spoločnosti.
3	Adam	Brezanóczy	z Jelšavy, 4. 11. 1751-2. 4. 1832 profesor práva v Budapešti.
4	Pavel	Černok	spoluzakladateľ a pestovateľ v Jelšavskej ovocinárskej spoločnosti, v rokoch 1794-1808 učiteľ v Jelšave.
5	Ján	Chrapan	z Jelšavy v rokoch 1932-1935 učil v Jelšave, kde bol dovedy aj popredným hráčom futbalového mužstva. Vynikajúci v prírodných vedách, neskôr vysokoškolský učiteľ v Bratislave.
6	Adam	Czibur	z Jelšavy, popredný advokát a časove druhý inšpektor železiarskej Únie (1808).
7	János	Diak	1566, vzdelaný občan Jelšavy.
8	Juraj	Emrich-Diak	1591, richtár a prisažný, vzdelaný občan.
9	Rudolf	Fabini	nar. 30. 5. 1948 v Jelšave, doktor prírodných vied a člen akadémie.
10	Juraj	Fabricius (FABRY)	z Jelšavy, prvý známy a významný učiteľ miestnej školy pred rokom 1575, po štúdiách, o.i. na Karlovej univerzite v Prahe a Wittenbergu, kde bol v roku 1579 vysvätený za prvého známeho kňaza, farárom v Jelšave až do smrti 1633, od roku 1620 seniorom Muránskeho bratstva.
11	Samuel	Ferienčík	v rokoch 1827-1853, farár v Jelšave. Vynikal v prírodných vedách a v rámci Uhorska v meteorológii, prispieval do odborných časopisov predpoveďami počasia. V roku 1842 bol členom delegácie vo Viedni u cisára so sťažnosťami Slovákov.
12	Lujza	Ferienčíková	vdova po S. Ferienčíkovi, v roku 1864 založila a viedla humánný ženský spolok na podporu chudobných, ktorý aj koncom storočia viedol podporno-vyživovaciu akciu nezamestnaných.
13	Samuel	Glós	ďalší inšpektor Únie a zakladajúci člen Jelšavskej ovocinárskej spoločnosti.
14	Ján	Glosius	z Jelšavy, roštársky farár, vydal v roku 1792 v Banskej Bystrici príručku ako úspešne chovať včely.

15	Eudovít	Greiner	(1796-1882), od roku 1828 prednosta novozriadeného Lesného riaditeľstva Coburgových lesov v Jelšave, od roku 1853 s titulom Forstrad-lesný radca. Mal mimoriadne zásluhy na povznesení lesného hospodárstva v Jelšave. Navrhol novú organizáciu veľkostatku, ktorá v roku 1830 vstúpila do platnosti a platila do roku 1924, resp. 1926.
16	Ján Pavel	Havaš	(1789-1851), vynikajúci ovocinár a učiteľ v rokoch 1810-1851 v Jelšave. Údajne ako prvý v Rakúsku aj v Uhorsku zaviedol čisto dievčenské triedy a tak sa venoval svojim žiačkam, že aj slepé dievča doviedol na solídnu úroveň vzdelania.
17	Viliam	Holuby	v rokoch 1933-1938 vynikajúci učiteľ slovenského jazyka, národovec, po roku 1938 riaditeľ školy v Bardejove.
18	Samuel	Hruškovič	autor viacerých náboženských piesní, vyše roka (1709-1710) študoval v Jelšave, ale nevydržal ťažký život chudobného študenta a aj nehoda pri zvonení urýchlila jeho odchod z Jelšavy.
19	Ondrej	Laco	(1793-1858), rovnako dobrý ovocinár a učiteľ, národovec, účastník na ľudovom zhromaždení 1. 5. 1848 v Rimavskej Sobote a vyšetrovaný za leták „Bratja Slováci“. Spolupracovník Samuela Tomášika.
20	Eliáš	Láni	bol vynikajúcim učiteľom v Jelšave pred rokom 1597, po roku 1597 ho pozval palatín Juraj Thurzo do svojich služieb, kde sa neskôr stal superintendentom.
21	Tomáš	Literát	1611, prisázný, vzdelaný občan Jelšavy.
22	Imrich	Literát (LANIO)	1567, prisázný, vzdelaný občan Jelšavy.
23	Peter	Maguláč	z Jelšavy za pomoci župy študoval vo Wittenbergu, v rokoch 1713-1717 bol rektorom školy v Gemeri, farárom v Cibani a v rokoch 1721-1748 v Rimavskej Bani.
24	Ondrej	Majer	z Badína študoval vo Wittenbergu (1628-1630), v Jelšave bol v rokoch 1630-1631 učiteľom a od roku 1645-1669 farárom a seniorom.
25	Daniel	Marček	z Jelšavy ako evanjelický kaplán v roku 1861 vystúpil na obranu Slovákov na proti memorandovom zhromaždení v Muráni, neskôr v tom duchu vystupoval aj ako učiteľ evanjelickej školy v Jelšave.
26	E.	Neogrády	od roku 1893 prednosta železničnej stanice v Jelšave, vzorný a pokrokový učiteľ, člen učiteľského spevokolu, nacvičoval s deťmi divadlá a pracoval ako aktívny člen sociálnodemokratickej strany.

27	Ondrej	Porubský	z Jelšavy po štúdiách v Banskej Štiavnici v roku 1849-1895 prevzal správu Jelšavských lesov a priviedol ich do nebývalej produktivity, veľmi potrebnej v tých časoch.
28	Daniel	Sinapius-Horčíčka	zo Sučian, autor zbierky porekadiel Nový trh latinsko-slovenský a iných, náboženských prác a básní, bol v rokoch 1663-1665 najvýznamnejším rektorom Jelšavskej školy.
29	Imrich	Solčányi	r. kat. kaplán v Jelšave, bol tiež v roku 1794 až 1795 členom Slovenského učeného tovarišstva.
30	Juraj	Strakocius	syn inšpektora cisárskych baní v Banskej Bystrici, po štúdiách v Banskej Bystrici 4 roky študoval v Jelšave pod vedením Ondreja Szentkeresztyho (1653-1660).
31	Dezider	Urbánik	z Jelšavy, učil mimo Jelšavy, neskôr v Malackách, vynikol ako teoretik, praktik a organizátor výchovy.
32	Pavel	Valaský	(1742-1824), od roku 1783-1824 prvý po tolerančný farár a senior a spoluzakladateľ Jelšavskej ovocinárskej spoločnosti (Záhradnícka kompánia), v roku 1796 autor prehľadu dejín literatúry v Uhorsku, stručných dejín Jelšavskej ev. a v. cirkvi a iných menších prác.
33	Václav	Vraný	absolvent tzv. učiteľského semeniska na gymnáziu v Revúcej, rokoch 1871-1873 učil v Jelšave dievčenské triedy. Z tejto triedy vyšla aj známa botanička v Turci (Blatnica) Izabela Textorisová. Vraný sa neskôr ako botanik stal kustódom Národného múzea v Martine.
34	Ondrej	Vrbovský	r. kat. farár v Jelšave od roku 1775, bol v roku 1793 členom odbočky Slovenského učeného tovarišstva v Rožňave.

Zdroj: <https://www.jelsava.sk/osobnosti-mesta.phtml?id5=24691>

Demografia

Zhrnutie

Počet obyvateľov v našom meste Jelšava je prevažne stabilný, avšak za posledných desať rokov stúpol počet obyvateľov v predproduktívnom veku (0-15) a klesol počet obyvateľov v produktívnom veku (15-65).

Je zaujímavé, že v meste žije viac mužov ako žien, pretože v okrese Revúca, Banskobystrickom kraji ako aj na Slovensku je to naopak.

V meste Jelšava je priemerný vek 35,76 rokov, čo je omnoho menej ako v Banskobystrickom kraji (42,23), alebo na Slovensku (41,26).

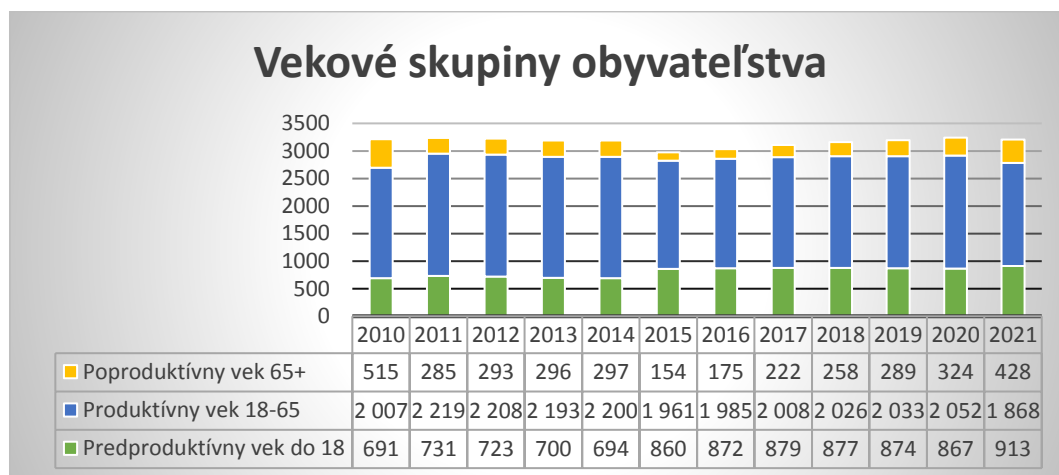
Podľa Atlasu rómskych komunít z roku 2019 je rómska komunita v meste zastúpená v priemere od 41 do 50%.

Významný rozdiel je vo vzdelaní obyvateľstva, v meste prevláda základné vzdelanie (33,34% obyvateľov verzus 16,97% na Slovensku) a počet obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním je omnoho nižší ako je to na Slovensku (3,86% verzus 18,38%).

Veková štruktúra obyvateľstva

Na nasledujúcom grafe je zobrazená veková štruktúra obyvateľstva mesta Jelšava podľa produktivity a pohlavia. V meste Jelšava v období 2010 – 2021 najviac prevažuje počet obyvateľov v produktívnom veku (18-65). V roku 2015 bol zaznamenaný najväčší pokles poproduktívneho veku (65+). V rokoch 2010-2021 počet obyvateľov mesta Jelšava nie je zaznamenaný výrazný nárast ani pokles obyvateľstva - je ustálený. Vo všetkých rokoch je prevaha mužov nad ženami. V predproduktívnom veku evidujeme nárast mužov o 25% a žien o 24%. V produktívnom veku je pokles mužov o 8 % a žien o 5%. V poproduktívnom veku evidujeme nárast u mužov o 5% a u žien 38%.

Graf č. 1

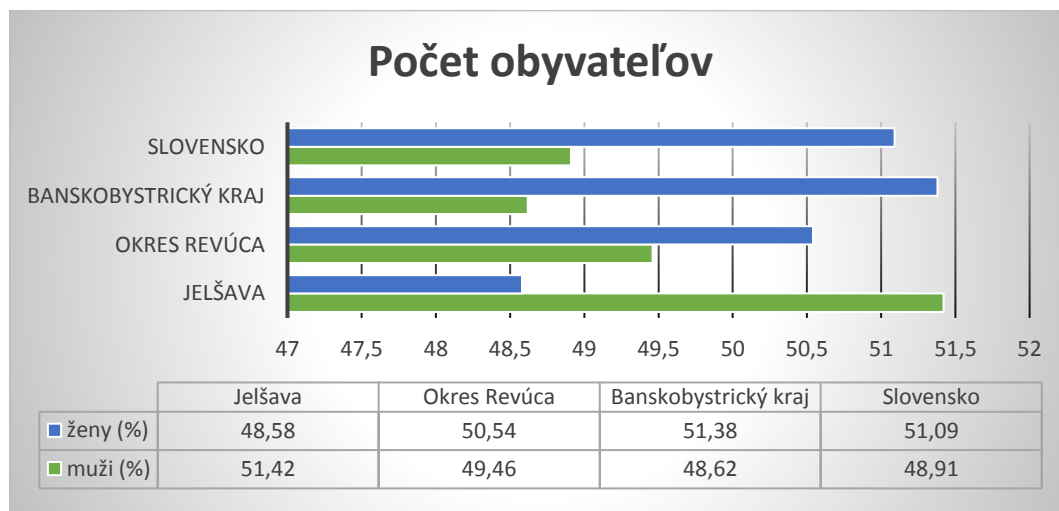

Zdroj: Interné údaje Mestského úradu Jelšava

Počet obyvateľov

Na Slovensku prevažuje počet žien (2 783 894) nad mužmi (2 665 376) rovnako v Banskobystrickom kraji aj v okrese Revúca oproti mestu Jelšava kde prevažujú muži (1 650) nad ženami (1 559).

Graf č. 2

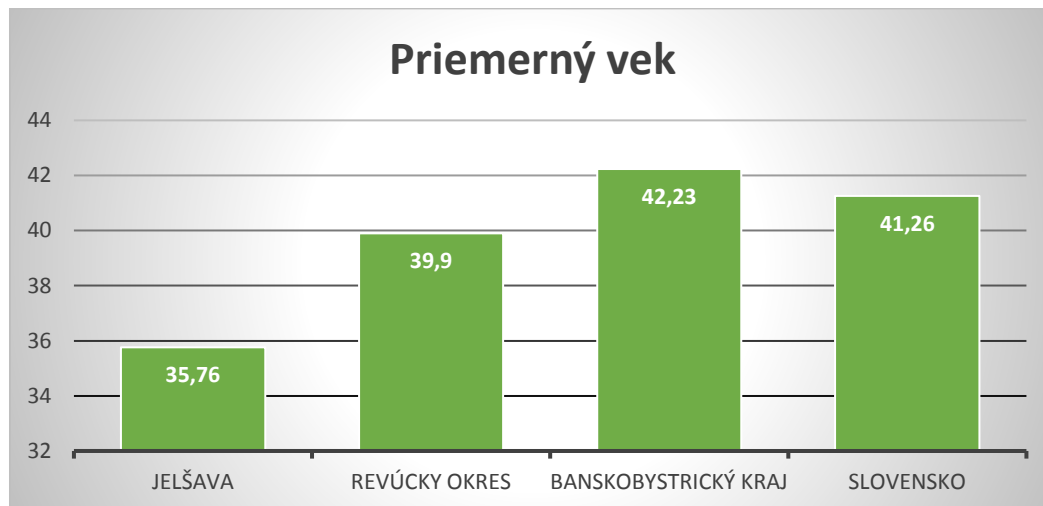

Zdroj: zdroj SOBD2021

Priemerný vek

V meste Jelšava je priemerný vek 35,76 rokov čo je výrazný pokles oproti Banskobystrickému kraju, kde je priemerný vek 42,23 rokov.

Graf č. 3

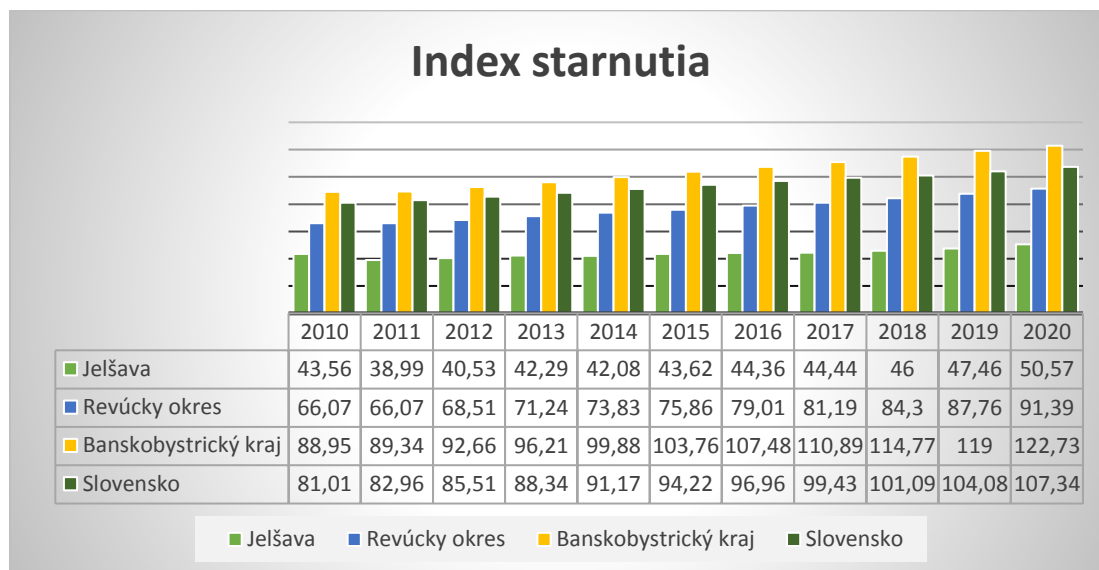
Zdroj: ŠÚ SR, Datacube

Index starnutia

Index starnutia je pomer počtu osôb v poproduktívnom veku (65+) voči počtu osôb v predproduktívnom veku (0-14).

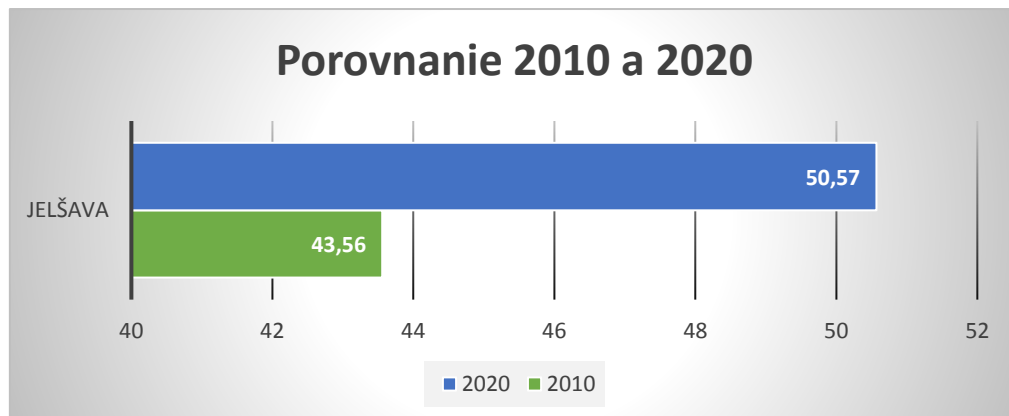
Z uvedeného grafu vyplýva, že index starnutia v meste Jelšava sa pohybuje okolo 40% pričom v Banskobystrickom kraji sa pohybuje okolo 100%. Index starnutia obyvateľstva mesta Jelšava, vyjadrujúci pomer poproduktívneho obyvateľstva k predproduktívnemu, dosiahol v roku 2020 hodnotu 50,57 %. V prípade Slovenska dosiahol index starnutia hodnotu 107,34 %, na úrovni Banskobystrického kraja to bolo 122,73 % a v okrese Revúca 91,39 %.

Graf č. 4 Index starnutia

Zdroj: ŠÚ SR, Datacube

Graf 5

Zdroj: ŠÚ SR

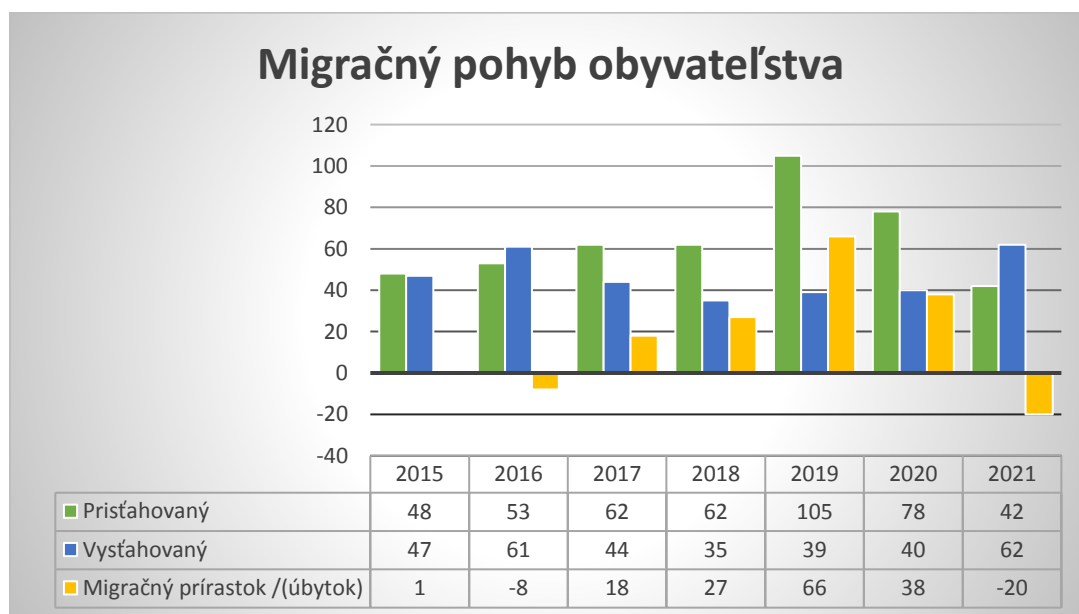
Na grafe môžeme vidieť porovnanie indexu starnutia v meste Jelšava z roku 2020 stúpol o 7,01% oproti roku 2010.

Migračný pohyb obyvateľstva

Migračný pohyb obyvateľstva je pozitívny, čo znamená že viac ľudí sa prisťahovalo ako vysťahovalo z mesta. V roku 2019 evidujeme najväčší počet prisťahovaných obyvateľov, v roku 2016 zase najväčší počet vysťahovaných obyvateľov. Mesto Jelšava zaznamenalo viac prírastkov ako úbytkov v sledovanom období 2015 – 2021. V poslednom sledovanom roku 2021 dochádza k prirodzenému úbytku.

Je potrebné zdôrazniť, že aj keď je pozitívny migračný prírastok, je dôležité vytvárať podmienky v meste či regióne pre obyvateľov, aby ostali v meste a neodchádzali za vzdelaním či prácou do iného mesta či regiónu. Pretože dlhodobým problémom v meste Jelšava je odchádzanie mladých obyvateľov.

Graf č. 6

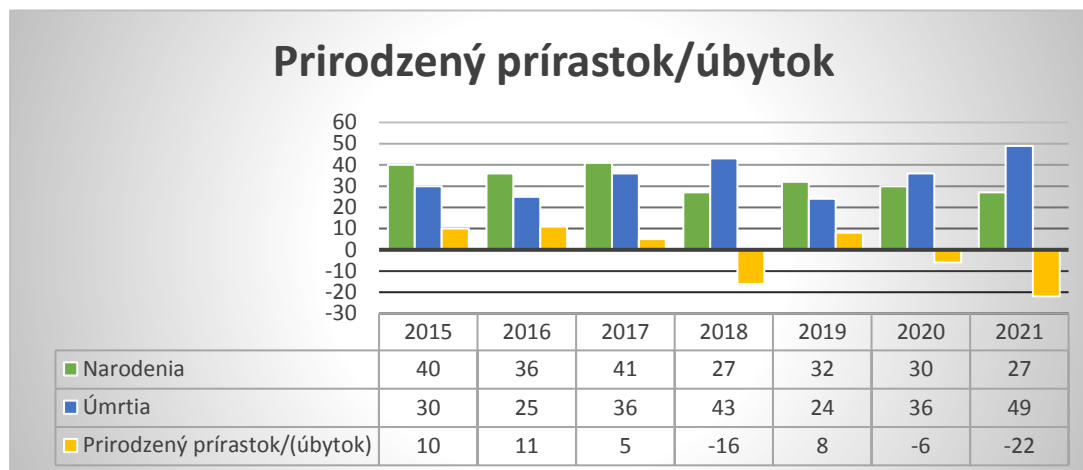

Zdroj: Interné údaje Mestského úradu Jelšava

Prirodzený pohyb obyvateľstva

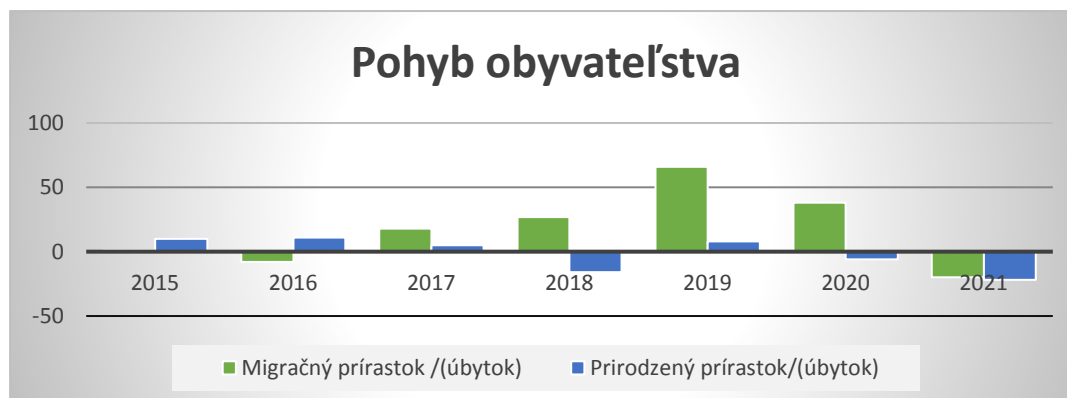
V roku 2017 je zaznamenaný najväčší počet narodených detí v sledovanom období 2015-2021. V meste Jelšava bol rok 2021 poznačený najvyšším počtom úmrtí čo môže byť spôsobené ochorením COVID-19. Prirodzený úbytok bol zaznamenaný v rokoch 2018, 2020 a 2021.

Graf č. 7

Zdroj: Interné údaje Mestského úradu Jelšava

Graf č. 8

Zdroj: Interné údaje Mestského úradu Jelšava

Graf č. 9

Zdroj: Interné údaje Mestského úradu Jelšava

Prírodný pohyb a pohyb obyvateľstva sťahovaním sa zlučujú v celkovom prírastku alebo úbytku obyvateľstva. Za celé obdobie rokov 2015-2021 možno sledovať celkový prírastok 112 osôb.

Štruktúra obyvateľstva podľa vierovyznania

Tabuľka č. 1 Vierovyznanie v meste Jelšava

Bez náboženského vyznania	1425
Rímskokatolícka cirkev	775
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	334
Gréckokatolícka cirkev	68
Reformovaná kresťanská cirkev	5
Pravoslávna cirkev	2
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia	44
Evanjelická cirkev metodistická	2
Kresťanské zbory	4
Apoštolská cirkev	3
Bratská jednota baptistov	18
Cirkev adventistov siedmeho dňa	1
Islam	1
Iné	3
Nezistené	524

Zdroj: SODB 2021

Najväčší počet obyvateľov mesta Jelšava sa hlási k Rímskokatolíckej cirkvi. Najväčšiu skupinu tvoria obyvatelia bez vyznania a nezistení.

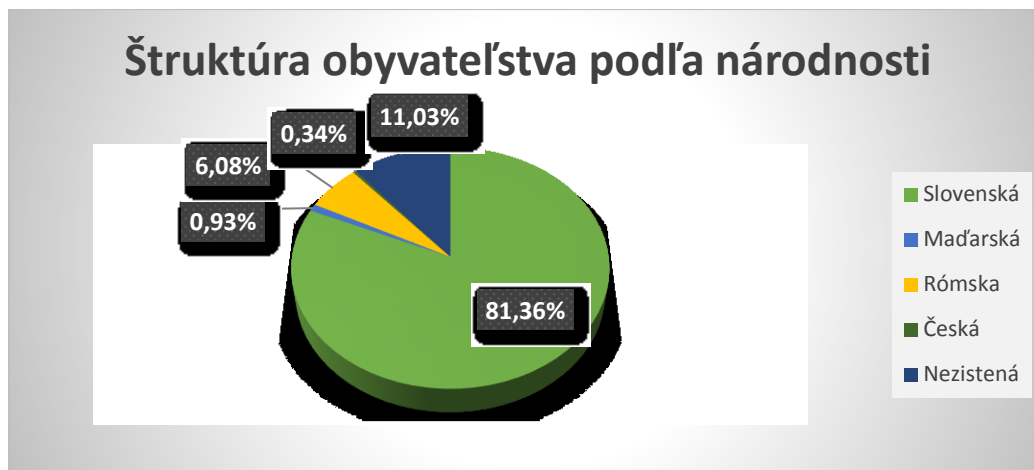
Štruktúra obyvateľstva podľa národnosti

Tabuľka č. 2

Národnostné zloženie	
Slovenská	2 611
Maďarská	30
Rómska	195
Ukrajinská	1
Česká	11
Nemecká	1
Ruská	1
Rumunská	1
Iná	1
Nezistená	354

Zdroj: SODB 2021

Graf č. 10

Zdroj: SODB 2021

V meste Jelšava sa podľa sčítania obyvateľov z roku 2021 hlási najviac obyvateľov k slovenskej národnosti, a až u 354 respondentov sa nevedelo zistiť, akej sú národnosti. Na treťom mieste sa obyvatelia hlásili k rómskej národnosti.

Marginalizované rómske komunity

Sčítanie z roku 2021 ukazuje nízke percento obyvateľov, ktorí sa hlásia k rómskej národnosti – 6,08%. Podľa Atlasu rómskych komunít z roku 2019 je rómska komunita v meste zastúpená v priemere od 41 do 50%. Rómski obyvatelia žijú integrovane v celom meste, avšak známa je segregovaná rómska osada– Kejd'ak, kde žije v priemere 51 až 100 rómskych obyvateľov. Osada je evidovaná zároveň v Atlase rómskych komunít. Jej vzdialenosť od mesta je približne 2,5 km. Zber komunálneho odpadu využíva rómska komunita prostredníctvom veľkokapacitných kontajnerov, ktoré sa vyvážajú mestom podľa potreby.

Tabuľka č. 3

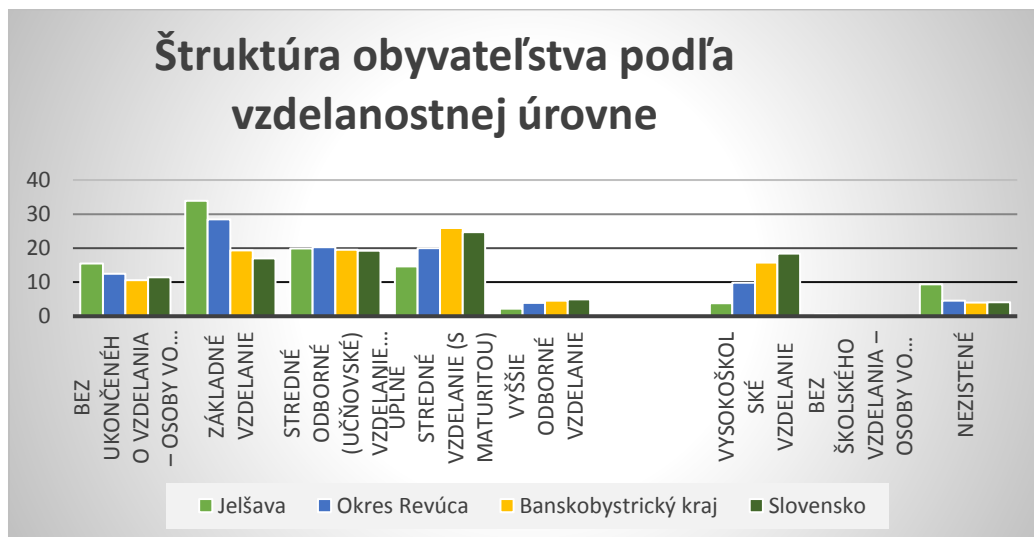
Podiel rómskych obyvateľov (interval)	41-50
Počet evidovaných osídlení	1
Počet obyvateľov osídlení (interval)	51-100
Počet obyvateľov osídlení mimo obce (interval)	51-100
% obydľí reálne využíva verejný vodovod	100
% obydľí má dostupnú verejnú kanalizáciu	80
% obydľí reálne využíva verejnú kanalizáciu	75
% obydľí využíva vlastnú žumpu	20
% obydľí nevyužíva žiadnu čistiareň	5
% obydľí je reálne pripojené na elektrickú sieť	100
% obce je pokryté verejným osvetlením	100
% obydľí má dostupný rozvod plynu	70
% obydľí je reálne pripojené na rozvod plynu	50
% obydľí má centrálné zásobované teplo	20

% obydľí kúri plynom, elektrinou	30
% obydľí kúri tuhými palivami	50
% obydľí má kuku/bobor na odpad	95
Frekvencia vyvážania kuky/bobra za mesiac	4

Zdroj: Atlas rómskych komunít 2019

Štruktúra obyvateľstva podľa vzdelanostnej úrovne

Graf č. 11

Zdroj: SODB 2021

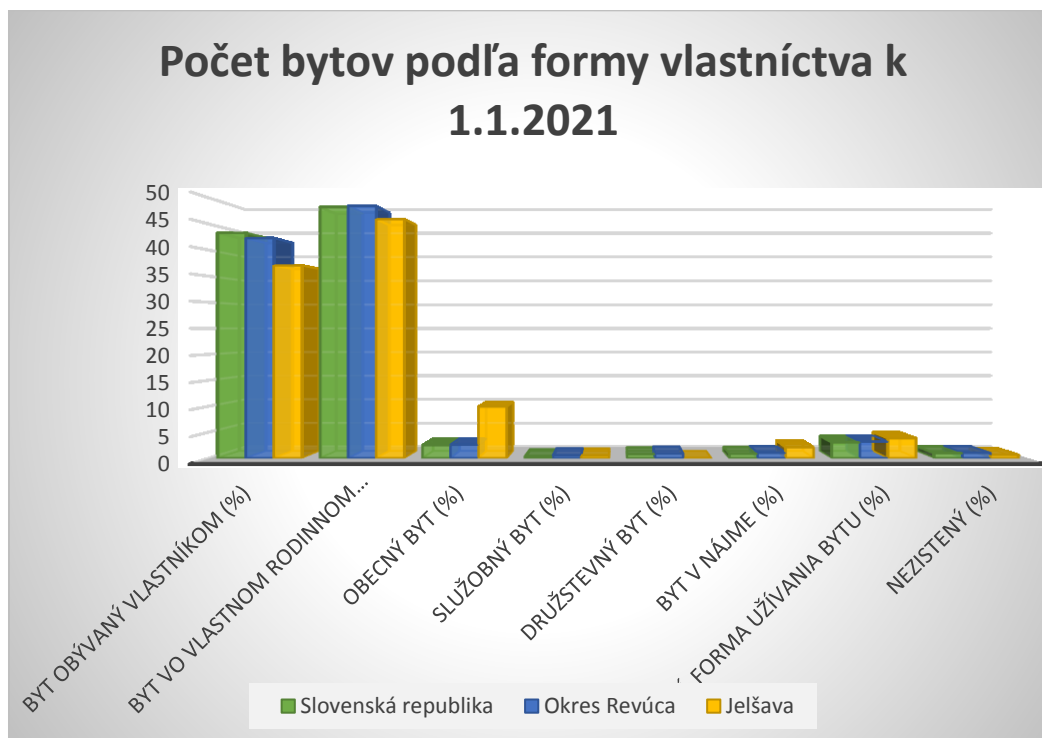
V meste Jelšava a v okrese Revúca prevláda základné vzdelanie oproti Banskobystrickému kraju kde je najviac obyvateľov s úplným stredoškolským vzdelaním (s maturitou). Jeden z dôvodov prečo prevláda základné vzdelanie nad vyšším vzdelaním je vysoké percento žiakov zo sociálne znevýhodnených rodín, ktoré majú nízke príjmy. Nízka vzdelanostná úroveň obyvateľstva sa javí ako výsledok dlhodobého vysokého podielu rómskej menšiny v meste.

Domový a bytový fond

Podľa Sčítania obyvateľov, domov a bytov k 31.12. 2021 sa v meste Jelšava nachádza 1096 bytov, z toho 531 bytov v rodinných domoch a z toho je 109 obecných bytov. V meste Jelšava sa nachádza približne rovnaký počet bytov ako rodinných domov. V meste sa nachádzajú obecné byty vo vyššom percentuálnom zastúpení ako je priemer v okrese a na Slovensku.

Najvyšší počet bytov sa v meste Jelšava vystavalo pre rokom 1919 a až do roku 1945. V roku 1923 bol daný do prevádzky magnezitový závod na Teplej Vode a začalo sa aj s výstavbou kancelárií a bytov. Po roku 1961 výstavba vo veľkej miere klesla oproti Slovenku. Naposledy bola v roku 1969 dokončená výstavba družstevných bytov na Teplickej ulici.

Graf č. 12

Zdroj: ŠÚ SR, SODB 2021

Tabuľka č. 4 : Byty podľa typu vlastníctva k 1.1.2021

Územná jednotka	byt obývaný vlastníkom (%)	byt vo vlastnom rodinnom dome (%)	obecný byt (%)	služobný byt (%)	družstevný byt (%)	byt v nájme (%)	iná forma užívania bytu (%)	nezistený (%)
Slovenská republika	43,28	48,17	2,5	0,38	0,78	0,86	3,05	0,98
Okres Revúca	42,27	48,4	2,6	0,58	0,89	1,03	3,2	1,03
Jelšava	37,04	45,89	9,95	0,55	0	2,1	3,83	0,64

Zdroj: ŠÚ SR, SODB 2021

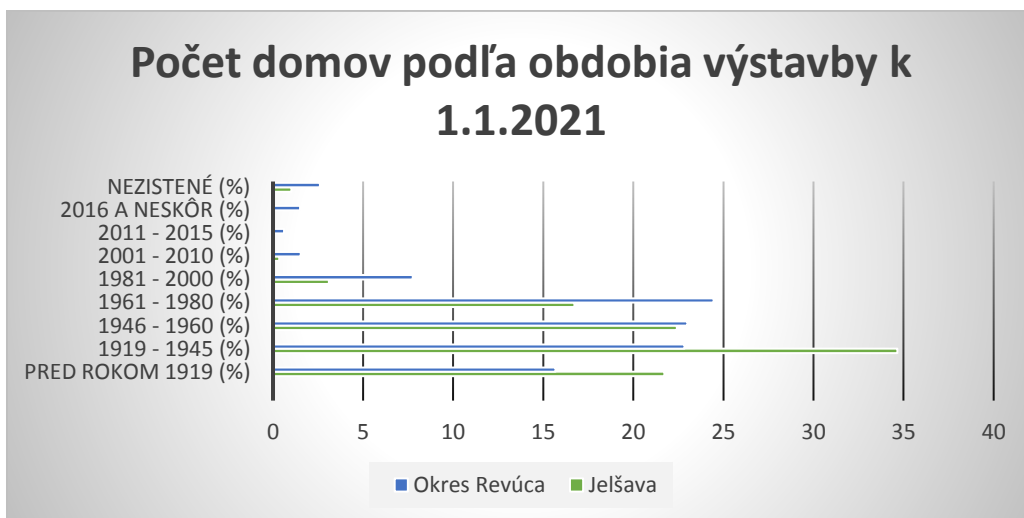
Tabuľka č. : 5 Počet bytov podľa obdobia výstavby

Územná jednotka	Jelšava	Okres Revúca
Spolu	580	8990
pred rokom 1919 (abs.)	126	1410
pred rokom 1919 (%)	21,72	15,68
1919 - 1945 (abs.)	201	2053
1919 - 1945 (%)	34,66	22,84
1946 - 1960 (abs.)	130	2068
1946 - 1960 (%)	22,41	23
1961 - 1980 (abs.)	97	2198
1961 - 1980 (%)	16,72	24,45
1981 - 2000 (abs.)	18	698

1981 - 2000 (%)	3,1	7,76
2001 - 2010 (abs.)	2	138
2001 - 2010 (%)	0,34	1,54
2011 - 2015 (abs.)	0	55
2011 - 2015 (%)	0	0,61
2016 a neskôr (abs.)	0	136
2016 a neskôr (%)	0	1,51
nezistené (abs.)	6	234
nezistené (%)	1,03	2,6

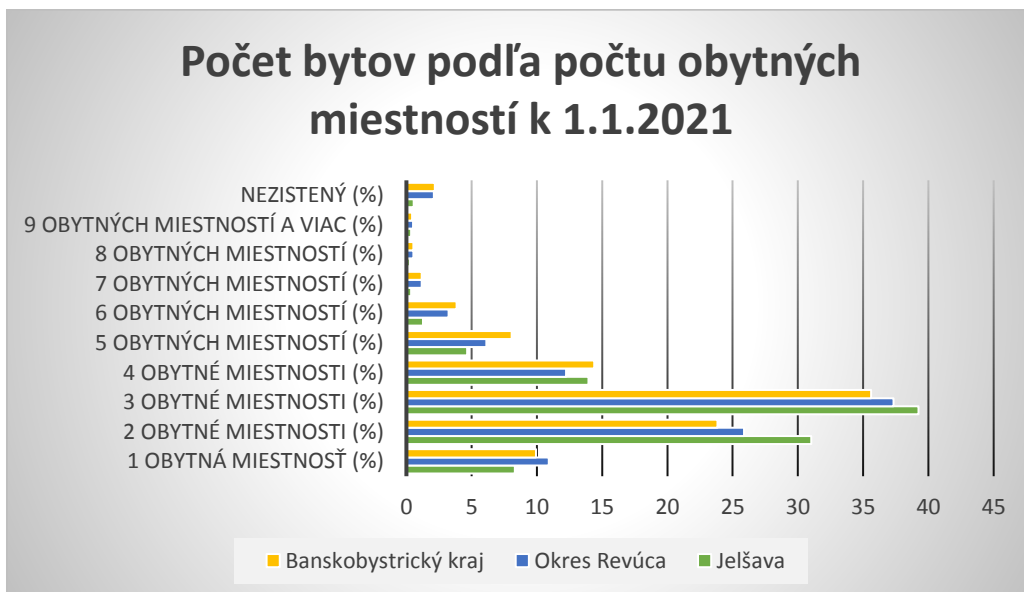
Zdroj: ŠÚ SR, SODB 2021

Graf č. 13

Zdroj: ŠÚ SR, SODB 2021

Graf č. 14

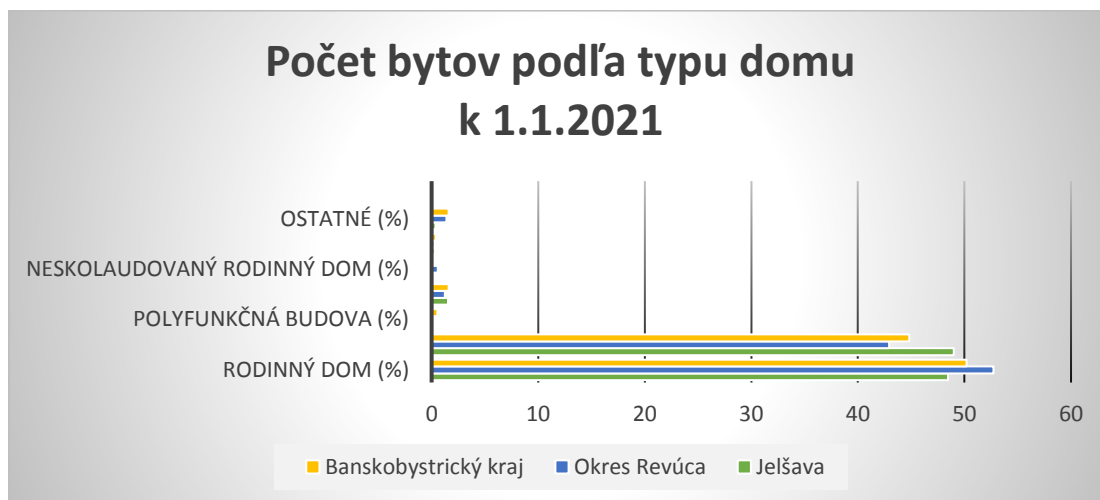
Zdroj: ŠÚ SR, SODB 2021

Tabuľka č. 6 :Počet bytov podľa počtu obytných miestností v %

Územná jednotka	1	2	3	4	5	6	7	8	9 a viac	nezistený
Jelšava	8,3	31,02	39,23	13,96	4,65	1,28	0,36	0,27	0,36	0,55
Okres Revúca	10,92	25,86	37,32	12,23	6,12	3,22	1,17	0,54	0,52	2,1
BBSK	9,92	23,84	35,61	14,4	8,07	3,85	1,18	0,53	0,43	2,18

Zdroj: ŠÚ SR, SODB 2021

Graf č. 15

Zdroj: ŠÚ SR, SODB 2021

Tabuľka č. 7 : Počet bytov podľa typu domu k 1.1.2021 v %

Územná jednotka	rodinný dom	bytový dom	polyfunkčná budova	ostatné budovy na bývanie	neskolaudovaný rodinný dom	núdzový objekt, neurčený na bývanie	ostatné	nezistený
Jelšava	48,45	49	0,09	1,55	0	0,27	0,36	0,09
Okres Revúca	52,72	42,94	0,23	1,25	0,57	0,25	1,4	0,15
BBSK	50,2	44,83	0,54	1,59	0,23	0,4	1,61	0,08

Zdroj: ŠÚ SR, SODB 2021

Tabuľka č. 8 Výstavba bytov v okrese Revúca v porovnaní z krajom a Slovenskom

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Okres Revúca	6	5	4	10	6	11
Banskobystrický kraj	543	621	620	625	780	777
Slovensko	9860	11195	11547	12687	13338	13421

Zdroj: ŠÚ SR

V porovnaní so Slovenskom a Banskobystrickým krajom máme zanedbateľnú výstavbu bytov.

Doprava

Miestna samospráva sa stará o úpravu miestnych ciest a OSC Banská Bystrica sa stará o regionálnu cestu. Mesto Jelšava sa rozprestiera na križovatke dvoch ciest II. triedy ktoré patria do siete regionálneho významu. Prvá cesta II. triedy č. 532 Muráň-Jelšava-Tornaľa a druhá cesta II. triedy č. 526 Rožňava-Jelšava-Hnúšťa. Najbližšia čerpacia stanica sa nachádza priamo v meste Jelšava.

Pasport komunikácii nám ukázal v akom stave sú komunikácie. Väčšia časť mestských komunikácií a chodníkov je v zlom stave. Zadefinovaním potrieb mesta v oblasti miestnej dopravy bolo v meste Jelšava zaradených do siete miestnych komunikácií 23 obslužných komunikácií v celkovej dĺžke 6193 m a 23 nemotoristických komunikácií – chodníkov pre peších v celkovej dĺžke 6845 m. V meste sa nachádzajú dve verejné priestranstvá o celkovej ploche 7517 m².

Tab. č. 9 Údaje o cestách

poradové číslo	Názov - číslo MK	Miestny názov	Funkčná skupina	Trieda	Dĺžka MK podľa krytu vozovky					Dĺžka celkom	Priemer šírka	Plocha vozovky	Stav vozovky
					betón	panel	asf.betón	pene-trácia	nespev-nená		vozovky		
					m	m	m			m	m²		
Obslužné komunikácie													
1	MK 01	Teplická	C3	III.			61		93	154	3,6	554,4	2
2	MK 01-1	Teplická	C3	III.			70			70	4,5	315	2
3	MK 02	Železničná	C3	III.			5		168	173	3,9	674,7	2
4	MK 03	Pri štadióne	C3	III.			254			254	4,7	1193,8	2
5	MK 04	Armádna	C2	III.			246			246	8,6	2115,6	1
6	MK 04-1	Armádna	C3	III.			141		61	202	4,4	888,8	1
7	MK 04-2	Armádna	C3	III.	140	36				176	7,7	1355,2	1
8	MK 04-3	Armádna	C3	III.			31			31	4,8	148,8	1
9	MK 04-4	Armádna	C3	III.			70			70	10,0	700	1
10	MK 05	Jesenského	C2	III.			523			523	6,1	3190,3	4
11	MK 06	9. Mája	C2	III.			600			600	5,2	3120	4
12	MK 06-1	9. Mája	C3	III.			8		52	60	4,0	240	1
13	MK 07	Jesenského	C3	III.					58	58	6,0	348	1
14	MK 08		C3	III.			371			371	4,7	1743,7	2
15	MK 09	Tomášikova	C3	III.			442	267		709	5,2	3686,8	5
16	MK 10	Tomášikova	C3	III.		45				45	3,0	135	5
17	MK 11	Tomášikova	C3	III.				110		110	3,0	330	5
18	MK 12	Nám. Republiky	C2	III.			812			812	6,5	5278	4
19	MK 12-1	Mníšanská	C3	III.			114			114	10,0	1140	5
20	MK 13	Mníšanská	C3	III.			326			326	4,7	1532,2	5
21	MK 14	Cintorínska	C3	III.			284			284	3,3	937,2	3

22	MK 15	Ševcovská	C2	III.			585			585	5,7	3334,5	1
23	MK 15-1	Ševcovská	C3	III.					220	220	2,8	616	5
Súčet					140	81	4 943	377	652	6 193		33 578	

Zdroj: MsÚ Jelšava

Tab č. 10 Údaje o chodníkoch

Chodníky		Funkčná skupina	Trieda	betón	asfalto betón	čadičové kocky	liaty asfalt	betónová dlažba	Dĺžka chodníka	Šírka chodníka	Stav chodníka
1	CH 1	D3	IV.		120			733	853	2,0 - 2,4	3
2	CH 2	D3	IV.					700	700	1,5 - 4,0	3
3	CH 3	D3	IV.				60	205	265	1,2 - 1,9	3
4	CH 4	D3	IV.					68	68	0,9	3
5	CH 5	D3	IV.		120				120	2,4 - 5,6	3
6	CH 6	D3	IV.			465	70		535	1,0 - 2,5	4
7	CH 7	D3	IV.			122			122	1,0 - 1,5	3
8	CH 8	D3	IV.		184	34			228	1,3	3
9	CH 9	D3	IV.	65		65			130	2,0	3
10	CH 10	D3	IV.	120					120	2,0	3
11	CH 11	D3	IV.					155	155	2,0	3
12	CH 12	D3	IV.			112	303		415	1,0-2,1	4
13	CH 13	D3	IV.			112		303	415	1,2-2,1	4
14	CH 14	D3	IV.				217		217	1,6-1,9	4
15	CH 15	D3	IV.					46	46	1,5	4
16	CH 16	D3	IV.					58	58	2,5	5
17	CH 17	D3	IV.				60		60	2,5	5
18	CH 18	D3	IV.			503			503	1,2-2,1	5
19	CH 19	D3	IV.			480			480	1,2-1,6	5
20	CH 20	D3	IV.			504			504	1,2-2,0	4
21	CH 21	D3	IV.			620			620	1,2-2,1	4
22	CH 22	D3	IV.		96				96	1,2-0,10	4
23	CH 23	D3	IV.	96			24		120	2,6-4,5	3
Súčet				281	520	3 017		2 268	6 830	0	

Zdroj: MsÚ Jelšava

Tab č. 11 Údaje o verejných priestranstvách

Verejné priestranstvá		Funkčná skupina	Trieda	betón	asfalto betón	čadičové kocky	panel	betónová dlažba	plocha m2	Stav verejných priestranstiev
1	VP 1							1910	1 910	1
2	VP 2				5607				5 607	2
Súčet									7 517,0	

Zdroj: MsÚ Jelšava

Autobusová doprava

Hlavná autobusová zastávka sa nachádza v centre mesta pri budove Mestských služieb. Premávajú tu bežné spoje spoločnosti SAD Lučenec a.s. niekoľkokrát do dňa, diaľkové spoje Košice - Praha, Humenné - Bratislava v priemere 1x za deň. Na území mesta sa nachádzajú celkovo 3 autobusové zastávky.

Železničná doprava

V našom regióne bola zastavená osobná doprava od 1. mája 2011. V lete 2021 spustili jeden pár zrýchleného turistického vlaku ZSSK z/do Košíc, ktorý jazdí každú sobotu a štátny sviatok.

Občianska vybavenosť

Tabuľka č. 12 Prehľad občianskej vybavenosti v meste Jelšava k 31.12.2021

	Počet predajní
predajne potravinárskeho, zmiešaného tovaru, nepotravinové tovaru	16

Zdroj: Interné údaje Mestského úradu Jelšava

Sociálne a zdravotné služby

Tabuľka č. 13 Poskytované služby v meste

Zdravotné služby	MUDr. Adriana Rusová FEMINA-AR, s.r.o., - gynekologická ambulancia, Tomášiková 688
	MUDr. Zdenka Jachová, stomatológia, Tomášiková 688
	MUDr. Anna Badinová, všeobecné lekárstvo pre dospelých
	MUDr. Ammar Mazouz Mohammad Jadallah, JADAMED s.r.o., všeobecné lekárstvo pre dospelých, Tomášikova 688
	MUDr. AhmadZia, ZIAMED s.r.o., všeobecná ambulancia pre deti a dorast, Tomášikova 688
Sociálne služby	Zariadenie opatrovateľskej služby v Jelšave
	Dobrovoľnícka služba
	Komunitné centrum
	Denný stacionár

Zdroj: Interné údaje Mestského úradu Jelšava

Zariadenie opatrovateľskej služby Jelšava vznikla 22.7.2009. Jej cieľovou skupinou sú fyzické osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby v súlade s § 36 zákona č. 488/2008 Z. z. o sociálnych službách, ktoré sú z dôvodu svojho veku, pre ťažké zdravotné postihnutie alebo nepriaznivý zdravotný stav odkázané na pomoc inej osoby pri každodenných aktivitách. Všetci klienti sú plne zaočkovaní, počas druhej vlny pandémie ochoreniu podľahlo 50% klientov,

kapacita zariadenia je 14 klientov z toho sú 5 ležiaci klienti, personál 9, zdravotnú službu zabezpečuje 1 zdravotná sestra, lekársku službu zabezpečujú obvodní lekári zo zdravotného strediska v Jelšave, ubytovaní klienti sú z Jelšavy ale aj z okolia, klientov zapájajú do sociálnych aktivít.

Dobrovoľnícka služba - paragraf 52 o službách zamestnanosti – pomoc pri nákupoch, upratovanie (pri týchto činnostiach nie je potrebný kurz).

Komunitné centrum funguje na dennej báze s počtom zamestnancov – 3. Mzdy sú refundované cez projekt na obdobie do konca roka 2023. Medzi náplň práce patrí poskytovanie sociálneho poradenstva, mapovanie lokality pre potreby zlepšenia poskytovaných služieb a pomoc obyvateľom. Počas uplynulého obdobia všetky aktivity zabrzdil COVID-19.

Tabuľka č. 14 Počet klientov v Komunitnom centre

Rok	Počet klientov
2016	259
2017	147
2018	152
2019	53
2020	162
2021	142

Zdroj: interné zdroje mesta

Aktivity v komunitnom centre:

- záujmové aktivity
- preventívne aktivity
- komunitné aktivity
- doučovanie
- nepravidelné skupinové aktivity

Denný stacionár: kapacita je 40 klientov, každý rok je počet naplnený, v dôsledku pandémie COVID-19 bolo zariadenie zatvorené, poskytovaná strava je formou rozvozu, fungovali takto približne štvrt' roka. Aktuálny počet zamestnancov je 9.

Tabuľka č. 15 Rozpočet Denný stacionár

rok	schválený rozpočet	upravený rozpočet	čerpaný rozpočet
2018	40000,00	40000,00	52979,29
2019	37005,00	106055,00	78253,74
2020	80300,00	85900,00	81798,85
2021	96171,00	104521,00	98017,20

Zdroj: interné zdroje mesta

Školstvo

Zhrnutie

V meste Jelšava sa nachádza Základná škola s materskou školou na Železničnej ulici. Najviac žiakov dochádza z okolitých dedín: z Hucína – 200 žiakov 1. a 2. stupňa. V rámci celej školy tvoria 80% Rómovia. Mnohí rodičia v meste vozia svoje deti do Revúckych škôl z dôvodu odlišného koeficientu v triede (vysoký podiel rómskych žiakov).

Podiel žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia sa zvyšuje, v roku 2016/17 to bolo 25%, v roku 2020/21 už 35%. (v SR len 7,9%)

V školskom roku 2019/20 bolo hodnotenie školy na portáli www.skoly.ineko.sk 3,3. Pri porovnaní počtu žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia bola škola v Banskobystrickom kraji na 70. mieste (zo 73 ZŠ).

Základná škola s materskou školou

Základná škola sídlila v minulosti na niekoľkých miestach v meste Jelšava. V školskom roku 1964/65 sa odovzdalo do užívania 5 pavilónov na Železničnej ulici č. 245, v ktorých začala výučba pre žiakov. Základná škola s materskou školou Jelšava sa nachádza na okraji mestečka stredného Gemera s bohatou históriou baníctva. Škola sa stala spádovou školou pre dochádzajúcich žiakov z deviatich okolitých obcí.

Škola sa stala právnym subjektom od 1.7.2002. V roku 2004 došlo k zlúčeniu základnej školy s materskou školou. Súčasťou školy sú: základná škola, materská škola, školský klub detí a školská jedáleň. Priestory školy prešli viacerými úpravami, kedy sa prispôbovali vzdelávacím trendom počas jednotlivých období. Škola sa venuje aj tradičným remeslám – rezbárstvu a hrnčiarstvu. Svojou tvorivou prácou prispievajú žiaci k šíreniu regionálnej výchovy. Získavajú nemalé úspechy na súťažiach v oblasti rozvoja cestovného ruchu. Už niekoľko rokov sa zamestnanci a žiaci hrdia titulom „Zelená škola“. Školská záhrada je vytvorená v rámci projektu „Záhrada, ktorá učí“. Jednotlivé záhradné prvky umožňujú žiakom a učiteľom priame vyučovanie v prírodnom prostredí na rozličných vyučovacích hodinách. Oddychové zóny sa striedajú s úžitkovou časťou, kde žiaci môžu pestovať svoje vlastné rastlinky.

Za pomoci Národného projektu Pomáhajúce profesie v edukácii detí a žiakov sa v škole za podpory inkluzívneho tímu neustále snažíme dosahovať základné ciele vo vzdelávaní a výchove.¹

S účinnosťou od 1. septembra 2021 je podľa školského zákona predprimárne vzdelávanie povinné pre každé dieťa, ktoré do 31. augusta, ktorý predchádza začiatku školského roka, od ktorého bude dieťa plniť povinnú školskú dochádzku v základnej škole, dosiahne 5 rokov veku. Tieto deti budú mať v prijímacom procese prednosť. Deti sú prijímané na povinné predprimárne vzdelávanie od školského roku 2021/2022. V aktuálnom školskom roku pociťujú potrebu

¹ Zdroj: <https://zsjelsava.edulife.sk>

navýšiť počet asistentov do školstva.

Základná škola patrí medzi školy, ktoré aktívne využívajú systém elektronického testovania (ide o testovanie, ktoré vykonáva NÚCEM). Takúto skutočnosť považujeme za pozitívum – vypovedá to podľa nás o tom, že tieto školy sú aktívne a otvorené, majú záujem o moderné metódy, transparentnosť a tiež dbajú na vybavenie svojej školy. Na stránke www.ineko.sk bola ZŠ v školskom roku 2019/2020 z celkových hodnotených škôl v počte 73 na 70. mieste.

Tabuľka č. 16 Počet žiakov a tried v Základnej škole s materskou školou Jelšava

Základná škola s materskou školou Jelšava 2020/2021			
ZŠ	Rozdelenie tried	Počet tried	Počet žiakov
	1. stupeň	12	235
	2. stupeň	12	276
	Špeciálne triedy	2	14
MŠ		4	87

Zdroj: <https://zsjelsava.edulife.sk>

Graf č. 16

Zdroj: <https://zsjelsava.edulife.sk>

Tab č. 17 Počet zamestnancov školy

Základná škola s materskou školou Jelšava			
	Počet pedagogických zamestnancov	Počet nepedagogických zamestnancov	Asistenti učiteľa
ZŠ	34	15	8
MŠ	7	2	2

Zdroj: <https://zsjelsava.edulife.sk>

Graf č. 17

Zdroj: <https://zsjelsava.edulife.sk>

V sledovanom období 2016 – 2021 môžeme vidieť že v materskej škole je počet detí pomerne stabilný resp. má rastúcu tendenciu. Kapacita v materskej škôlke je naplnená. Väčšia časť kapacity materskej škôlky je obsadená deťmi s povinným predprimárnym vzdelávaním, ale kapacita do budúcnosti nebude postačovať, pretože materská škola chce vyhovieť všetkým rodičom, ale hlavne rodičom malých detí.

Tabuľka č. 18 Počet detí prijatých do MŠ

Dátum	Počet prijatých žiadostí na predprimárne vzdelávanie	Počet prijatých detí na základe žiadostí	Počet žiadostí, ktorým sa nevyhovelo
15.09.2017	46	42	4
15.09.2018	40	38	2
15.09.2019	35	27	8
15.09.2020	41	41	0
15.09.2021	51	45	6

Zdroj: <https://szsjelsava.edupage.org>

Podiel žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia

V školskom roku 2020/2021 absolvovalo povinnú školskú dochádzku 513 žiakov, z čoho 182 ich tvorilo zo sociálne znevýhodneného prostredia. Pričom oproti minulým školským rokom je nárast. Každým rokom sa prehĺbujú sociálne rozdiely.

Tabuľka č. 19 Počet žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia

Šk. rok	Počet žiakov	Z toho zo SZP	%
2016/2017	489	123	25
2017/2018	460	132	28
2018/2019	503	171	33
2019/2020	508	172	34
2020/2021	513	182	35

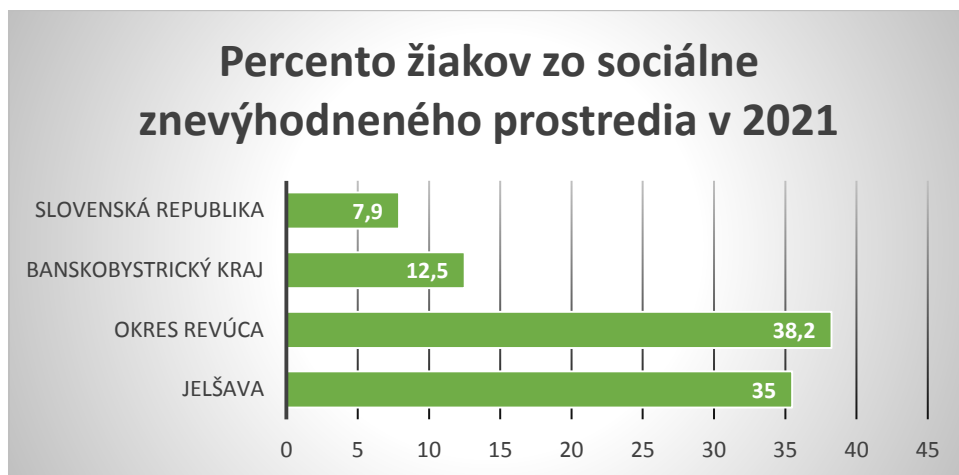
Zdroj: <https://szsjelsava.edupage.org>

Graf č. 18

Zdroj: <https://szsjelsava.edupage.org>

Graf č. 19

Zdroj: <https://www.cvtisr.sk/>

Podiel integrovaných žiakov

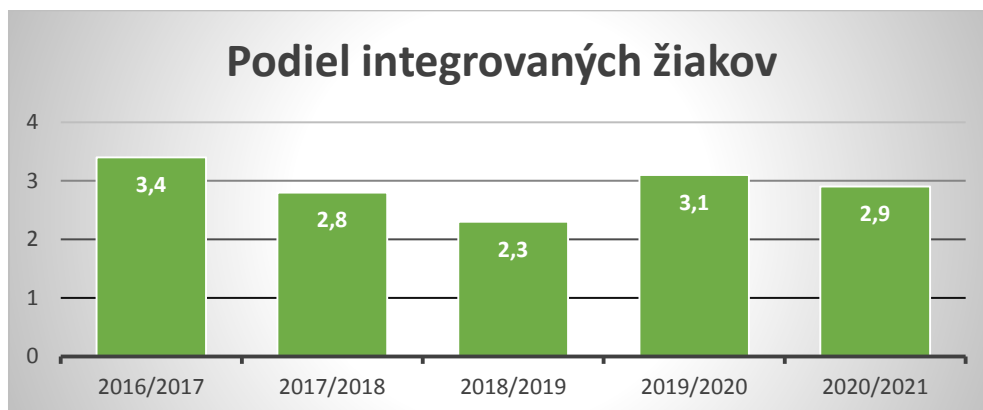
Podiel integrovaných žiakov má priebeh sínusoidy. Za sledované obdobie piatich rokov najviac začlenených integrovaných žiakov bolo v školskom roku 2016/2017 a najmenej 2018/2019. Za toto sledované obdobie nebol zaznamenaný výrazný nárast alebo pokles.

Tabuľka č.20

Šk. rok	Počet žiakov	Z toho integrovaných žiakov	%
2016/2017	489	17	3,4
2017/2018	460	13	2,8
2018/2019	503	12	2,3
2019/2020	508	16	3,1
2020/2021	513	15	2,9

Zdroj: <https://szsjelsava.edupage.org>

Graf č. 20

Zdroj: <https://szsjelsava.edupage.org>

Podiel žiakov opakujúcich ročník

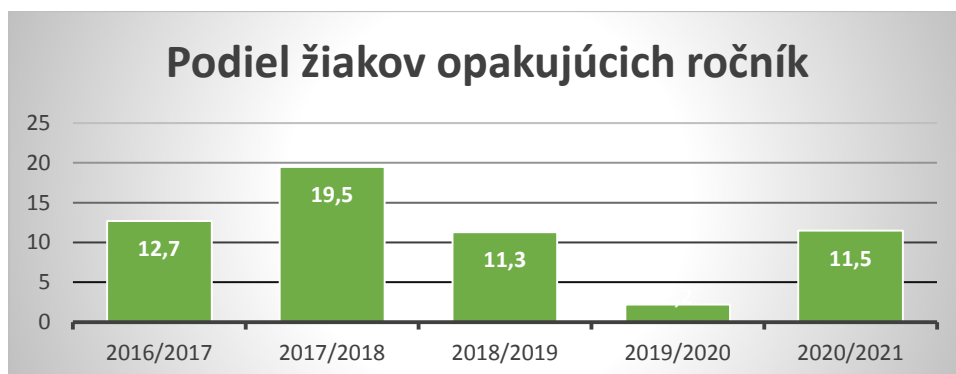
V školskom roku 2017/2018 bol zaznamenaný najvyšší počet žiakov opakujúcich ročník. Najnižší počet žiakov opakujúcich ročník je v školskom roku 2019/2020 vzhľadom aj na situáciu COVID-19, kedy bolo nariadenie z MŠVVaŠ ktoré neodporúčalo opakovanie ročníka z dôvodu mimoriadnej pandemickej situácie, kvôli prerušenému vyučovaniu v dôsledku COVID-19.

Tabuľka č. 21

Šk. rok	Počet žiakov	Z toho počet žiakov opakujúcich ročník	%
2016/2017	489	62	12,7
2017/2018	460	90	19,5
2018/2019	503	57	11,3
2019/2020	508	11	2,2
2020/2021	513	59	11,5

Zdroj: <https://szsjelsava.edupage.org>

Graf č. 21

Zdroj: <https://szsjelsava.edupage.org>

Podiel detí absolvovaných MŠ pred nástupom na ZŠ

V školskom roku 2017/2018 navštevovalo najviac detí za sledované obdobie a najmenej

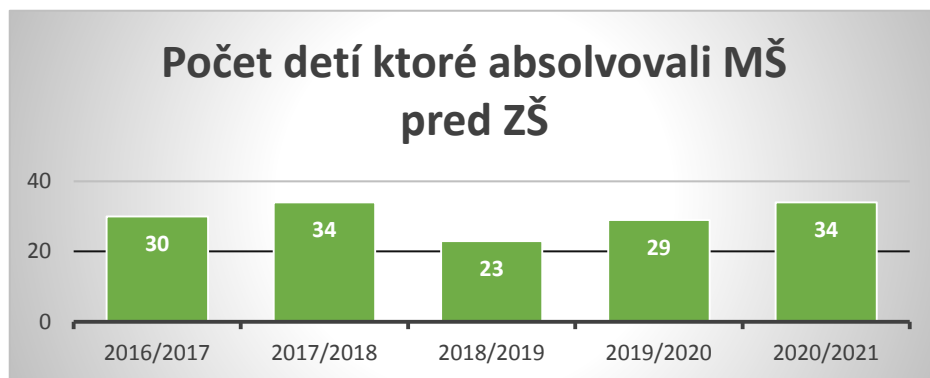
v školskom roku 2019/2020 vzhľadom na výskyt COVID-19. Vzhľadom na zlú ekonomickú situáciu boli niektorí rodičia nútení nedať dieťa do materskej škôlky aj napriek zápisu, ktorý absolvovali v máji.

Tabuľka č. 22 Počet detí, ktoré absolvovali materskú školu pred nástupom do školy

Šk. rok	počet	absolvovali MŠ
2016/2017	54	30
2017/2018	68	34
2018/2019	45	23
2019/2020	42	29
2020/2021	58	34

Zdroj: <https://szsjelsava.edupage.org>

Graf č. 22

Zdroj: <https://szsjelsava.edupage.org>

Hodnotenie Základnej školy s materskou školou cez www.skoly.ineko.sk je 3,3. Pri porovnaní počtu žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v školskom roku 2019/20 bola ZŠ v Banskobystrickom kraji na 70. mieste (zo 73 ZŠ).

Poznámka: táto škola využíva e-Test nielen na bežné elektronické (tzv. „školské“) testovania, ale navyše sa zapája aj do elektronického testovania v rámci riadnych termínov certifikačných meraní Testovania 9 a externej časti maturitnej skúšky.

Špeciálna základná škola

Škola svoju históriu začala písať od 1. septembra 1983, kedy bola zriadená ako Osobitná škola pre výchovu a vzdelávanie mentálne postihnutých žiakov so štyrmi triedami a štyrmi oddeleniami školskej družiny. V školskom roku 1987/88 sa stala škola plne organizovanou. V rokoch 1988 - 1994 došlo k mnohým úpravám v budove školy, čím sa skvalitnil interiér a exteriér školy a vytvorili sa efektívnejšie podmienky pre edukáciu žiakov. Od 1. septembra 2002 je pri špeciálnej základnej škole zriadená praktická škola ako stredná škola pre vzdelávanie mentálne postihnutých žiakov, absolventov špeciálnej základnej školy. Škola žiakom poskytuje možnosť fyzicky a psychicky dospieť tak, aby mohli samostatne žiť v domácom prostredí alebo chránenom bývaní a pracovať v chránenom pracovisku.

Úlohou praktickej školy je pripraviť žiakov na život v rodine. Vzdelávanie v praktickej škole nie je profesijné zamerané na zvládnutie učebného odboru, obsah vzdelávania tvoria všeobecnovzdelávacie predmety a odbornopracovnicke predmety. Medzi odbornopracovnicke predmety patria: rodinná výchova, zdravotná výchova, príprava jedál a výživa, domáce práce a údržba domácnosti, ručné práce a šitie. Vzhľadom na podmienky školy, praktická škola sa profiluje na predmet Domáce práce a údržba domácnosti a pomocné práce v administratíve. Medzi najobľúbenejšie predmety žiakov patrí Príprava jedál a výživa. Žiaci Praktickej školy v Jelšave sa tiež aktívne zapájajú do súťaží a akcií školy. Pomáhajú pri zlepšení a skvalitnení školského prostredia v rámci predmetu Domáce práce a údržba domácnosti, kde napomáhajú pri drobných opravách školského zariadenia v triedach. Taktiež pripravujú podľa aktuálnosti výzdobu školy, pomáhajú pri realizácii súťaží a školských akcií, ktoré sú pripravované pre žiakov špeciálnej základnej školy. Žiaci školy sa pravidelne zapájajú do rôznych súťaží, zúčastňujú sa kultúrnych podujatí, športových akcií a iných aktivít usporiadaných mestom, inými školami na regionálnej aj na celoslovenskej úrovni².

Tabuľka č. 23 Počet žiakov na Špeciálnej základnej škole

Špeciálna základná škola		Počet tried	Počet žiakov	Školský klub detí
2016	1. stupeň	5	23	6
	2. stupeň	7	52	
	Praktická škola	2	16	
2017	1. stupeň	5	22	5
	2. stupeň	8	47	
	Praktická škola	2	19	
2018	1. stupeň	5	19	5
	2. stupeň	8	47	
	Praktická škola	2	10	
2019	1. stupeň	5	18	5
	2. stupeň	8	50	
	Praktická škola	2	16	
2020	1. stupeň	3	16	3
	2. stupeň	7	48	
	Praktická škola	2	17	
2021	1. stupeň	0	0	
	2. stupeň	2	19	
	Praktická škola			

Zdroj: <https://szsjelsava.edupage.org/>

Kultúra

Mesto Jelšava má bohatú kultúru a pamiatky. Na území pamiatkovej zóny sa nachádzajú objekty zapísané v Ústrednom zozname kultúrnych pamiatok SR.

² Zdroj: <https://szsjelsava.edupage.org/>

Tab. č. 24 Zoznam národných kultúrnych pamiatok na území mesta Jelšava

Názov	Miesto - adresa	Stav
Dom meštiansky, č. ÚZPF 4136/1	Jelšava, Námestie republiky 23, parcela KN C č. 906	dobrý
Dom meštiansky, č. ÚZPF 4137/1	Jelšava, Námestie republiky 25, parcela KN C č. 910	dobrý
Dom meštiansky, č. ÚZPF 4138/1	Jelšava, Mníšanská 37, parcela KN C č. 919	dobrý
Dom meštiansky, č. ÚZPF 4139/1	Jelšava, Mníšanská 1, parcela KN C č. 961	narušený
Dom meštiansky, č. ÚZPF 4140/1	Jelšava, Námestie republiky 34, parcela KN C č. 1061/3	dezolátny
Dom meštiansky, č. ÚZPF 4141/1	Jelšava, Námestie republiky 26, parcela KN C č. 126	vyhovujúci
Dom meštiansky, č. ÚZPF 4142/1	Jelšava, Námestie republiky 24, parcela KN C č. 127	dobrý
Dom meštiansky, č. ÚZPF 4144/1	Jelšava, Námestie republiky 18, parcela KN C č. 132	dobrý
Dom meštiansky, č. ÚZPF 4145/1	Jelšava, Námestie republiky 4, parcela KN C č. 147	narušený
Fara a oplotenie, č. ÚZPF 508/1-2	Jelšava, Námestie republiky 20, parcela KN C č. 130	dobrý
Hrob s náhrobníkom, č. ÚZPF 2407/1, Samuela Ferjenčíka	Jelšava, cintorín, parcela KN C č. 18/1	dobrý
Hrob s náhrobníkom, č. ÚZPF 11379/1, Ľudovíta Greinera	Jelšava, cintorín, parcela KN C č. 18/1	dobrý
Kaštieľ Coburgovský a záhrada, č. ÚZPF č. 509/1-2	Jelšava, Námestie republiky, 28, parcela KN C č. 3	narušený
Rímsko-katolícky kostol Sv. Petra a Pavla, č. ÚZPF 511/1	Jelšava, Námestie republiky, 16, parcela KN C č. 1	dobrý
Kostol evanjelický a. v., č. ÚZPF 510/1	Jelšava, Námestie SNP, 8, parcela KN C č. 880	dobrý
Bývalá škola evanjelická a. v. v areály kostola, č. ÚZPF 510/2	Jelšava, Námestie SNP, 10, parcela KIN C č. 879	narušený
Radnica, č. ÚZPF 506/1	Jelšava, Námestie republiky, 11, parcela KN C č. 892/1	vyhovujúci
Reduta, č. ÚZPF 507/1	Jelšava, Námestie republiky, parcela KN C č. 889	narušený

Zdroj: ÚZKP

Významné kultúrno-historické pamiatky v meste Jelšava

Radnica - Mestský dom - Mestský úrad

Výkonné samosprávne sídlo, ktoré symbolizovalo mestskú slobodu, zvrchovanosť, priestor na uloženie mestských písomností a zároveň plnila funkciu trhového miesta. Zmienka o prvej drevenej budove radnice je z roku 1711. Mesto pravdepodobne zakúpilo v blízkosti kostola a trhoviska meštianske obytné domy na námestí (prípadne dva pozemky) a v rokoch 1780-1781 staviteľia Gy. Danielik a L. Holacsek postavili dvojkrídlú rokokovú dvojpodlažnú stavbu s otvorenou arkádovou chodbou (symetricky rytmizované striedaním veľkostí arkád) na prízemí. Rokoková výzdoba fasády je nad strednou arkádou, zvýraznená balkónom osadeným na troch krakorcach a s plastickým štukovým reliéfom v rolverkovom ornamente (alegória spravodlivosti stvárnená malým kupidom s váhami, mečom a previazaným jedným okom) nad rokokovými dverami. Pod korunnou rímou, po celej dĺžke vlysu je Vergíliov výrok v latinčine „DISCITE IUSTITIAM MONITI ET NON TEMNERE DIVOS VIRGII:IB:I.“ („Učte sa spravodlivosti napomínať a neopovrhujte Bohom: Vergilius“). Vygradovaním architektúry fasády je segmentový, zdobený štít nad korunnou rímou, uprostred ktorého je zobrazený farebný erb mesta Jelšava s vročením 1781.

Prízemie je dispozičným trojtraktom s hlavným vstupom do priestrannej halovej prejazdovej

chodby, z ktorej sa vystupuje dvojramenným, ľavotočivým vnútorným schodiskom na poschodie. V dvorovej časti radnice sa zrejme nachádzali skladové priestory, prestavané v 70. rokoch 20. storočia na administratívne účely mestského úradu. Počas prestavby bola pôdorysne dodržaná pôvodná zastavanosť parcely, zrejme so zakomponovaním objemu skladov.

Zdroj: <http://www.pamiatky.sk/>

Rímskokatolícky - kostol sv. Petra a Pavla

Výstavba Kostola sv. Petra a Pavla, prešla niekoľkými stavebnými etapami. Po zániku stredovekého kostola sv. Kataríny Alexandrijskej (patrónka mlynárov a debnárov), ktorého patrocínium je doložené v rokoch 1688 -1694, bol na jeho mieste v r.1716 postavený rímskokatolícky kostol, prebudovaný bol v r. 1789.

Monumentálny dvojvežový rímskokatolícky kostol sv. Petra a Pavla je realizovaný v klasicistickom slohu podľa návrhu významného viedenského architekta Aloisa Ludwiga Pichla (1782-1856). Jeho výstavba začala 24.9.1832 a ukončila sa 13.6.1838, staviteľom bol jelšavský rodák, Fridrich Wunsch .

Kostol má centrálnu dispozíciu na štvorcovom pôdoryse s postrannými vežami a polkruhovo ukončenou apsidou, zaklenutou plytkou kupolou na pendantívoch a v apside konchou. Na západnej strane je orgánový chór nesený na dvoch pilieroch . Na južnej strane presbitéria je sakristia, na severnej strane kaplnka s korýtkovou klenbou.

Interiér je prezentovaný bohatou dekoratívnou a figurálnou maliarskou výmalbou v kontraste s hladkými plochami a pôvodným klasicistickým mobiliárom (oltármi, kazateľnicou, krstiteľnicou a pod. Terén v bezprostrednom okolí kostola bol zastabilizovaný oporným kamenným múrom, ktorý rektifikuje úroveň komunikácie a terénnej vlny zvažujúcej sa od západu k juhu. V priestore okolo kostola sa predpokladá zaniknutý cintorín.

Zdroj: <http://www.pamiatky.sk/>

Mestské múzeum Jelšava

Mestské múzeum Jelšava a Osvetové centrum vyšehradskej kultúry Jelšava vznikli ako rozpočtové organizácie mesta Jelšava. Organizácie sídlia v meštianskom dome z 18. storočia, ktorý vznikol ako mestská škola. Dom je v povedomí ľudí známy ako „ katolícka charita “, pretože budova v minulosti patrila rímskokatolíckej cirkvi. Po 2. svetovej vojne druhé podlažie slúžilo potrebám OÚNZ Revúca. Rekonštrukcia budovy bola ukončená v marci 2011, a potom tu bolo umiestnené Mestské múzeum Jelšava a Osvetové centrum vyšehradskej kultúry Jelšava. Zbierku múzea tvorí historický, etnografický a numizmatický fond. Osvetové centrum vyšehradskej kultúry Jelšava organizuje kultúrno- spoločenské podujatia v meste, vytvára podmienky pre vznik kultúrnych tradícií, svojimi podujatiami sa zapája do kultúrnych tradícií regiónu. Slávnostné otvorenie Mestského múzea a Osvetového centra vyšehradskej kultúry Jelšava sa uskutočnilo dňa 23.06.2011 v rámci „ Dní mesta Jelšava 2011 “. V priestoroch Osvetového centra vyšehradskej kultúry Jelšava majú svoje stále expozície partnerské mestá Jelšavy - Uničov, Szczekociny, Slovenský Komláš a Nadlak. Osvetové centrum zaniklo 31.12.2021.

Keďže múzeum vzniklo len pred ôsmymi rokmi, podľa slov jeho riaditeľky Tatiany Strelkovej svoj zbierkový fond ešte len začína budovať.

Zdroj: <http://muzeumjelsava.sk/>

Tabuľka č.25: Počet návštevníkov mestského múzea za roky 2016 - 2021

Roky	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Počet	348	235	281	279	172	252

Zdroj: MsÚ Jelšava

V múzeu sa nachádzajú historické, etnografické a numizmatické fondy:

- HISTORICKÝ FOND: banícke artefakty : lampy, prilby, pracovné náradie,
- ETNOGRAFICKÝ FOND: dominujú remeselnícke artefakty, originálne listiny, pečiatky,
pracovné náradie: gubárske, obuvnícke, zvonkárske,
pracovné prostriedky: krosná,
výrobky: zvonce, guby, keramika,
- NUMIZMATICKÝ FOND: vzácne historické mince z rôznych období.

Coburgovský kaštieľ

Najstaršou zachovanou stavbou na území pamiatkovej zóny je Coburgovský kaštieľ. Predpoklad kláštora reholí Templárov, Paulínov nie je doložený, archívna dokumentácia potvrdzuje na parcele existenciu renesančnej rozsiahlej opevnenej stavby. Kaštieľ je situovaný na severnej strane Námestia Republiky pri hlavnej cestnej komunikácii. Vznikol prestavbou renesančného fortifikačného sídla z 1. polovice 16. storočia v časti ktorej sa zachovali tri krídla s nárožnými vežami so štvorcovým pôdorysom, strieňami a detailmi renesančných okien. Mikuláš Nicolaus Koháry bol jeho vlastníkom na prelome 18. a 19. storočia a v rokoch 1796-1801 ho prestaval na reprezentačné rodinné sídlo. Z barokovej prestavby sa v objekte zachovalo množstvo architektonických kamenných detailov (portály, okná).

V 2. štvrtine 19. storočia až do roku 1926 sa stal kaštieľ sídlom Riaditeľstva lesov Koháry-Coburg, po zoštátnení lesov v rokoch 1928-1934 Riaditeľstvo štátnych lesov a majetkov. V Povojnovom období (1945-1946) sa kaštieľ stavebnými úpravami adaptoval na výchovno-vzdelávacie účely (v r. 1946 -1951 bola v kaštieli umiestnená Štátna horárska škola, neskôr Poľnohospodárska učňovská škola a Poľnohospodárske odborné učilište), čo spôsobilo úbytok mnohých jeho architektonických a výtvarných detailov.

Kaštieľ od 70. rokov minulého storočia nie je využívaný a tým sa výrazne poškodil. V 90. rokoch 20. storočia bol kaštieľ prekrytý novou medenou krytinou, ktorá bola neoprávnene parciálne rozobratá a odcudzená. Areál kaštiela dopĺňa záhrada. V súčasnosti, na úkor pôvodnej výmery záhrady je postavený (cca v 60.rokoch 20.stor.) obytný dom, definovaný za rušivo pôsobiaci v pamiatkovom území.

Zdroj: <http://www.pamiatky.sk/>

Meštianske domy

Skupinu honosnejších meštianskych objektov reprezentujú dvojpodlažné stavby v bezprostrednom centre mesta. Jedná sa o objekty na spojených stredovekých parcelách, prípadne už stavané na starších základoch sieňových stredovekých objektov. Tieto stavby majú na prízemí priestory pre obchodnú prevádzku, dielňu, sklad a obytné priestory na poschodí. Poschodia sú sprístupnené vnútornými jednoramennými schodiskami s lomeným oblúkom a

drevenými schodiskovými stupňami. Plné parapety sú v hornej časti zaklenuté oblúkom v tvare „kobylej hlavy“. Prejazdy sú z ulice sprístupnené plnými monumentálnymi drevenými bránami. Prikladom reprezentatívneho jednopodlažného prejazdového domu so spoločnou strechou je objekt situovaný v juhozápadnej časti námestia. Stredoveký objekt, podpivničený na pôdoryse písmena „L“ bol prebudovaný koncom 18. storočia a prefasádovaný v prvej polovici 19. storočia, kedy vznikol aj zaklenutý prejazd.

V severnej časti parcelu uzatvárajú kamenné hospodárske stavby so strmými sedlovými strechami. Z južnej strany je parcela ohraničená plným kamenným múrom. Suterén zaklenutý valenými klenbami sa nachádza pod uličným krídlom. Valbová strecha je prerušená trojuholníkovým štítovým frontónom, v tympanóne ktorého sa nachádza plastický štukový motív „Božieho oka“ vo vysokom reliéfe. Spod trojuholníka s „Božím okom“ vychádzajú rozoklané paprskovité lúče, na ktorých sú zobrazené anjelské hlavičky a v spodnej časti monogram „LX“. Symbolika Božieho oka nasvedčuje ochranu domu, vďačnosť patrónovi, alebo zdôraznenie vierovyznania pôvodného majiteľa.

Podobný motív sa nachádza v blízkosti Jelšavy na plastickej výzdobe kaštieľa v Licinciach a na barokovej rímskokatolíckej fari v Muráni.

Zdroj: <http://www.pamiatky.sk/>

Reduta

Odzrazom na oživenia obchodu a dopravy, rozvoj myslenia a životných aktivít v období klasicizmu boli v hospodársky významných sídlach viaceré typovo nové architektúry ku ktorým patrí i „polyfunkčná“ reduta (kumulácia kultúrno-spoločenských aktivít, prechodného ubytovania a stravovania).

Jelšavská Reduta, postavená v roku 1845 v radovej zástavbe je dvojpodlažnou, dvojtraktovou budovou s pôdorysom v tvare „U“ so symetrickými dvorovými krídlami v dvorovej časti. Rozsiahla, 9-osová uličná fasáda s ústredným rizalitom má v oboch podlažiach (s výnimkou 2 bočných osí druhého podlažia) polkruhové ukončenia otvorov. Reduta bola intenzívne využívaná i mešťanmi, združujúcimi sa do prvých spolkov (profesijných, dobročinných či politických).

Autorstvo stavby je pripisované Františkovi Miksovi ktorý je autorom viacerých osobitých klasicistických stavieb v regióne Gemera a Malohontu (kaštieľ v Rimavských Janovciach, mestský dom v Tisovci, druhý župný dom a reduta v Rimavskej Sobote). V predchádzajúcom období prešla viacerými sekundárnymi adaptáciami (kino) a v súčasnosti je bez využitia, čoho odrazom je i jej stavebno-technický stav. Vertikálnu komunikáciu zabezpečuje hlavné schodisko, vedúce z prejazd prístupný zo stredovej osi fasády a pokračujúci na dvor. Dispozičný dvojtraktovej je pozdĺžne členený s traktom obytných miestností pre ubytovanie a traktom otvorených arkádových pavlačí.

Zdroj: <http://www.pamiatky.sk/>

Evanjelické lýceum

Dvojpodlažný klasicistický dom z r. 1784 niekdajšie sídlo evanjelickej školy, nachádza sa vo dvore evanjelickej fary.

Evanjelický kostol

Klasicistický kostol postavený ako tolerančný v rokoch 1784-1785, mohutnou empírovou vežou ho doplnili v roku 1834. Je to pozdĺžna trojpriestorová stavba so širokou ústrednou sieňou, zaklenutou krížovou klenbou na pásach s dvoma užšími priestormi s pruskou klenbou. Po troch stranách spojeného priestoru je protestantská empória. Mohutná hranolová veža v trojstupňovej výstavbe je v strednej časti členená pilastrami a štítlmi. Oltár a kazateľnica sú z roku 1785 v retardovanom rokokovom slohu s bohatým vyrezávaním od miestneho rezbára J. Reisigera. Na oltári je ústredný obraz Ukrižovaného a oválny nadstavbový obraz Nanebovstúpenia.

V evanjelickom kostole v Jelšave našiel koncom roka 2009 miestny kňaz Ivan Bojna a archivár Stanislav Kršniak vzácne historické dokumenty. Viac ako 200 rokov boli ukryté v starej železnej krstiteľnici. Dokumenty objavili náhodne pre prezeraní erbu na krstiteľnici, ktorá patrí medzi národné kultúrne pamiatky, preto uvažovali o jeho rekonštrukcii. Krstiteľnicu zostrojili domáci cechmajstri. Na jej vrchu je jablko s krížom a práve tam boli uložené dokumenty. Historické listiny pochádzajú z roku 1790 a 1836. Pod staršou je podpísaný majster, ktorý robil krstiteľnicu, Ján Krajetz. Papier bol vyrobený v tlačiarňi v Rožňave a vidieť na ňom znaky vodotlače. Dokumenty sú napísané v starej čestine, používanej v predberňolákovskom období. V staršom z nich, z roku 1790 sa píše o postavení kostola a krstiteľnice. Bolo to za panovania kráľa Jozefa II. A prvým kazateľom v kostole bol Pavol Valaský. V novembri 2013 sa v evanjelickom kostole v Jelšave uskutočnila zaujímavá akcia. Približne tonu netopierieho trusu vynosili pracovníci Národného parku Muránska planina (NP MP) z veže kostola.

Zdroj: <https://www.pamiatkynaslovensku.sk/>

Mestská knižnica

Mestská knižnica v Jelšave je mestskou kultúrnou inštitúciou. Splňa významné úlohy v oblasti kultúry, výchovy a vzdelávania obyvateľstva a rozvíjania informačnej činnosti. Knižnica nadobúda a sprístupňuje knižničný fond v súlade so svojím poslaním s prihliadnutím na potrebu používateľov a na spoločenské, ekonomické, sociálne a kultúrne – výchovné úlohy v meste. Knižnica poskytuje nasledovné služby:

- absenčné vypožičiavanie dokumentov
- prezenčné vypožičiavanie dokumentov
- rezervovanie dokumentov
- prolongovanie dokumentov
- poskytovanie bibliografických informácií
- poskytovanie faktografických informácií
- poskytovanie konzultácií k špecifickým problémom
- zabezpečenie výpožičných, reprografických a informačných služieb z iných knižníc v SR
- sprístupňovanie audiovizuálnych dokumentov a hier
- poskytovanie prístupu na internet
- organizovanie kultúrnych podujatí a informatických príprav

Významné kultúrno-historické pamiatky v meste Jelšava

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných údajov Mestského úradu Jelšava

Kultúrne podujatia

- Dni mesta - jún
- Advent v múzeu – výroba adventných vencov, pečenie medovníkov s deťmi – december
- Jelšavské zvonce – október
- Čerešňový deň – bol zriadený najstarší ovocinársky spolok ktorý vznikol Rakúsko-Uhorsku - jún
- Levanduľový deň – býva v záhrade múzea – jún
- Hrušky – v 60. rokoch bola organizovaná výsadba hrušiek v ktorých pokračujem aj v súčasnej dobe spolu s organizáciou Ekopolis a BBSK

Podujatia v kaštieli:

- Kaštielny deň– august
- Halloweeny večer – október
- Hradby samoty – júl

Hotel Hrádok***

Najbližšie možné ubytovanie je v Hoteli Hrádok, ktorý sa nachádza v oblasti, ktorá susedí s mnohými zaujímavými turistickými a geografickými oblasťami. Je umiestnený v geografickom celku Hrádok, ktorý tvorí podcelok Revúckej vrchoviny. Jej severovýchodná časť patrí do Slovenského rudohoria. Hrádok – nadmorská výška 810 m – je rozložený medzi Jelšavou a Štítnikom.

História Hotela Hrádok siaha do roku 1962, kedy prvou stavbou areálu bola rekreačná chata Hrádok. V rokoch 1970-1973 bola postavená sauna s krytým bazénom a dve menšie rekreačné chaty, spoločenské zariadenia a taktiež bola rozšírená ubytovacia časť. V roku 1980 sa uskutočnila modernizácia a rozšírenie kuchyne, skladovacích priestorov stravovacej časti a spoločenských priestorov. Rok 1998 sa niesol v znamení rekonštrukcie bývalej chaty. Po rekonštrukcii bola niekdajšia chata daná do užívania pod názvom – Hotel Hrádok ***, ktorý až dodnes poskytuje svoje služby širokej verejnosti.

Pre všetkých návštevníkov poskytuje hotel a okolie možnosť :

- športového vyžitia – krytý bazén, sauna, fitness, tenis, volejbal, letná a zimná turistika, cykloturistika, miniatúr golf, biliard rekondično – rehabilitačné pobyty,
- spoznávania kultúrno – historických pamiatok – hotel sa nachádza na trase Gotickej cesty, ktorá umožňuje vzhliadnuť 110 historických objektov, z toho 38 gotických a na trase Európskej železnej cesty na Slovensku, ktorá umožní vzhliadnuť históriu baníckej a hutníckej činnosti v oblasti,
- spoznávania prírody – v blízkosti sa nachádzajú: Národný park Muránska planina, Národný park Slovenský raj, Chránená oblasť Slovenský kras a jaskyne – Ochtinská aragonitová jaskyňa, Gombasecká jaskyňa, Dobšinská ľadová jaskyňa, Domica, Ardovská jaskyňa,
- usporiadanie spoločenských akcií v zariadeniach - kongresová sála, bar, klubovňa, kaviareň s možnosťou pripojenia na internet, chatka Koliba, prekrytá Posiedka.
- Ubytovacia kapacita je 76 miest, z toho je 46 pevných lôžok a 30 prísteliek. Stravovanie je možné využiť v reštaurácii, bare, kolibe, posiedke. V rámci turistického ubytovania sú k dispozícii 3 samostatné chatky pre 15 osôb.

Zdroj: <https://www.hotelhradok.sk/>

Turistické zaujímavosti a atrakcie v blízkosti mesta Jelšava

Ochtinská aragonitová jaskyňa

Jaskyňa leží v Slovenskom Rudohorí západne od Rožňavy. Parkovisko pre vozidlá je 300 m od jaskyne. Odtiaľ sa návštevníci dostanú peši po ceste s malým prevýšením do vstupného areálu jaskyne. Jaskyňu náhodne objavili v roku 1954 pri razení geologickej prieskumnej štôlne Kapusta pracovníci Východoslovenského rudného prieskumu v Jelšave M. Cangár a J. Prošek. V roku 1955 si ju prezreli pracovníci Turistu, n.p. a v roku 1956 sa uskutočnili prieskumné sondovacie práce. Sprístupňovacie práce sa začali v roku 1966 razením prístupovej štôlne dlhej 145 m, ktorá umožnila jaskyňu otvoriť pre verejnosť v roku 1972. Dĺžka jej sprístupnenej časti je 230 m.

Zdroj: <http://www.ssj.sk/>

Jaskyňa je aragonitový klenot svetového dedičstva. Ochtinská aragonitová jaskyňa predstavuje unikátny prírodný fenomén pútajúci pozornosť bohatosťou a rôznorodosťou aragonitovej

výplne i svojráznym vznikom a vývojom podzemných priestorov.

Gombasecká Jaskyňa

Nachádza sa medzi Rožňavou a Plešivcom v Národnom parku a Biosférickej rezervácii Slovenský kras. Dominantným prvkom v Gombaseckej jaskyni sú tenké a duté brčky, ktoré dosahujú dĺžku až 3m a na niektorých miestach sa nachádzajú v takom množstve, že pripomínajú kamenný dážď.

Parkovisko sa nachádza v bezprostrednej blízkosti jaskyne. Dĺžka sprístupnenej časti jaskyne je 285 m, keďže sa však takmer celá trasa prechádza dva razy, je dĺžka prehliadkovej trasy 530 m, doba trvania prehliadky 30 min. Prevýšenie je minimálne, 7-8 m. Počet schodov na prehliadkovej trase je 87. Teplota v jaskyni 9 až 9,4°C.

<https://www.travelguide.sk/>

SKI Rejdová, snežné skútre Rejdová

V stredisku sú k dispozícii 3 lyžiarske vleky H 130 – 960 m, F 10 – 400 m, detský vlek P – 210 m. Dve kratšie zjazdovky sú zasnežované technickým snehom a pravidelne upravované, vhodné pre náročných, menej náročných lyžiarov aj pre začiatočníkov a lyžiarske kurzy.

V stredisku Rejdová nájdete parkovisko približne pre 100 áut, ski servis, požičovňu lyží, WC, občerstvenie s posedením v interiéri pre 16 osôb a v exteriéri na terase pre 40 osôb.

Adrenalínovú jazdu si užijete na upravovaných trasách v peknom prírodnom prostredí Slovenského Rudohoria na Hornom Gemeri neďaleko južného okraja Slovenského raja.

Nezabudnuteľným zážitkom bude jazda snežným skútrom nočnou zasneženou krajinou.
<https://www.travelguide.sk/>

Muránsky hrad

Zrúcaniny Muránskeho hradu stoja na vrchu Cigánka, na južnom okraji Muránskej planiny, severne od obce Muráň. Hrad postavili ako kráľovský v 13. storočí na ochranu cesty, vedúcej z Gemera do Liptova a Zvolena. Vďaka svojim neobyčajne pestrým dejinám patrí k najznámejším gemerským hradom. Hrad v 18. storočí dvakrát vyhorel a koncom 18. storočia už nebol obývaný. V roku 1972 hrad vyčistili a od roku 1980 sa vykonávala postupná nutná údržba hradu. V roku 2005 sa uskutočnila pomerne rozsiahla rekonštrukcia hradu, v rámci ktorej boli postavené dve vyhladkové plošiny. Tiež bola zrekonštruovaná hradná brána.

<https://www.travelguide.sk/>

Kaštieľ Predná Hora

Kaštieľ Predná Hora je ukrytý uprostred lesa a okrem spoznávania histórie, je ideálnym miestom aj na relax v prírode. Kaštieľ na Prednej Hore dal postaviť bulharský kráľ Ferdinand Coburg. Keďže bol vášnivým poľovníkom a prostredie Muránskej planiny bolo jeho srdcovkou, nechal si sem previesť aj poľovnícky zámček, a to priamo z poľovníckej výstavy vo Viedni. Oba objekty panovník využíval do r. 1944. Dnes v kaštieli sídli Ústav pre liečbu závislostí. Kaštieľ nie je prístupný pre verejnosť. V neďalekom poľovníckom zámčku Coburgovcov je

vystavená stála Expozícia Ferdinanda Coburga, ktorá je určená aj širokej verejnosti avšak iba po predchádzajúcej telefonicknej objednávke.

Návštevníci môžu obdivovať autenticky zariadenú spálňu, pracovňu či kuchyňu kráľa. Pre deti je ako stvorená „prírodovedná miestnosť“, ktorá imituje slovenský les a umožňuje v ňom hľadať rôzne ukryté lesné zvieratká. Prehliadka poľovníckeho zámočku je doplnená aj o pútavý slovný výklad a v prípade záujmu, si návštevníci môžu pozrieť aj krátky film „Panovník prírodovedec“.

Zdroj: <https://www.kamnavylet.sk/>

Kaštieľ Betliar

Kaštieľ Betliar je dominantným objektom obce Betliar, ktorá sa nachádza 10 km severne od okresného mesta Rožňava. História kaštieľa sa spája s dvoma významnými zemiansko - šľachtickými rodmi - Bebekovcami a Andrassyovcami. V 15. storočí vybudovali Bebekovci jadro kaštieľa. Neskôr, začiatkom 18. storočia, sa stal jedným z početných šľachtických sídiel Andrassyovcov a zostal ním až do roku 1945. Kaštieľ počas jeho existencie viackrát upravovali. Na konci 18. storočia sa uskutočnila rozsiahla klasicistická prestavba. Dnešnú podobu dostal koncom 19. storočia za Emanuela Andrassyho. Spolu so svojím synom Gézom sídlo luxusne zariadili a sústredili tu množstvo umeleckých a remeselníckych diel, ktoré dnes tvoria vzácnu umeleckú zbierku 19. storočia a viedenský klasicistický nábytok z 18. storočia. Historická knižnica obsahuje viac ako 15 000 zväzkov najmä cudzojazyčnej literatúry z odboru teológie, histórie, štátovedy a zemepisu. Vzácná je zbierka zbraní siahajúca od stredoveku až po 19. storočie, ako aj poľovnícke trofeje a exotické suveníry z celého sveta, najmä z Ázie a Afriky.

Prírodný park, ktorý obklopuje kaštieľ, patrí medzi najcennejšie a najzachovalejšie objekty svojho druhu na Slovensku. Rozprestiera sa na ploche 80 hektárov. Spolu s objektom kaštieľa bol vyhlásený v roku 1985 za národnú kultúrnu pamiatku a je zapísaný do zoznamu významných historických záhrad a krajiny sveta. Betliarsky kaštieľ sa právom radí medzi skvosty slovenského kultúrneho dedičstva. V rokoch 1988 - 1994 ho kompletne zrenovovali a získal medzinárodné ocenenie Europa Nostra.

<https://www.travelguide.sk/>

Banické múzeum v Rožňave

Zážitkové centrum SENTINEL bolo vytvorené rekonštrukciou objektov Banického múzea v Rožňave v rokoch 2015-2017. Sentinel zahŕňa tieto objekty: Expozícia baníctva a hutníctva Gemera, Čas pary v Banickom múzeu, Banské pracoviská, Expozícia prírody Slovenského krasu a príľahlých oblastí a nádvorie, kde sú umiestnené banské mechanizmy a pojazdná banská železnička.

Moderná a z časti interaktívna Expozícia baníctva a hutníctva Gemera mapuje prierez históriou gemerského baníctva a hutníctva od praveku po súčasnosť s ukázkami prvotných dobývacích pracovných nástrojov, dopravných prostriedkov, banskej meračskej a osvetľovacej techniky. V Expozícii Banské pracoviská možno vidieť banské diela v podzemí a v areáli zážitkového centra sa nachádzajú unikáty - tretí najstarší parný valec na svete a jediný parný nákladný automobil Škoda Sentinel na Slovensku. Expozícia prírody Slovenského krasu a príľahlých oblastí zase prezentuje prírodné danosti a krásy tohto územia.

<https://www.travelguide.sk/>

Vybrané výsledky výskumu na Gemerí – Kaštieľ Coburgovcov v Jelšave

PhDr. Mariana Bárdiová, PhD., SAV

Kaštieľ v Jelšave je trojpodlažný objekt z roku 1763, jeho neskorobaroková prestavba bola v štýle francúzskeho klasicizmu. Bol pristavaný k opevnenému dvojpodlažnému kaštieľu zo 17. storočia. V jeho zadnej časti sa zachovali tri krídla s dvoma nárožnými vežami s obdĺžnikovým pôdorysom, strieľňami a detailmi renesančných okien.“ V roku 2021 začal úspešný projekt obnovy a rekonštrukcie kaštieľa s názvom Kaštieľ Coburgovcov v Jelšave - historické, remeselné a ekologické centrum Gemera. „Projekt získal grant z Islandu, Lichtenštajnska a Nórska v sume 1 000 000 € prostredníctvom Grantov EHP. Projekt bol spolufinancovaný z prostriedkov štátneho rozpočtu Slovenskej republiky. Cieľom projektu je vytvoriť kultúrno – kreatívne centrum v podmienkach malého mesta.“ „Hlavnou myšlienkou projektu je vytvoriť kultúrno – kreatívne centrum v podmienkach malého mesta. Sídliť bude v zrekonštruovanej

časti kaštieľa Coburgovcov v historickom centre mesta Jelšava. Projekt vytvorí podmienky pre rozvoj cestovného ruchu, komunitného programu, pre návrat tradičných remeselníkov a umelcov z celého okolia, ako aj integrácie rómskej menšiny. Zároveň sa zameriava aj na vytvorenie adaptačných a zmierňujúcich opatrení v oblasti životného prostredia.

Návrhy na využitie kaštieľa v súčasnosti

Predpokladom využitia kaštieľa aj pre zdravotne znevýhodnených ľudí je zabezpečenie bezbariérového prístupu. Pre naplnenie cieľov spomínaného projektu a využitie veľkorysého priestoru, ktorý kaštieľ ponúka v interiéroch aj v exteriéri (nádvorie) sa už viac rokov organizujú zaujímavé podujatia pre verejnosť. Tradíciu si už našiel Kaštieľny deň s rozličnými produkciami. Dá sa predkladať, že sa tu budú plánovať rozličné tematické výstavy, expozície, remeselné dielne, tvorivé dielne pre veľkých aj malých, pre marginalizované skupiny ľudí, koncerty a rozličné podujatia na nádvorí, v sálach na 1. poschodí, jarmoky a iné aktivity.

Objekt kaštieľa by bolo vhodné rozdeliť na tri hlavné priestorové oblasti:

- priestor pre zázemie (technické, ubytovacie, stravovacie, konferenčné a pod.),
- priestor pre prezentáciu šľachtickej (vyššej) kultúry,
- priestor pre prezentáciu ľudovej kultúry na prízemí.

To by poskytovalo aj žánrové a štýlové rozdelenie umeleckých podujatí do jednotlivých priestorov. V nich by mohli byť súčasne stále expozície bývania, odievania a rozličných výrobkov z regiónu.

- Vzhľadom na bohaté historické tradície, vzácne gotické pamiatky a historické organy v okrese Revúca by jeden z väčších priestorov (salónov) mal obsahovať expozíciu historických organov. Súčasne by slúžil na koncerty súborov historickej hudby (aj kostýmované), koncerty sakrálnnej hudby, hudobno-slovné a scénické pásma, besedy, prednášky, semináre a pod.
- S prihliadnutím na bohatú históriu výroby plechový a liatych zvoncov v Jelšave a okolí by sa vodne uplatnila expozícia zvoncov. V priestore by sa súčasne mohli konať pravidelné ukážky výroby a ladenia zvoncov, ako aj relevantné tvorivé dielne.

Pre rozvoj cestovného ruchu by bolo vhodné organizovať pravidelné medzinárodné podujatia, ktoré by zabezpečili aj účastníkov z celého Slovenska i zo zahraničia.

Jednou z možností by mohol byť medzinárodný festival ľudového bábkarstva s možnosťou tematických výstav alebo stálej expozície s touto tematikou. Od smrti ľudového bábkara Antona Anderleho (1944 – 2008) z Radvane sa na Slovensku nekonajú pravidelné festivaly ľudového bábkarstva. Pokiaľ ich organizoval, do Banskej Bystrice chodili účastníci z viacerých krajín Európy. Festival i jeho samostatné vystúpenia doma a v iných krajinách boli u verejnosti veľmi obľúbené. Dá sa predpokladať, že by festival pritiahol dlhodobú pozornosť domácej i zahraničnej verejnosti. Pri festivale je možné spolupracovať s Múzeom hračiek a bábkarských kultúr v Modrom Kameni, s ŠVK-Literárnym a hudobným múzeom v Banskej Bystrici, s bábkovými divadlami a bábkarmi na Slovensku, so znalcom bábkového divadla, autorom kníh o divadle Jurajom Hamarom. Ťažisko by malo zostať na predstaveniach tradičného ľudového divadla (marionety, maňušky) s inscenáciami moderných foriem bábkového divadla. Rozsiahla zbierka marionet, kulís, rekvizít a divadielok Antona Anderleho dosiaľ nenašla expozičné uplatnenie. V kaštieli v Jelšave by mohla pritiahnúť veľkú pozornosť návštevníkov, pokiaľ by manželka Zlatica Anderleová (Banská Bystrica) s tým súhlasila.

Pri koncipovaní využitia kaštieľa je potrebné spolupracovať s pracoviskami cestovného ruchu a kultúry, aby bolo možné vytvoriť spoločné styčné atraktívne miesta, podujatia, turistické trasy, cyklotrasy, náučné tabule, mapy a iné potrebné komodity a propagačné materiály, ako aj

nevyhnutné zázemie pre návštevníkov (parkovanie, ubytovanie, stravovanie, lekárske služby a pod.).

Celý výskum PhDr. Mariany Bárdiovej, PhD. o Kaštieli Coburgovcov v Jelšave je uvedený v prílohe č. 1.

Vybrané výsledky výskumu na Gemerí – Samuel Ferjenčík

Mgr. Martin Braxatoris, SAV

ThDr. Samuel Ferjenčík (1793 Zvolen – 1855 Jelšava) bol slovenský evanjelický kňaz, publicista, meteorológ, pomológ a propagátor osvety. Po skončení teologických štúdií v Bratislave pokračoval v rokoch 1816 – 1818 v štúdiu na univerzite v Jene. Po návrate do vlasti bol roku 1818 vysvätený za kňaza, ďalej slúžil ako evanjelický kaplán a farár. Od roku 1827 až do svojej smrti žil v Jelšave, kde od 1836 pôsobil ako gemerský konsenior a od roku 1853 ako gemerský senior. Bol riaditeľom Čerešnického spolku v Jelšave (1841 – 47) a členom spolku Tatrin. Bol držiteľom doktorátu z teológie.

Ferjenčík bol v širších kruhoch známy ako jelšavský prorok počasia; v tejto súvislosti tiež vystupuje v básni významného maďarského básnika Jánosa Aranya Népnevelés (‘Výchova ľudu’) z roku 1855.

Návrhy na využitie osobnosti Samuela Ferjenčíka v súčasnosti

Využitie Ferjenčíkovej osobnosti by sa mohlo opierať o jeho známosť s J. W. Goethem a o jeho pozoruhodný záujem o prírodné vedy (mineralógia, priekopnícke aktivity v oblasti meteorológie, pomológia). V tomto smere možno vytvoriť synergické prepojenia jeho osobnosti s „otcom slovenskej rozprávky“ Samuelom Reussom (1783, Slovenská Ľupča – 1852, Revúca), ktorého život sa takisto nerozlučne viaže s dnešným okresom Revúca. Reuss bol od Ferjenčíka starší len o desať rokov. Obaja študovali v Bratislave, ďalej pokračovali v štúdiu na univerzite v Jene a neskôr pôsobili ako evanjelickí kňazi. Obaja boli literárne aktívni a okrem humanitných vied sa aktívne zaoberali prírodovednými disciplínami. Počas štúdia v Jene obaja udržiavali priateľské kontakty s J. W. Goethem, ktorého chránencom bol aj S. Reuss; podobne ako Ferjenčíka aj Reussa Goethe navrhol za tajomníka nerastopisného spolku. Reuss udržiaval korešpondenciu s Goethem aj po svojom odchode z Jeny v roku 1806. Tieto súvislosti vytvárajú priestor pre organizáciu širokej škály podujatí v prípadnej spolupráci s organizáciami ako: Goetheho inštitút v Bratislave, Slovenský hydrometeorologický ústav, Slovenská mineralogická spoločnosť, Slovenská geologická spoločnosť, Ovocinárska únia SR a i. So zreteľom na trvanie efektu týchto podujatí by bolo žiaduce, keby aspoň časť z nich mala opakovaný, resp. pravidelný charakter. Zvláštnu pozornosť si zaslúži aj Ferjenčíkovo pôsobenie na čele Čerešnického spolku v Jelšave (1841 – 47), ktorý bol najstarším ovocinárskeym spolkom na Slovensku (založil ho v roku 1796 Samuel Glósz st. a Pavel Wallaszky); jeho osobnosť by bolo možné zúročiť napríklad pri prípadnom oživení Čerešňových dní v Jelšave.

Ďalšou oblasťou aktivít by mohla byť organizácia podujatí venovaných postaveniu ženy v kultúre a spoločnosti: periodicky usporadúvaných konferencií, výstav obrazov či fotografií, workshopov a i. udalosti venovaných otázke kultúrnej a spoločenskej angažovanosti či vo všeobecnosti zrovnoprávňovania žien. Tieto podujatia by sa mohli opierať o činnosť jeho vdovy Lujzy Ferjenčíkovej, ktorá v roku 1864 založila a ďalej viedla jelšavský Humanitný ženský spolok, zrejme prvý ženský spolok na Slovensku. Ďalej by sa mohli opierať o osobnosť gemerskej rodáčky Rebeky Laučekovej-Leškovej a o tvorbu a literárny obraz Kataríny

Šramkovej, manželky rodáka z Revúcej Pavla Šramka. R. Laučeková-Lešková a Katarína Šramková totiž patrili k trom prvým známym literárne činným ženám v dejinách slovenskej literatúry.

Ferjenčíkova osobnosť by si zaslúžila založenie vlastnej pamätnej izby v Jelšave, kde pôsobil na fare od roku 1827 až do svojej smrti v roku 1855. Systematická a ucelená zbierka predmetov odrážajúcich Ferjenčíkov život, sústredená v rámci tejto pamätnej izby, by mohla slúžiť aj na zabezpečenie vyššie spomínaných aktivít, resp. iných podujatí (výstav, expozícií a pod.). Na fare v Jelšave sa zachovala kostolná veža s izbou hlásnika a vnútorným zariadením, ktorú dal Ferjenčík postaviť v roku 1833 (krátko po požiari v Jelšave), jeho rukopisná poznámková kniha, tlač Pamětí jelšavských a muránskych obsahujúcich jeho kážeň pri príležitosti jelšavského požiara, busta, ktorá zrejme predstavuje jeho jedinú zachovanú podobizeň, index kníh v jeho pozostalosti, dve knihy jelšavského Humanitného ženského spolku, ktorý založila a viedla jeho vdova Lujza. V zbierke by sa mali nachádzať faksimile Goetheho vlastnoručného venovania knihy Hermann und Dorothea (dar na rozlúčku s Ferjenčíkom); Ferjenčíkovho diplomu člena Spoločnosti pre celú mineralógiu a jej tajomníka za uhorský národ (o. i. s podpisom J. W. Goetheho), reprodukcie článkov v dobových periodikách, spisu Ideen für die künftige Gesetzgebung..., veršov, resp. poznámok tematizujúcich Ferjenčíka od Jána Kollára (Slávy dcera, Výklad Slávy dcery) a Jánosa Aranya (Népnevelés) a i. Perspektívne by tiež azda bolo možné nadobudnúť dobové meteorologické prístroje či možno fotografie sadu čerešnického spolku.

Medzi aktuálne výskumné trendy v oblasti dejín slovenskej literatúry 19. storočia patrí heterogénnosť slovenského národného hnutia v štúrovskom období. Ferjenčíkova osobnosť pre jej značný dobový vplyv a zároveň viacero silne kontroverzných aspektov je z tohto hľadiska mimoriadne zaujímavá a jej súvisiaca atraktivita vytvára priestor pre organizáciu rozmanitých vedeckých a osvetových podujatí, školských diskusií a pod.

Celý výskum ThDr. Samuela Ferjenčíka je uvedený v prílohe č. 2.

Životné prostredie

Zhrnutie

Spotreba pitnej vody na obyvateľa v meste Jelšava za rok 2021 je 41,92 l. Počet obyvateľov napojených na VV v meste Jelšava za rok 2021 je 2662. Počet obyvateľov napojených na VK v meste Jelšava za rok 2021 je 1809.

Množstvo vyprodukovaného odpadu na obyvateľa v Jelšave sa zvyšuje v roku 2021 to bolo 192 kg na obyvateľa. (SR 2020: 446 kg/obyv.)

Úroveň triedenia odpadov sa tiež zvyšuje, v roku 2021 bola na úrovni viac ako 38%. (SR 2020: 40.5%)

Miera vyprodukovaných emisií stúpa pri tuhých emisiách, oxidu uhoľnatom a oxidu siričitom. Produkcia oxidu dusíka klesá.

Systém nakladania s odpadmi v meste Jelšava

Komunálny odpad – vyvážaný firmou Brantner Gemer s. r. o. Rimavská Sobota z bytových domov každý týždeň – vo štvrtok a z rodinných domov každý druhý štvrtok (v nepárnom týždni).

Drobný stavebný odpad (DSO) – umiestňovaný do veľkoobjemového kontajnera určeného na DSO v areáli Zberného dvora v Jelšave, Teplická ulica č. s. 252, prevádzkovaného firmou FÚRA s. r. o. Rozhanovce. Poplatok za umiestnenie DSO je 0,015 eur za 1 kg DSO. Poplatok sa uhrádza v pokladni mesta na základe zaslaného rozhodnutia.

Objemný odpad – umiestňovaný do veľkoobjemových kontajnerov umiestnených v areáli Zberného dvora v Jelšave Teplickej ulici č. s. 252, Jelšava prevádzkovaného firmou FÚRA s. r. o. Rozhanovce.

Papier – (na komoditu určené modré nádoby) vyvážaný firmou Brantner Gemer s. r. o. Rimavská Sobota raz mesačne podľa harmonogramu vývozov, alebo počas kalendárového zberu (zber oddelene zbieranej zložky komunálneho odpadu v určenom čase). Tento zber spočíva v pristavení vozidla alebo zberných nádob v určitom čase najviac na jeden deň, pričom mesto o tomto zbere informuje obyvateľov vopred spôsobom v mieste obvyklým. Predmetnú komoditu je možné počas prevádzkových hodín bezplatne odovzdať aj na Zbernom dvore Jelšava, Teplická ulica č. s. 252, Jelšava.

Plast - (na komoditu určené žlté nádoby) vyvážaný firmou Brantner Gemer s. r. o. Rimavská Sobota raz mesačne podľa harmonogramu vývozov. Do nádob na plasty môžu obyvatelia umiestňovať aj obaly tetrapack (džúsy, mlieko,...) a kovové odpady (plechovky od piva, konzervy,...). Predmetnú komoditu je možné počas prevádzkových hodín bezplatne odovzdať aj na Zbernom dvore Jelšava, Teplická ulica č. s. 252, Jelšava.

Viacvrstvové kombinované materiály na báze lepenky (tetrapack – obaly od mlieka, džúsov,...) - (na komoditu určené žlté nádoby na PLAST) vyvážané firmou Brantner Gemer s. r. o. Rimavská Sobota raz mesačne podľa harmonogramu vývozov.

Sklo - (na komoditu určené zelené nádoby) vyvážaný firmou Brantner Gemer s. r. o. Rimavská Sobota raz mesačne podľa harmonogramu vývozov. Predmetnú komoditu je možné počas prevádzkových hodín bezplatne odovzdať aj na Zbernom dvore Jelšava, Teplická ulica č. s. 252, Jelšava.

Kovy – (na komoditu určená červená nádoba alebo žlté nádoby) umiestňujú sa do nádob na plasty, môžu sa odovzdať v zberni druhotných surovín R+R s. r. o. na Námestí republiky a vo dvore MsÚ je červená nádoba určená na kovy, kde môžu obyvatelia predmetný odpad umiestňovať počas úradných hodín MsÚ.

Biologicky rozložiteľný komunálny odpad zo záhrad - pôvodca biologicky rozložiteľných odpadov je povinný zhodnocovať ich na domácom kompostovisku alebo odovzdať na Zbernom dvore v Jelšave na Teplickej ulici č. s. 252 počas prevádzkových hodín. Odovzdanie tohto odpadu je bezplatné.

Biologicky rozložiteľný kuchynský odpad z domácností - pôvodca biologicky rozložiteľného kuchynského odpadu je povinný ho zhodnocovať:

- a) na domácom kompostovisku a to konkrétne v častiach mesta (na uliciach):
 - Muránska, Námestie republiky (vrátane bytového domu č. , nakoľko jeho súčasťou je záhrada), Námestie SNP, Štefánikova, Ševcovská, Kúpeľná, Teplická (vrátane bytových domov, nakoľko ich súčasťou sú dvory resp. záhrady), Pri štadióne, Železničná (vrátane bytových domov, nakoľko ich súčasťou sú dvory resp. záhrady), Tomášikova, Mníšanská, Teplá Voda, Medzník a Kejd'ák,
- b) zberom do nádob s biologicky rozložiteľným vreckom prideleným do domácností zo strany mesta a následným bezplatným odovzdaním predmetného odpadu zberovej spoločnosti raz za 14 dní podľa harmonogramu vývozov, ktorý je zverejnený na webovom sídle mesta a to systémom odovzdania v určenom čase na určenom stanovišti priamo zberovej spoločnosti, konkrétne na uliciach:
 - Jesenského – pred areálom materskej školy,
 - 9. mája – na parkovisku pred bytovým domom č. s. 300
 - Armádna – na parkovisku pred predajňou Fresh.

Kuchynský odpad je všetok potravinový odpad vrátane použitého potravinového oleja (odovzdávať ho vo fľašiach), nespracované a neskonsumované zostatky surovín a pokrmov a potravín rastlinného alebo živočíšneho pôvodu, šupy z čistenia zeleniny a ovocia, kávové a čajové zvyšky, vaječné škrupiny, starý chlieb,...

Kuchynský a reštauračný odpad je zakázané zneškodňovať skládkovaním ako aj umiestňovať ho do zberných nádob na komunálne odpady alebo do nádob určených na separovaný odpad – papier, plasty, sklo.

Nebezpečný odpad – vyvázaný firmou Brantner Gemer s. r. o. Rimavská Sobota 2x ročne podľa harmonogramu vývozov systémom zberu spred rodinných a bytových domov.

Elektroodpad - vyvázaný firmou Brantner Gemer s. r. o. Rimavská Sobota 2x ročne podľa harmonogramu vývozov systémom zberu spred rodinných a bytových domov. Drobné elektrozariadenia (mobilné telefóny, prehrávače, rekordéry, ovládače, nabíjačky, adaptéry, kancelárska technika,...) môžu obyvatelia vhadzovať počas úradných hodín do nádoby E-box, ktorá je umiestnená na prízemí mestského úradu.

Batérie a akumulátory - vhadzovať počas úradných hodín do nádoby E-box, ktorá je umiestnená na prízemí mestského úradu.

Šatstvo, textil, hračky- zber zrušený.

Lieky - liečivá po expiračnej dobe alebo nepoužité zostatkové liečivá odovzdať do lekárne na Tomášikovej ulici v Jelšave.

Pneumatiky - odovzdať len v predajniach pneumatík, ako aj v servisoch, v ktorých sa výmena pneumatík realizuje. Spätný odber sa v uvedených prevádzkach realizuje bezplatne a bez podmienky na kúpu novej pneumatiky alebo iného tovaru.

Zber odpadu v meste Jelšava zabezpečuje firma Brantner Gerner s.r.o. Rimavská Sobota. V meste je zberný dvor, ktorý zabezpečuje firma Fúra s.r.o. Rozhanovce. Od 1.7.2021 je povinný zber Biologicky rozložiteľného kuchynského a reštauračného odpadu od obyvateľov. Pri bytových domoch sa nachádzajú hnedé 110l nádoby určené na tento zber. Obyvateľom boli rozdane biele vedierka do, ktorých môžu tento odpad zbierať a následne ho vyhodiť do týchto nádob. V Jelšave je pri bytových domoch umiestnených 18 kusov nádob na tento zber. .

Tabuľka č. 25 Množstvo odpadu v tonách (t) za obdobie rokov 2015 až 2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Papier a lepenka	45,503	38,251	39,458	38,506	53,329	35,292	72,192
Sklo	15,920	18,595	19,521	34,747	28,545	21,038	15,420
Plasty	9,092	7,928	7,521		10,559	12,804	13,069
Zmesový komunálny odpad	505,587	541,833	569,365	577,940	573,970	634,346	616,810
Objemný a drobný stavebný odpad	193,2	128,56	145,214	230,53	258,485	565,27	498,23
Jedlé oleje a tuky	0,11	0,004	0,13	0,059	0,216	0,050	0,153
Biologicky rozložiteľný a reštauračný odpad	0	0	0		2,150	0,252	4,188
BRKO-zberný dvor	78,9	69,5	71,52	74,05	99,480	94,70	99,50

Zdroj: interné údaje mesta

Tabuľka č. 26 Množstvo vyprodukovaného odpadu na obyvateľa v Jelšave za roky 2016-2021

Rok	Množstvo odpadu kg na obyvateľa
2016	169 kg
2017	164 kg
2018	172 kg
2019	188 kg

2020	197 kg
2021	192 kg

Zdroj: interné údaje mesta

Výpočet miery separácie - vytriedenia komunálnych odpadov za rok 2018 v zmysle prílohy č.2 zákona č.329/2018 Z.z. o poplatkoch a o zmene a doplnení č.587/2004 Z.z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov:

Stanovuje sa výpočet miery vytriedenia odpadu podľa vzorca

$$\text{ÚVKO} = ((m \text{ zložka1} + m \text{ zložka2} + m \text{ zložkan}) / m\text{KO}) * 100\%$$

Toto stanovenie miery vytriedenia odpadov slúži na stanovenie poplatku za uloženie odpadu na skládku odpadov.

Tabuľka č. 27

	Úroveň vytriedenia komunálneho odpadu x (%)	Sadzba za príslušný kalendárny rok v eurách x t
1	$X \leq 10$	33
2	$10 < X \leq 20$	30
3	$20 < X \leq 30$	27
4	$30 < X \leq 40$	22
5	$40 < X \leq 50$	18
6	$50 < X \leq 60$	15
7	$X > 60$	11

Zdroj: interné údaje mesta

V roku 2018 bola úroveň vytriedenia komunálnych odpadov 37,01%

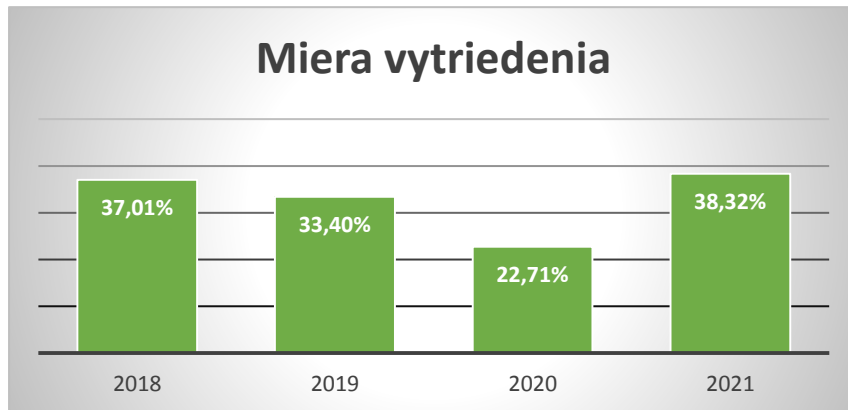
V roku 2019 bola stanovená úroveň vytriedenia 33,40%

V roku 2020 bola stanovená úroveň vytriedenia 22,71%

V roku 2021 bola stanovená úroveň vytriedenia 38,32%

Najnižšia miera vytriedenia bola v roku 2020, najvyššia v roku 2021.

Graf č. 23

Zdroj: interné údaje mesta

Mesto Jelšava v roku 2016 dostalo súhlas z Okresného úradu životného prostredia Revúca na prevádzkovanie kompostoviska. Nachádza sa na Teplickej ulici č. 252 v Jelšave. Od roku 2016 prevádzkuje zberný dvor v Jelšave spoločnosť Fúra s.r.o. Rozhanovce.

V zbernom dvore sa nakladalo s odpadmi zaradenými podľa vyhlášky MŽPSR 365/2015 Z.z., ktorou sa ustanovuje Katalóg odpadov: papier a lepenka, sklo, plasty, zmesový komunálny odpad, objemný odpad, drobný stavebný odpad.

Zároveň od roku 2016 vydal Okresný úrad životného prostredia rozhodnutie na súhlas na zhodnocovanie odpadov: drevo a iné uvedené v 20 01 37 a biologicky rozložiteľný odpad. Ročná kapacita zberného dvora na biologicky rozložiteľného odpadu zo zelene nemôže prevyšovať 100 ton. Od roku 2017 prevádzkuje zberný dvor v Jelšave spoločnosť Fúra s.r.o. Rozhanovce. Do zberného dvora v Jelšave môžu obyvatelia mesta Jelšava, ktorí majú na území mesta trvalý pobyt bezplatne odovzdať odpad. Jedine sa vyberá poplatok za drobný stavebný odpad (DSO), kde je výška stanovená 0,015 eur za 1 kg DSO.

Podľa Štatistického úradu si môžeme v tabuľke č 28 všimnúť, že miera vyprodukovaných emisií významne stúpa hlavne pri tuhých emisiách a oxidu uhoľnatom. Miera vyprodukovaných emisií oxidu siričitého od roku 2010 mierne klesala avšak od roku 2018 do roku 2019 výraznejšie stúpala. Produkcia oxidu dusíka bola najnižšia v roku 2016 a 2017 a oproti roku 2010 je o niečo vyššia ako v roku 2019.

Tabuľka č. 28 : Produkcia emisií v okrese Revúca (v tonách) za roky 2010 až 2019

	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Tuhé emisie	376,4	39,0	29,8	29,4	29,8	32,6	37,4	38,3	41,6	35,7
Oxid siričitý	150,6	112,1	115,9	118,0	129,3	136,7	133,1	145,4	219,5	189,1
Oxid dusíka	1262,2	900,7	687,7	557,9	881,2	967,0	975,6	956,3	1329,5	1165,6
Oxid uhoľnatý	3230,5	704,9	1106,7	1605,0	2467,4	2475,7	2456,1	2518,0	2351,8	1873,1

Zdroj: ŠU SR

Mesto Jelšava má problémy so znečisteným ovzduším. Hlavné ťažobný priemysel a v zimnom období spaľovanie.

PM10

Atmosféra obsahuje veľké množstvo rôznych častíc až do rozmeru približne 100 μm . Veľké častice sú ťažké a pomerne rýchlo deponujú na zemský povrch, zatiaľ čo malé častice zotrúvajú v atmosfére dlhý čas, pričom sa môžu prenášať na dlhé vzdialenosti - chovajú sa v tomto smere ako plyn. Z hľadiska účinkov na ľudské zdravie nás zaujímajú iba tie častice, ktoré sú človekom vdychnuteľné – za také sa považujú všetky častice s aerodynamickým priemerom menším ako 10 μm – sú známe ako PM₁₀.

Tabuľka č. 29 Priemerné hodnoty PM10 microq/m³

Rok	Jelšava	SR
2016	28	24,13
2017	37,1	25,4
2018	36	25,8
2019	33	22,07
2020	29,6	20,9

Zdroj: Datacube

Tabuľka č. 30 Priemerné hodnoty oxidu uhoľnatého (CO) microq/m³

Rok	Jelšava	SR
2016	0	763,25
2017	0	752,25
2018	0	672,3
2019	0	685,8
2020	0	782

Zdroj: Datacube

Tabuľka č. 31 Priemerné hodnoty tuhých emisií microq/m³

Rok	Okres Revúca	SR
2016	29,4	5417
2017	29,8	5166
2018	39,0	4753,4
2019	376,4	30 792,7

Zdroj: Datacube

Tabuľka č. 32 Priemerné hodnoty oxidu siričitého microq/m³

Rok	Okres Revúca	SR
2016	118	24 749,8
2017	115,9	26 190,4
2018	112,1	18 852,4
2019	150,6	15 704,4

Zdroj: Datacube

Tabuľka č. 33 Priemerné hodnoty oxidu dusíka microq/m³

Rok	Okres Revúca	SR
-----	--------------	----

2016	557	26 015,3
2017	687,7	26 507,2
2018	900,7	26 177,1
2019	1262,2	60 909,6

Zdroj: Datacube

Tabuľka č. 34 Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov

	2020	2019	2018	2017	2016	2015
Okres Revúca	80,1	79,6	80,1	79,7	79,6	79,9
Banskobystrický kraj	87,7	87,7	87,6	87,5	87,3	87,0
Slovenská republika	89,8	89,5	89,3	88,9	88,7	88,3

Zdroj: Datacube

Spotreba pitnej vody na obyvateľa v meste Jelšava za rok 2021 je 41,92 l. Počet obyvateľov napojených na VV v meste Jelšava za rok 2021 je 2662. Počet obyvateľov napojených na VK v meste Jelšava za rok 2021 je 1809.

Tabuľka č. 35 Spotreba pitnej vody na obyvateľa

rok	Okres Revúca	SR
2016	1045	202 688
2017	1049	206 206
2018	1034	208 251
2019	1016	208 844
2020	1016	209 852

Zdroj: Datacube

Tabuľka č. 36 Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov

Rok	Okres Revúca	SR
2016	79,6	88,7
2017	79,7	88,9
2018	80,1	89,3
2019	79,6	89,5
2020	80,1	89,8

Zdroj: Datacube

Tabuľka č. 37 Podiel napojených na kanalizáciu

Rok	Okres Revúca	SR
2016	50,1	66,4
2017	50,3	67,7
2018	51,1	68,4
2019	51,1	69,1
2020	51,1	69,7

Zdroj: Datacube

Ekonomický rozvoj

Prehľad zamestnávateľov

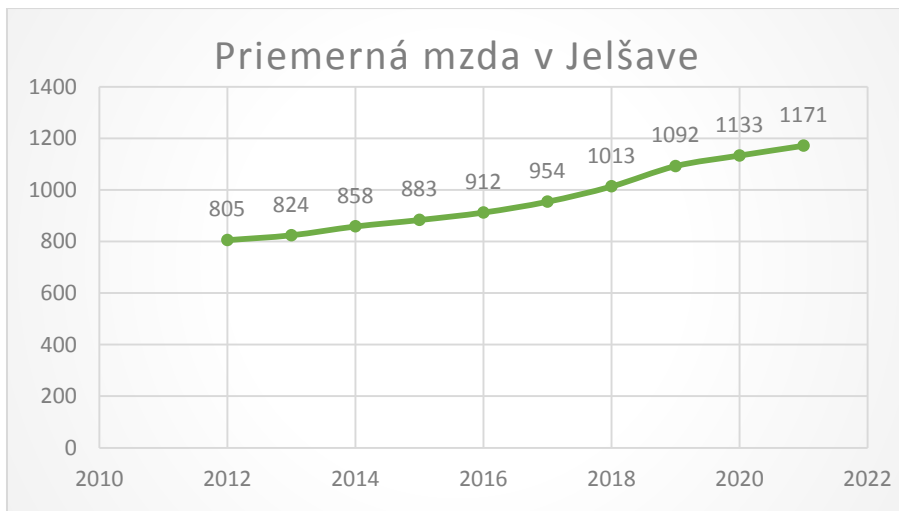
Tabuľka č. 38 Zoznam prevádzok v meste Jelšava za rok 2021

Obchodné meno	Adresa	SK NACE	Počet zamestnancov
SMZ, a.s.	Teplá Voda 671	08990 Iná ťažba	500-999
Mesto Jelšava	Námestie republiky 499/11	84110 Všeobecná verejná správa	56
Mestské služby Jelšava	Tomášikova 688/2A	81290 Ostatné čistiace činnosti	14
Mestské lesy, s.r.o.	Nám. republiky 500	02100 Lesné hospodárstvo	5
Mestské múzeum	Námestie Republiky 641/52	91020 Činnosti múzeí	1
Božena Laciaková – JAMAJKA	Kúpeľná 206	47110 Maloobchod nešpecializ.	2
TRIN – FURMAN Stanislav	Nám. republiky 496	47110 Maloobchod nešpecializ.	1
MILK AGRO, s.r.o.	Námestie SNP 487	47290 Ost.maloobch.s potravín.	5
Marek Filický-AUTO-MOTO-SERVIS	Teplická 691	45200 Oprava motor.vozidiel	1
Ing. Ivan Remeník – maloobchodný predaj pohonných hmôt, Čerpacia stanica PHM Jelšava	Teplická 968	47300 Maloobch.s pohon.látkami	2
R + R, s.r.o., výkup kovového šrotu a farebných kovov	Nám. republiky 511	46770 Veľkoobchod s odpadom	1
Katarína Koniarová – Penzión Poľovný dom Jelšava	Jesenského 300	56290 Ost.jedálenské služby	5
MAVERO, s.r.o.	9. mája 301	82990 Ost.pomocné obchod.čin.	3
SRaF, s.r.o. – oprava motorových vozidiel a predaj náhr. dielov	Teplická 259	45200 Oprava motor.vozidiel	3
Veronika Vrbiarová – BISTRO KORUNA	Štefániková 297	56101 Jedálne	1
Ján Smoliar – Drogéria	Nám. republiky 497	47520 Mal.so žel.tov, farb, skl.	2
KASA Záložňa, a.s.	Nám. republiky 494	64920 Ostatné poskytovanie úverov	1

THANG DO VAN – VINATEX	Nám. SNP 65	47890 Maloob.v stánk.s os.tov.	3
Chen Chen s.r.o.	Štefániková 367	82990 Ost.pomocné obchod.čin.	2
Silvia Zapletalová – FLOWER	Štefániková 157	47990 Ost.maloob.mimo predajní	1
COOP Jednota – potraviny	9. mája 301	47110 Maloobchod nešpecializ.	2
KAČKA Potraviny	Nám. republiky 65	47110 Maloobchod nešpecializ.	7
ATTILA, s.r.o. – Potraviny	Nám. republiky 501	47110 Maloobchod nešpecializ.	2
Tauris, a.s.	Štefániková 359	10130 Spracov. mäsových výr.	2
Fúra, s.r.o. Rozhanovce – zberný dvor	Teplická 252	38110 Zber nie nebezp. odpadu	1
STK – TOPAZ, s.r.o.	Teplická 5	47789 Ost. maloob.s novým tov.	5

Zdroj: interné údaje mesta, registeruz

Graf č. 24 Priemerná mzda

Zdroj: <https://www.minimalnamzda.sk/>

Na grafe môžeme vidieť, že priemerná mzda rastie každým rokom smerom hore. Na Slovensku sa pod pojmom priemerná mzda rozumie aritmetický priemer všetkých miezd na Slovensku. Preto väčšinou platí pravidlo, že 70% ľudí zarobí menej ako je daná priemerná mzda v národnom hospodárstve. Suma priemernej mzdy je dôležitá pre výpočet budúceho dôchodku, ktorý sa odvíja od priemerného platu, z ktorého sa počíta koeficient. Výška priemernej mzdy sa na Slovensku každoročne zvyšuje. Je to dané predovšetkým tým, že peniaze časom strácajú svoju hodnotu. O tom, či vám stúpne alebo klesne životná úroveň rozhoduje inflácia. Pokiaľ váš plat v nasledujúcom roku neporastie a výška inflácie je na úrovni 2%, reálne máte nižší plat o spomínané 2%.

Tabuľka č. 39 Priemerná hrubá mesačná mzda v €

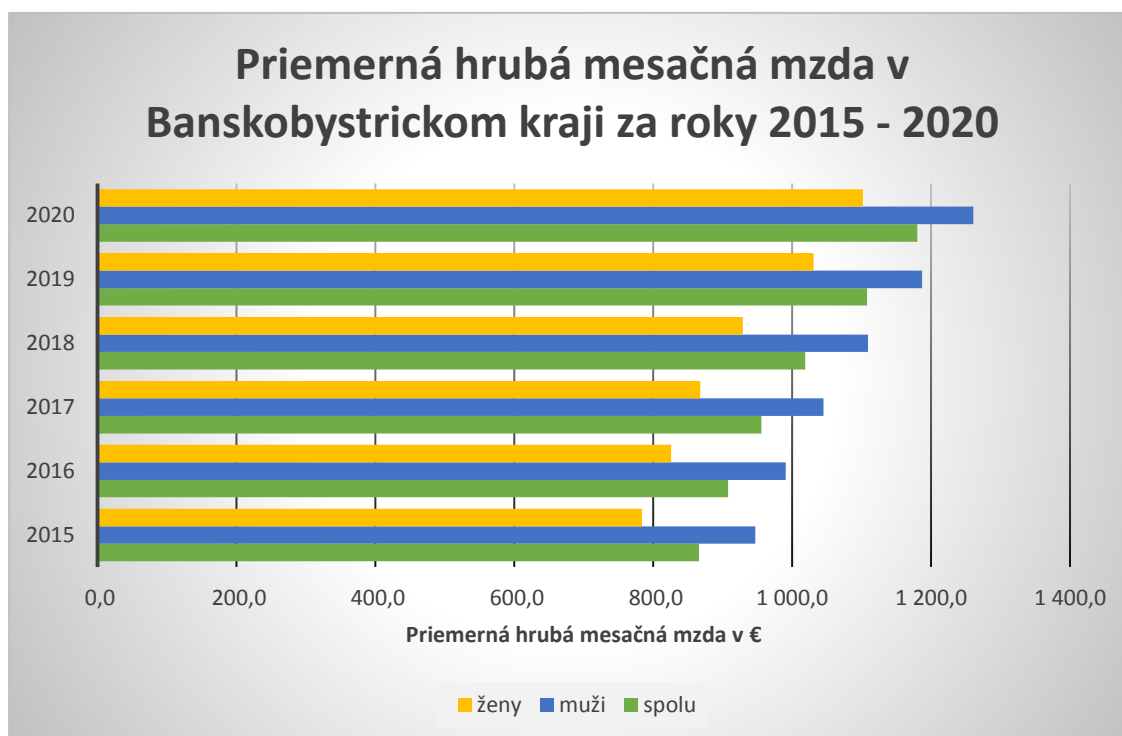
	rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Slovensko	spolu	997	1 044,0	1 101,0	1 175,0	1 262,0	1 333,0
	muži	1117	1 167,0	1 233,0	1 315,0	1 399,0	1 460,0
	ženy	867	910,0	960,0	1 024,0	1 116,0	1 198,0
Bratislavský kraj	spolu	1 322,0	1 377,0	1 449,0	1 533,0	1 641,0	1 704,0
	muži	1 490,0	1 550,0	1 635,0	1 742,0	1 848,0	1 896,0
	ženy	1 139,0	1 181,0	1 243,0	1 310,0	1 419,0	1 498,0
Trnavský kraj	spolu	938,0	982,0	1 052,0	1 116,0	1 197,0	1 278,0
	muži	1 062,0	1 100,0	1 187,0	1 245,0	1 330,0	1 427,0
	ženy	799,0	848,0	903,0	972,0	1 047,0	1 119,0
Trenčiansky kraj	spolu	909,0	960,0	1 020,0	1 095,0	1 180,0	1 240,0
	muži	1 039,0	1 087,0	1 158,0	1 247,0	1 335,0	1 383,0
	ženy	769,0	817,0	868,0	929,0	1 016,0	1 083,0
Nitriansky kraj	spolu	860,0	915,0	955,0	1 031,0	1 122,0	1 191,0
	muži	950,0	1 016,0	1 049,0	1 141,0	1 224,0	1 284,0
	ženy	759,0	805,0	852,0	911,0	1 011,0	1 089,0
Žilinský kraj	spolu	920,0	960,0	1 015,0	1 084,0	1 174,0	1 238,0
	muži	1 045,0	1 092,0	1 156,0	1 228,0	1 325,0	1 373,0
	ženy	786,0	822,0	864,0	929,0	1 017,0	1 094,0
Banskobystrický kraj	spolu	866,0	908,0	956,0	1 019,0	1 108,0	1 180,0
	muži	947,0	991,0	1 045,0	1 109,0	1 187,0	1 261,0
	ženy	784,0	826,0	868,0	929,0	1 031,0	1 102,0
Prešovský kraj	spolu	800,0	833,0	883,0	931,0	1 024,0	1 091,0
	muži	861,0	887,0	946,0	996,0	1 087,0	1 137,0
	ženy	739,0	777,0	819,0	863,0	963,0	1 044,0
Košický kraj	spolu	947,0	986,0	1 039,0	1 110,0	1 168,0	1 237,0
	muži	1 054,0	1 089,0	1 149,0	1 236,0	1 270,0	1 320,0
	ženy	824,0	869,0	912,0	965,0	1 052,0	1 140,0

Zdroj: ŠU SR

Stanovenie minimálnej mzdy je v rôznych európskych krajinách rôzne. Výška minimálnej mzdy môže byť stanovená univerzálne, na základe zákona alebo na základe výsledkov kolektívneho alebo tripartitného vyjednávania.

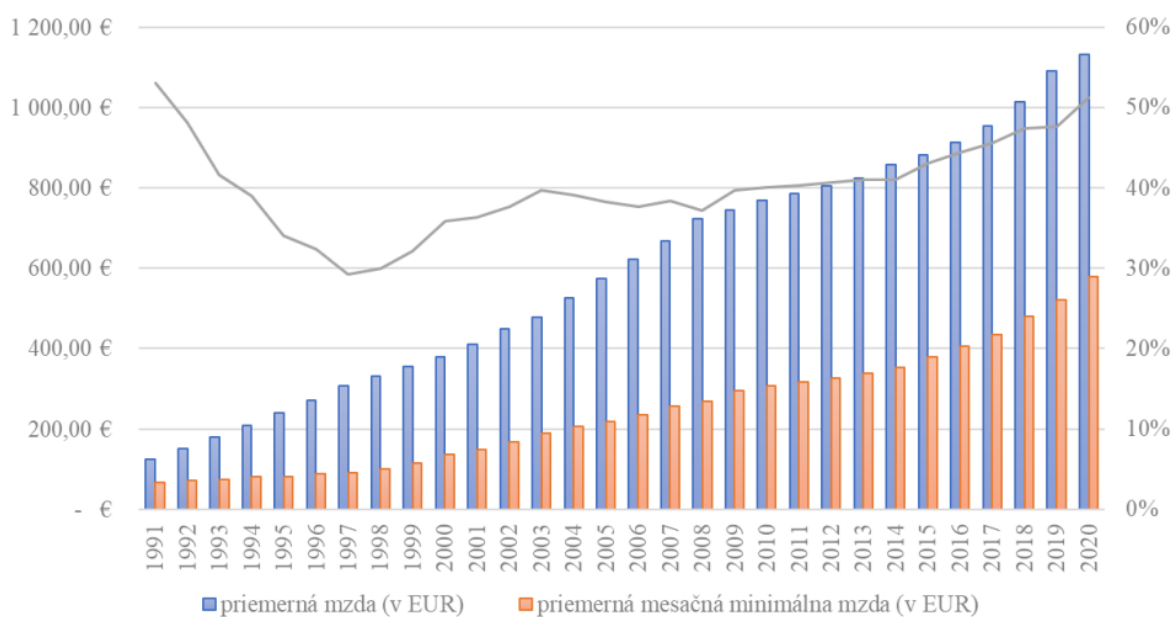
Podľa údajov zo štatistického úradu je najvyššia minimálna mzda v Európe v súčasnosti zavedená v Luxembursku, a to vo výške 2201 eur. Slovensko sa svojou výškou minimálnej mzdy zaraďuje do skupiny krajín spolu s Chorvátskom, Estónskom, Českom, Poľskom či Litvou.

Graf č. 25

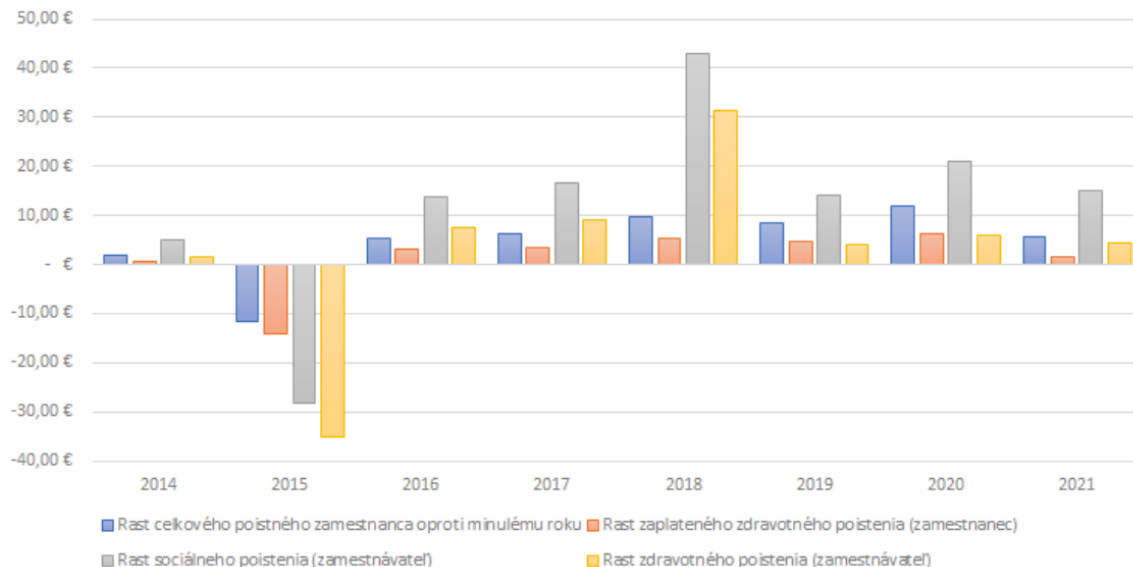
Zdroj: ŠUSR, vlastné spracovanie

Graf č. 26 Porovnanie minimálnej mzdy s priemernou mzdou (Slovensko, v €)

Zdroj: Minimálna mzda, výhody a nevýhody, dopady na zamestnávateľov, súčasné a budúce politické trendy, autorský kolektív RÚZ, 2021

Graf č. 27 Vývoj daňovo-odvodového zaťaženia v kontexte minimálnej mzdy (Slovensko, v €)

Zdroj: Minimálna mzda, výhody a nevýhody, dopady na zamestnávateľov, súčasné a budúce politické trendy, autorský kolektív RÚZ, 2021

Nezamestnanosť

Zhrnutie

Mesto Jelšava má jednu z najťažších situácií vzhľadom na vysokú mieru nezamestnanosti, ale čelí i chudobe a ťažkým environmentálnym podmienkam.

Je minimum pracovných príležitostí nielen pre uchádzačov o zamestnanie s praxou, ale aj o uchádzačov o zamestnanie, ktorí nemajú nadobudnuté pracovné zručnosti a návyky, ktorí majú základné vzdelanie alebo sú bez vzdelania. Umiestňovanie uchádzačov na trh práce a podpora pri vytváraní nových pracovných miest v okrese sú preto vo veľkej miere závislé od podpory nástrojov aktívnej politiky trhu práce. Vývoj na trhu práce bol v roku 2020 negatívne poznačený vplyvom pandémie COVID-19, ktorej ekonomické dopady spôsobili rast nezamestnanosti.

Tabuľka č. 40 Prehľad miery evidovanej nezamestnanosti

Stav k 31.12.2021			Miera evidovanej nezamestnanosti v %
rok 2016		Okres Revúca	22,60
		Banskobystrický kraj	12,80
		Slovensko	8,76
rok 2017		Okres Revúca	14,88
		Banskobystrický kraj	8,67
		Slovensko	5,94
rok 2018		Okres Revúca	13,71
		Banskobystrický kraj	7,03
		Slovensko	5,04
rok 2019		Okres Revúca	12,58
		Banskobystrický kraj	6,69

Slovensko			4,92
rok 2020		Okres Revúca	18,34
	Banskobystrický kraj		9,83
Slovensko			7,57
rok 2021		Okres Revúca	18,00
	Banskobystrický kraj		9,01
Slovensko			6,76

Zdroj: UPSVaR

Tabuľka č. 41 Počet UoZ k 31.12.2021

Stav k 31.12.2021			Počet UoZ
rok 2016		Jelšava	420
		Okres Revúca	4999
	Banskobystrický kraj		48043
Slovensko			276131
rok 2017		Jelšava	313
		Okres Revúca	3744
	Banskobystrický kraj		34300
Slovensko			195583
rok 2018		Jelšava	285
		Okres Revúca	3247
	Banskobystrický kraj		29473
Slovensko			169802
rok 2019		Jelšava	341
		Okres Revúca	3254
	Banskobystrický kraj		28296
Slovensko			165455
rok 2020		Jelšava	383
		Okres Revúca	3903
	Banskobystrický kraj		36325
Slovensko			227341
rok 2021		Jelšava	361
		Okres Revúca	3692
	Banskobystrický kraj		32137
Slovensko			200225

Zdroj: UPSVaR

Za uplynulé sledovacie obdobie piatich rokov najviac poberateľov dávky hmotnej núdzy bolo v roku 2016 kde bola vyplatená celková suma 484 664,90 €, ale pri čom v roku 2020 bola vyplatená najvyššia celková dávka hmotnej núdzy v hodnote 499 618,60 € pre 292 poberateľov. V skúmanom období pri vyplácaní dávok v hmotnej núdzy pri všetkých rokoch je jednotliviec.

Tabuľka č. 42 Vyplatené dávky v hmotnej núdzi v €

Región	SR		Banskobystrický kraj		Okres Revúca		mesto Jelšava	
Obdobie / typ rodiny	Počet poberateľov	Vyplatená suma (v €)	Počet poberateľov	Vyplatená suma (v €)	Počet poberateľov	Vyplatená suma (v €)	Počet poberateľov	Vyplatená suma (v €)
2016	144 948	169 384 527,20	30 982	40 889 142,50	3 678	5 517 117,10	345	484 664,90
Úplna rodina	41 768	79 448 773,22	9 125	19 246 958,80	1 491	3 267 853,50	122	250 172,70
Neúplna rodina	104 631	89 935 753,98	22 258	21 642 183,70	2 238	2 249 263,60	228	234 492,20
Jednotlivci	86 399	66 642 310,04	17 862	15 390 656,80	1 723	1 430 580,40	171	130 911,50
2017	121 481	141 721 177,43	26 821	34 416 854,52	3 407	4 905 426,47	323	437 875,40
Úplna rodina	36 510	67 288 723,94	8 088	16 047 848,19	1 417	2 861 235,53	116	208 612,10
Neúplna rodina	86 168	74 432 453,49	19 092	18 369 006,33	2 054	2 044 190,94	215	229 263,30
Jednotlivci	70 689	54 951 368,52	15 118	12 891 544,53	1 542	1 287 585,04	153	126 673,70
2018	99 142	116 004 042,75	22 057	27 933 632,72	2 911	3 976 607,70	270	348 331,30
Úplna rodina	30 729	55 180 373,33	6 767	12 790 222,61	1 205	2 289 078,20	91	168 635,10
Neúplna rodina	69 360	60 823 669,42	15 571	15 143 410,11	1 754	1 687 529,50	186	179 696,20
Jednotlivci	56 643	44 826 678,02	12 183	10 519 312,11	1 309	1 040 045,60	124	87 497,60
2019	86 453	104 952 762,39	19 201	25 244 125,04	2 639	3 851 737,40	282	402 036,80
Úplna rodina	27 148	50 301 006,02	5 804	11 531 695,82	1 071	2 186 184,60	100	201 481,40
Neúplna rodina	60 271	54 651 756,37	13 635	13 712 429,22	1 605	1 665 552,80	185	200 555,40
Jednotlivci	49 016	40 031 428,75	10 644	9 540 194,62	1 181	1 036 399,60	124	106 230,90
2020	81 999	108 557 663,08	18 219	25 882 018,30	2 623	4 192 051,10	292	499 618,60
Úplna rodina	24 964	51 812 400,98	5 280	11 737 441,00	1 039	2 361 426,30	110	263 791,60
Neúplna rodina	57 768	56 745 262,10	13 145	14 144 577,30	1 619	1 830 624,80	188	235 827,00
Jednotlivci	47 347	41 724 822,60	10 380	9 879 207,20	1 202	1 129 321,20	130	125 906,80

Zdroj: UPSVaR

Tabuľka č. 43 Počet poberateľov dávky v hmotnej núdzi s celkovou vyplatenou sumou v €

Obdobie	Počet poberateľov	Vyplatená suma (v €)
2016	345	484 664,90
Jednotlivec	171	130 911,50
Neúplná rodina	65	103 580,70
Úplná rodina	122	250 172,70
2017	323	437 875,40
Jednotlivec	153	126 673,70
Neúplná rodina	70	102 589,60
Úplná rodina	116	208 612,10
2018	270	348 331,30
Jednotlivec	124	87 497,60
Neúplná rodina	66	92 198,60
Úplná rodina	91	168 635,10
2019	282	402 036,80
Jednotlivec	124	106 230,90
Neúplná rodina	67	94 324,50
Úplná rodina	100	201 481,40
2020	292	499 618,60
Jednotlivec	130	125 906,80
Neúplná rodina	63	109 920,20
Úplná rodina	110	263 791,60

Zdroj: UPSVaR

Počet poberateľov a suma rodičovských príspevkov

V analyzovanom období 2016 – 2020 osoba nahrádzajúca starostlivosť rodiča v poberaní rodičovského príspevku je v prevažnej miere starostlivosti žien. Pri poberaní rodičovského príspevku pri matke a otcovi dieťaťa prevláda matka.

Rodičovský príspevok má klesajúcu tendenciu v porovnaní od roku 2016 do 2020, pričom sa zvýšila suma rodičovského príspevku.

Tabuľka č. 44 Rodičovský príspevok vyplácaný v meste Jelšava

Obdobie/Poberateľ/Pohlavie	Počet poberateľov	Vyplatená suma (v €)
2016	145	264 946,10
Rodič	144	263 523,70
Muž	11	19 761,20
Žena	133	243 762,50
Osoba nahrádzajúca starostlivosť rodiča	1	1 422,40

Muž	0	0
Žena	1	1 422,40
2017	138	269 169,70
Rodič	137	266 661,30
Muž	11	17 026,60
Žena	126	249 634,70
Osoba nahrádzajúca starostlivosť rodiča	1	2 508,40
Muž	0	0
Žena	1	2 508,40
2018	131	264 861,10
Rodič	130	263 143,50
Muž	8	11 584,80
Žena	122	251 558,70
Osoba nahrádzajúca starostlivosť rodiča	1	1 717,60
Muž	0	0
Žena	1	1 717,60
2019	122	253 545,70
Rodič	121	250 903,30
Muž	6	13 432,70
Žena	115	237 470,60
Osoba nahrádzajúca starostlivosť rodiča	1	2 642,40
Muž	0	0
Žena	1	2 642,40
2020	122	318 776,20
Rodič	121	315 585,50
Muž	9	20 802,80
Žena	112	294 782,70
Osoba nahrádzajúca starostlivosť rodiča	1	3 190,70
Muž	0	0
Žena	1	3 190,70

Zdroj: UPSVaR

Počet poberateľov a suma príspevku na opatrovanie

V roku 2020 došlo k poklesu počtu poberateľov príspevku na opatrovanie, pričom sa zvýšila suma príspevku na opatrovanie. Celkovo bolo vyplatených 130 412,48 €.

Tabuľka č. 45 Vyplatená suma príspevku na opatrovanie v meste Jelšava

Obdobie	Počet poberateľov	Vyplatená suma (v €)
2016	35	63 734,19
2017	35	71 882,72
2018	35	87 904,05
2019	32	130 084,79
2020	29	130 412,48

Zdroj: UPSVaR

Počet poberateľov dávky na kompenzáciu

Najviac poberateľov dávky bolo v roku 2016 až 106 najmenej v roku 2020. Prevládal počet poberateľov dávky na kompenzáciu zvýšených výdavkov – hygiena alebo opotrebovanie. Za sledované obdobie poberatelia žiadali kompenzáciu zvýšených výdavkov – diéta, kde nedochádzalo k výraznému zvýšeniu poberateľov. Najmenej žiadali o kúpu pomôcky, alebo na úpravu rodinného domu prípadne bytu.

Tabuľka č. 46 Vyplatené dávky na kompenzáciu v meste Jelšava

Obdobie / Typ dávky	Počet poberateľov	Vyplatená suma (v €)
2016	106	34 216,68
PP na kúpu pomôcky	1	31,41
PP na úpravu rodinného domu	1	2 520,96
PP na osobnú asistenciu	1	3 789,48
PP na opravu pomôcky	1	55,80
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov - diéta	27	5 380,98
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov - hygiena alebo opotrebovanie	93	18 500,34
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov - prevádzka OMV	11	3 937,71
2017	99	32 080,97
PP na osobnú asistenciu	1	3 744,28
PP na opravu pomôcky	1	45,00
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov - diéta	26	5 448,44
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov - hygiena alebo opotrebovanie	86	18 130,67

PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov - prevádzka OMV	12	4 712,58
2018	102	41 674,72
PP na kúpu pomôcky	1	1 575,09
PP na kúpu zdvíhacieho zariadenia	1	7 434,00
PP na osobnú asistenciu	1	4 288,34
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov - diéta	27	5 134,24
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov - hygiena alebo opotrebovanie	88	18 151,28
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov - prevádzka OMV	13	5 091,77
2019	93	33 016,58
PP na osobnú asistenciu	1	5 404,66
PP na opravu pomôcky	1	363,65
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov - diéta	24	4 436,76
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov - hygiena alebo opotrebovanie	78	17 484,55
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov - prevádzka OMV	14	5 326,96
2020	92	34 206,53
PP na úpravu bytu	1	2 524,44
PP na osobnú asistenciu	1	5 739,14
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov - diéta	24	4 890,40
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov - hygiena alebo opotrebovanie	75	16 163,48
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov - prevádzka OMV	13	4 889,07

Zdroj: UPSVaR

SWOT analýza

SWOT analýza je nástroj strategického plánovania používaný na hodnotenie silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb, ktoré spočívajú v danom projekte. V rámci SWOT analýzy sú identifikované hlavné silné a slabé stránky príležitosti a ohrozenia prehľadne spracované do tabuľky. SWOT analýza slúži ako východisko pre definovanie strategického prístupu a je súčasťou spracovania inventarizačnej, analytickej a prognostickej časti dokumentu.

Vybrané boli základné oblasti, v rámci ktorých boli postupne zadané výzvy a potenciály mesta a problémy a limity územia z pohľadu vnútorného a vonkajšieho prostredia. Zároveň boli do SWOT analýzy vybrané 4 oblasti, v ktorých sa určili silné a slabé stránky a tiež príležitosti a ohrozenia rozvoja mesta.

Tabuľka č. 47 Prírodné zdroje

Silné stránky	Príležitosti
- Kvalitný zdroj pitnej vody - Riadené lesné hospodárstvo - Aluvínium rieky Muráň - Separácia odpadov - Starostlivosť o existujúcu zeleň - Množstvo historických a kultúrnych pamiatok - Pozitívny prístup k zachovaniu prírodného a kultúrneho dedičstva mesta	- Propagácia ochrany ŽP a environmentálna výchova MŠ, ZŠ - Politika EÚ smerujúca k trvalo udržateľnému rozvoju - Možnosť využívania fondov EÚ
- Nelegálne skládky odpadu - Slabé využívanie obnoviteľných zdrojov energie - Nízke environmentálne povedomie obyvateľov	- Zanedbanie environmentálnych záťaží - Pandemická situácia COVID-19 - Hydroklimatické zmeny - Zanedbanie znečistenia ovzdušia z blízkej SMZ – magnezitový závod
Slabé stránky	Ohrozenia

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka č. 48 Ľudské a spoločenské zdroje

Silné stránky	Príležitosti
- Dostupnosť MŠ a ZŠ - Ľahká dostupnosť úradov, poskytovateľov služieb v meste - Blízkosť služieb v okresnom meste Revúca - Každoročne organizované podujatia - Možnosť pomoci formou terénnej sociálnej práce, komunitného centra	- pokračujúce národné programy podporujúce zamestnanosť – aktivačné práce, absolventská prax a pod. - tvorba koncepcií a plánov rozvoja regiónu - možnosť vzdelávania obyvateľstva
- Vysoký podiel MRK bez vzdelania, resp. zo základným vzdelaním - Nedostatočné vybavenie MŠ, ZŠ - Nedostatok financií na podporu školstva	- Úbytok obyvateľstva migráciou - Nezáujem investorov o stredné Slovensko - Prehľbovanie chudoby

- Nízka kvalifikácia obyvateľstva	
Slabé stránky	Ohrozenia

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka č. 49 Materiálne a fyzické zdroje

Silné stránky	Príležitosti
- Pravidelná autobusová doprava - Možnosti územného rozvoja - Tradícia kultúrnych a iných podujatí - Vysoké kultúrne povedomie obyvateľstva - Cezhraničná spolupráca	- Záchrana znehodnotených budov - Humanizácia prostredia sídliskových štruktúr - Možnosť využívať fondy EÚ - Ďalší rozvoj spolupráce - financovanie kultúrnych pamiatok, rekonštrukcií podľa zamerania s Nóorskymi grantami
- Nedostatok financií na rekonštrukcie - Nedostatok financií na kultúru	- Zanedbanie znehodnotených budov v meste - Nedostatok financií a zanedbávanie technickej a dopravnej infraštruktúry v meste, v regióne
Slabé stránky	Ohrozenia

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka č. 50 Ekonomické zdroje

Silné stránky	Príležitosti
- Bohatá história - Blízkosť NP Muránskej planiny, hradu	- Zmena daňového systému SR - Rast zahraničných investícií - využitie historického, kultúrneho a prírodného potenciálu pre rozvoj cestovného ruchu
- neoptimálne využívanie prírodného a historického potenciálu - nízke využitie miestnych výrobných kapacít - nízka ponuka služieb cestovného ruchu - nedostatočná propagácia mesta - nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily - vysoká miera nezamestnanosti	- Zanedbanie výstavby cestnej siete - Nedostatočné stimuly pre budúcich investorov zo strany vlády SR - Zhoršená pandemická situácia COVID19 - Nárast cien - zníženie kvality života sociálne slabších obyvateľov
Slabé stránky	Ohrozenia

Zdroj: vlastné spracovanie

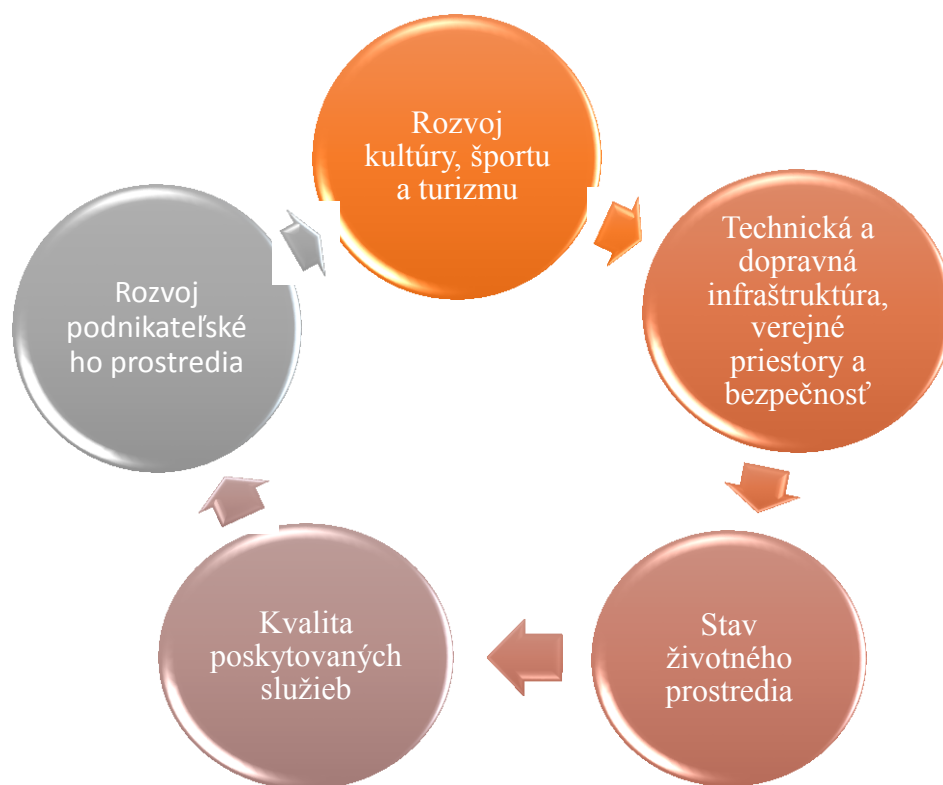
STRATEGICKÁ ČASŤ

Vízia mesta

„Mesto Jelšava bude využívať svoj vnútorný potenciál k zlepšeniu sociálnych a ekonomických podmienok života v meste, uspokojovať záujmy občanov, zabezpečovať bezpečnosť a čistotu v meste, zachovať nehmotné kultúrne dedičstvo a obnovovať a ochraňovať pamiatkový fond mesta³, zlepšovať mestskú infraštruktúru a zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj mesta.“

Témy a ciele rozvoja mesta a merateľné ukazovatele

Na základe definovanej vízie územia si mesto do roku 2030 stanovilo nasledovných päť strategických tém rozvoja mesta:

1. Rozvoj kultúry, športu a turizmu

Mesto Jelšava má jedinečný kultúrny potenciál, zdrojom ktorého je bohatá história mesta, kultúrne tradície a množstvo hodnotných a jedinečných kultúrnych pamiatok (viď. Analytická časť). Úlohou mesta by malo byť rozvíjať tento kultúrny potenciál, nadviazať na históriu mesta, zabezpečiť zvyšovanie kultúrneho povedomia obyvateľov mesta a ich kultúrnej gramotnosti.

³ Jelšava má pamiatkovú zónu ako jediné mesto v okrese Revúca, v zmysle zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu je napr. ochrana archeologického náleziska (Stará Jelšavský hrad, Hradovisko) rovnocenná ochrane kultúrnych pamiatok, len financovanie nie je podporené dotačnými schémami MK SR, preto hľadať iné zdroje financovania, resp. vyvíjať úsilie o zápis do zoznamu NKP

Mnohé kultúrne pamiatky sú žiaľ v zlom, narušenom stave, alebo v dezolátnom stave, ide o Liebhardov dom, kaštieľ Coburgovcov, Dom meštiansky na ulici Republiky nám. 4, Reduta, Meštiansky dom (malý kaštieľ), Republiky nám. 34 a Škola evanjelická. Všetky kultúrne pamiatky si vyžadujú značné investície pre ich obnovu a funkčné využitie. Zlepšenie ich stavu posilní kultúrne povedomie obyvateľov mesta, zvýši atraktivitu mesta a posilní kultúrny pilier rozvoja cestovného ruchu v meste a regióne Gemera. Ku rozvíjaniu kultúrneho potenciálu a budovaniu kultúrneho povedomia sú nevyhnutné aj kvalitné kultúrne podujatia, ktorých udržanie, rozvíjanie a organizovanie je najmä úlohou mesta. Cestový ruch resp. turizmus je tiež vnímaný ako dôležitá časť ekonomiky mesta, ktorá má potenciál pre tvorbu nových pracovných príležitostí s vyššou pridanou hodnotou.

Cieľ: Rozvíjať kultúrny potenciál mesta, podporovať kultúrne a športové aktivity a zlepšiť podmienky pre rozvoj cestovného ruchu

Merateľné ukazovatele:

- Vývoj stavebno-technického stavu NKP (dobrý a vyhovujúci stav)
- Funkčné využitie pamiatok a pamätihodností mesta
- Výška investícií do kultúrnej infraštruktúry
- Počet návštevníkov Mestského múzea, Kaštieľa Coburgovcov
- Počet a kvalita kultúrnych, športových a iných podujatí
- Štandardy pre mestskú knižnicu (priemerná suma na nákup knižničných jednotiek na 1 obyvateľa v € ročne, spokojnosť používateľov knižnice, počet vzdelávacích, kultúrnych a komunitných podujatí knižnice ročne, percento používateľov z počtu obyvateľov, atď.)
- Počet návštevníkov mesta ročne
- Tržby z cestovného ruchu v meste ročne
- Počet aktivít mládežníckych organizácií, ktoré pôsobia v oblasti kultúry, športu

2. Technická a dopravná infraštruktúra, verejné priestory a bezpečnosť

Zdravie a kvalita života mesta sú podmienené aj stavom technickej infraštruktúry, najmä vodovodu, kanalizácie a siete rozvodu elektriny. Napriek tomu, že mesto nie je ich vlastníkom ani správcom, má povinnosť sledovať v akom stave sa nachádzajú a dôrazne žiadať správcov, aby zabezpečili ich dobrý technický stav, aby ich prevádzka bola k plnej spokojnosti obyvateľov mesta. Rovnako sa to týka aj dopravnej infraštruktúry, kde je vlastníctvo rozdelené medzi BBSK a mesto. Za stav mestských komunikácií, ciest aj chodníkov a príslušnú infraštruktúru je plne zodpovedné mesto. Pri ich údržbe a rekonštrukcii by malo mesto zohľadňovať technologický pokrok a najnovšie výskumy v oblasti environmentalistiky. Stav, čistota a architektonické riešenie verejných priestranstiev sú tiež aspektom kvality života a spokojnosti obyvateľov aj návštevníkov mesta. Preto má mesto povinnosť investovať do rozvoja a skvalitňovania verejných priestorov, hľadať nové riešenia a udržiavať verejné priestory v čo najlepšom stave. Kľúčovým aspektom kvality života je bezpečnosť obyvateľov mesta. Pocit bezpečia je zdrojom spokojnosti obyvateľov aj návštevníkov mesta, preto je povinnosťou mesta tento stav bezpečia zabezpečovať a dosahovať.

Cieľ: Zlepšiť stav technickej a dopravnej infraštruktúry, zvýšiť kvalitu verejných priestorov a zabezpečiť lepšiu bezpečnosť obyvateľov v meste

Merateľné ukazovatele:

- Výška investícií do technickej infraštruktúry
- Počet havarijných udalostí na technickej infraštruktúre ročne
- Podiel domácností a obyvateľov mesta napojených na verejnú kanalizáciu
- Podiel domácností a obyvateľov mesta, majúcich prístup k bezpečnej dodávke pitnej vody
- Výška investícií a dĺžka a rozloha obnovených a rekonštruovaných komunikácií (ciest, chodníkov, cyklochodníkov) v meste
- Výška investícií a rozloha obnovených verejných priestorov v meste
- Výdavky na zabezpečenie verejného poriadku a bezpečnosti v meste
- Počet vybraných priestupkov v meste ročne
- Prieskum spokojnosti obyvateľov (a návštevníkov) mesta vrátane zisťovania pocitu bezpečnosti

3. Stav životného prostredia

V súčasnosti je najdôležitejšou výzvou vo svete reakcia na klimatické zmeny. Ekologická konverzia je zvýšenie citlivosti na tieto zmeny, zmena priorít a realizácia primeraných opatrení na zmierňovanie, prípadnú elimináciu dopadov zmeny klímy. Tieto zmeny prebiehajú na globálnej ale tiež na lokálnej úrovni, stále viac sa presadzuje postoj „mysli globálne, konaj lokálne“. Stav životného prostredia mesta sa týka najmä čistoty ovzdušia, čistoty vody, čistoty pôdy, stavu zelene, odpadového hospodárstva mesta. Ekologickou konverziou podmienené citlivejšie spravovanie mesta v oblasti životného prostredia znamená väčší dôraz na čistotu ovzdušia, vody, pôdy, verejných priestorov, zvyšovanie klimatickej gramotnosti obyvateľov mesta, a gramotnosti, týkajúcej sa nakladania s odpadmi, investovanie do a zvyšovanie kapacity verejnej zelene v meste. Zväčšovanie plôch a nová výsadba verejnej zelene - stromov a kríkov zlepšuje kvalitu ovzdušia, zvyšuje kapacitu fotosyntézy na pohlcovanie skleníkových plynov, zvyšuje estetizáciu mestských verejných priestorov a zvyšuje atraktivitu mesta pre rezidentov aj návštevníkov mesta.

Cieľ: Zlepšiť stav životného prostredia a zvýšiť odolnosť mesta na klimatické zmeny

Merateľné ukazovatele:

- Emisie znečisťujúcich látok v meste (tuhé emisie, oxid siričitý, oxid dusíka, oxid uhoľnatý)
- Množstvo produkovaného komunálneho odpadu na obyvateľa
- Miera separácie / triedenia komunálneho odpadu v meste
- Počet realizovaných adaptačno-zmierňovacích opatrení
- Spotreba pitnej vody na obyvateľa
- Množstvo obnovennej zelene a počet vysadených stromov v meste
- Investície do životného prostredia
- Počet opatrení na šetrenie energiou

4. Kvalita poskytovaných služieb

Hlavnou výzvou menej rozvinutých okresov je odchod mladých ľudí z regiónu a s tým spojená nižšia vzdelanostná úroveň obyvateľov. Na základnej škole v meste prebehol proces nazývaný

„white flight“⁴, na ZŠ je cca 80% žiakov z MRK. Mesto Jelšava má najvyšší podiel marginalizovanej rómskej komunity zo všetkých miest na Slovensku. Aj vďaka tomu je štruktúra vzdelanosti obyvateľov mesta v porovnaní s priemerom na Slovensku iná, podiel obyvateľov so základným vzdelaním je vyšší a naopak podiel obyvateľov s ukončeným stredoškolským vzdelaním a s vysokoškolským vzdelaním je nižší. Začleňovanie (inklúzia) obyvateľov MRK a udržiavanie bezproblémového a pokojného spolunažívania všetkých obyvateľov mesta je trvalou a zásadnou úlohou mesta. Mnohí obyvatelia mesta využívajú sociálne služby poskytované najmä v dennom stacionári a v zariadení opatrovateľskej služby. V rámci tohto kontextu je nutné udržať a prípadne zvyšovať kvalitu poskytovaných osobných sociálnych služieb t.j. vzdelávacie, sociálne a zdravotné služby napr. aj zavádzaním nových tzv. „smart“ technologických riešení. Kvalita spravovania t.j. dodržiavanie jej hlavných princípov (otvorenosť, efektívnosť, zodpovednosť, participatívnosť) je stále viac v centre pozornosti a mesto má hľadať nové postupy ako kvalitu spravovania mesta zvyšovať.

Cieľ: Zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb (vzdelávanie, sociálne služby, zdravotné služby)

Merateľné ukazovatele:

- Porovnanie testovania T5 a T9 na základnej škole
- Počet poberateľov príspevku na bývanie
- Počet klientov v Dennom stacionári a Zariadení opatrovateľskej služby mesta
- Index preplnenosti domácností marginalizovaných rómskych komunit (podiel preplnených domácností MRK na celkovom počte domácností MRK a v porovnaní so všeobecnou populáciou meraný v % domácností s 3 a viac členmi na obytnú miestnosť)
- Prieskum spokojnosti obyvateľov s poskytovanými službami
- Počet e-služieb a počet novozavedených smart riešení
- Podiel obyvateľov neschopných udržiavať doma adekvátne teplo podľa úrovne chudoby

5. Rozvoj podnikateľského prostredia

Miera nezamestnanosti v meste dosahuje vyššie hodnoty pri porovnaní s hodnotami v okrese, či na Slovensku. Z toho vyplýva aj vyšší podiel obyvateľov poberajúcich dávky v hmotnej núdzi, či iné sociálne dávky. To je spôsobené najmä nedostatkom vhodných pracovných príležitostí pre štruktúru pracovných síl v meste a nepomerom medzi ponukou a dopytom na trhu práce. Najohrozenejšie sú znevýhodnené a zraniteľné skupiny obyvateľov, najmä dlhodobo nezamestnaní a mladí ľudia. Závislosť obyvateľov na podpore a ich nízke príjmy ovplyvňujú ich kúpnu silu a záujem potenciálnych investorov podnikat' na území mesta. Preto je úlohou mesta pomáhať túto situáciu zmierniť, proaktívne vyhľadávať a vytvárať podmienky na príchod nových investorov do mesta s cieľom vytvárania nových pracovných príležitostí pre obyvateľov mesta. Cieľom podnikania nie je len tvorba zisku ale aj vytváranie pozitívneho sociálneho dopadu. Preto mesto má podporovať sociálne podnikanie u existujúcich aj nových subjektov a všestranne vytvárať podmienky na rozvoj sociálneho podnikania. Zvýšená citlivosť pre zamestnanie znevýhodnených a zraniteľných skupín obyvateľov je prejavom sociálnej konverzie predstaviteľov mesta.

⁴ „White flight“ – odlev bielych žiakov zo školy, myslí sa tým správanie rodičov nerómskych žiakov, ktorí preložia svoje deti na inú základnú školu, ak podiel žiakov MRK prekročí určitú hranicu (20-30%)

Cieľ: Zvýšiť zamestnanosť obyvateľov, vytvárať podmienky na podnikanie a špeciálne na sociálne podnikanie

Merateľné ukazovatele:

- Miera evidovanej nezamestnanosti v meste
- Podiel dlhodobá (> 12 mesiacov) nezamestnaných osôb v meste
- Počet uchádzačov o zamestnanie s trvalým pobytom v meste, registrovaných na Úrade práce
- Počet poberateľov a vyplatená suma dávok v hmotnej núdzi v meste
- Počet podnikateľských subjektov v meste
- Počet zamestnancov v sociálnych podnikoch, pôsobiach na území mesta
- Podiel nájomných bytov na celkovom bytovom fonde mesta

Merateľný ukazovateľ pre vyhodnocovanie ku oblasti zamestnanosti a vzdelania počet nezamestnaných a počet žiakov v škole.

Tabuľka č. 51: Strategické témy a ciele rozvoja mesta

	Strategická téma	Cieľ
1	Rozvoj kultúry, športu a turizmu	Rozvíjať kultúrny potenciál mesta, podporovať kultúrne a športové aktivity a vytvárať podmienky pre rozvoj cestovného ruchu
2	Technická a dopravná infraštruktúra, verejné priestory a bezpečnosť	Zlepšiť stav technickej a dopravnej infraštruktúry, zvýšiť kvalitu verejných priestorov a zabezpečiť lepšiu bezpečnosť obyvateľov v meste
3	Stav životného prostredia	Zlepšiť stav životného prostredia a zvýšiť odolnosť mesta na klimatické zmeny, zvyšovať energetickú účinnosť budov
4	Kvalita poskytovaných služieb	Zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb (vzdelávanie, sociálne služby, zdravotné služby)
5	Rozvoj podnikateľského prostredia	Zvýšiť zamestnanosť obyvateľov, vytvárať podmienky na podnikanie

Tabuľka č. 52: Strategické témy a merateľné ukazovatele

	Strategická téma	Merateľný ukazovateľ
1	Rozvoj kultúry, športu a turizmu	- Vývoj stavebno-technického stavu NKP (dobrý a vyhovujúci stav) - Funkčné využitie pamiatok a pamätihodností mesta - Výška investícií do kultúrnej infraštruktúry - Počet návštevníkov Mestského múzea, Kaštieľa Coburgovcov - Počet a kvalita kultúrnych, športových a iných podujatí - Štandardy pre mestskú knižnicu (priemerná suma na nákup knižničných jednotiek na 1 obyvateľa v € ročne, spokojnosť

		používateľov knižnice, počet vzdelávacích, kultúrnych a komunitných podujatí knižnice ročne, percento používateľov z počtu obyvateľov, ad'.) - Počet návštevníkov mesta - Tržby z cestovného ruchu v meste ročne - Počet aktivít mládežníckych organizácií, ktoré pôsobia v oblasti kultúry, športu
2	Technická a dopravná infraštruktúra, verejné priestory a bezpečnosť	- Výška investícií do technickej infraštruktúry - Počet havarijných udalostí na technickej infraštruktúre ročne - Podiel domácností a obyvateľov mesta napojených na verejnú kanalizáciu - Podiel domácností a obyvateľov mesta, majúcich prístup k bezpečnej dodávke pitnej vody - Výška investícií a dĺžka a rozloha obnovených a rekonštruovaných komunikácií (ciest, chodníkov, cyklochodníkov) v meste - Výška investícií a rozloha obnovených verejných priestorov v meste - Výdavky na zabezpečenie verejného poriadku a bezpečnosti v meste - Počet vybraných priestupkov v meste ročne - Prieskum spokojnosti obyvateľov (a návštevníkov) mesta vrátane zisťovania pocitu bezpečnosti
3	Stav životného prostredia	- Emisie znečisťujúcich látok v meste (tuhé emisie, oxid siričitý, oxid dusíka, oxid uhoľnatý) - Množstvo produkovaného komunálneho odpadu na obyvateľa - Miera separácie / triedenia komunálneho odpadu v meste - Počet realizovaných adaptačno-zmierňovacích opatrení - Spotreba pitnej vody na obyvateľa - Množstvo obnovej zelene a počet vysadených stromov v meste - Investície do životného prostredia ročne - Celková spotreba energií v budovách vo vlastníctve mesta - Počet opatrení na šetrenie energií
4	Kvalita poskytovaných služieb	- Porovnanie testovania T5 a T9 na základnej škole - Počet poberateľov príspevku na bývanie - Počet klientov v Dennom stacionári a Zariadení opatrovateľskej služby mesta - Index preplnenosti domácností marginalizovaných rómskych komunit (podiel preplnených domácností MRK na celkovom počte domácností MRK a v porovnaní so všeobecnou populáciou meraný v % domácností s 3 a viac členmi na obytnú miestnosť) - Prieskum spokojnosti obyvateľov s poskytovanými službami - Počet e-služieb a počet novozavedených smart riešení

		- Podiel obyvateľov neschopných udržiavať doma adekvátne teplo podľa úrovne chudoby
5	Rozvoj podnikateľského prostredia	- Miera evidovanej nezamestnanosti v meste - Podiel dlhodobo (> 12 mesiacov) nezamestnaných osôb v meste - Počet uchádzačov o zamestnanie s trvalým pobytom v meste, registrovaných na Úrade práce - Počet poberateľov a vyplatená suma dávok v hmotnej núdzi v meste - Počet podnikateľských subjektov v meste - Počet zamestnancov v sociálnych podnikoch, pôsobiach na území mesta - Podiel nájomných bytov na celkovom bytovom fonde mesta

PROGRAMOVÁ ČASŤ

Opatrenia a zoznam možných aktivít

1. Rozvoj kultúry, športu a turizmu

Cieľ: Rozvíjať kultúrny potenciál mesta, podporovať kultúrne a športové aktivity a vytvárať podmienky pre rozvoj cestovného ruchu

Opatrenia a aktivity:

1.1 Oprava a rekonštrukcia kultúrnej a športovej infraštruktúry v meste

Aktivity:

- Pripraviť a realizovať projekty rekonštrukcie Kaštieľa Coburgovcov (rekonštrukcia strechy, postupná rekonštrukcia interiéru a exteriéru ad’.)
- Podporiť budovanie expozícií (vrátane zážitkových), infoboxov a iných prvkov infraštruktúry v Kaštieli Coburgovcov, a iných pamiatkach
- Dopĺňať expozície mestského múzea, vytvárať výstavy a podujatia ad’.
- Realizovať projekty rekonštrukcie historickej budovy Reduty Skalka
- Príprava a realizácia projektu rekonštrukcie Mestského domu kultúry
- Podporiť projekty obnovy a rekonštrukcie objektov NKP na území mesta
- Hľadať motivačné nástroje pre získanie odborníkov pre revitalizáciu kultúrneho dedičstva na území mesta
- Pripraviť a realizovať projekty revitalizácie a obnovy kultúrnych pamätihodností a archeologických nálezísk na území mesta (napr.: Starý Jelšavský hrad, Hradovisko)
- Pripraviť a realizovať projekty rekonštrukcie existujúcich športovísk a rekonštrukcie mestského futbalového štadióna
- Pripraviť a realizovať projekt vybudovania Domu športu (vrátane kolkárne)
- Pripraviť a realizovať projekt vybudovania „Expozícia Jelšavského futbalu“
- Podporovať aj iné športy v prípade záujmu občanov napr. U rampa a pod.
- Prehodnotiť regulatívy mesta na ochranu kultúrneho dedičstva a zvýšiť informovanosť majiteľov NKP a majiteľov nehnuteľností pamiatkovej zóny
- Podporiť projekty obnovy pamätníkov osobností na cintorínoch (mestský a židovský)

s cieľom zachovať dôstojné prostredie na cintorínoch a zapojiť mládež

1.2 Podpora ponuky a udržanie kvality kultúrnych a spoločenských podujatí

Aktivity:

- Podporiť organizovanie tvorivých dielní a iných aktivít, súvisiacich so zachovaním kultúrneho dedičstva mesta (remeslá, kultúrne tradície mesta)
- Podporiť aktivity na zachovanie a prezentáciu remesiel, prioritne zvonkárstvo ako jedinečné Jelšavské remeslo, ktoré v minulosti dosiahlo svetovú úroveň, so zachovaním priameho pokračovateľa a vytvoriť podmienky na vzdelávanie pokračovateľov remesla
- Podporiť a spoluorganizovať komunitný program, umelecké výmenné pobyty (napr. Erasmus plus), budovanie kapacít a výmenu skúseností, spoluprácu s miestnymi organizáciami zameranými na rozvoj kultúry
- Podporiť a organizovať tradičné kultúrne podujatia (napr.: Dni mesta, Deň Zeme, Kaštieľny deň, Deň otvorených dverí v mestskom múzeu, Hradby samoty ad'.)
- Pripraviť a realizovať podujatie „Čerešňový deň 2026“ (v roku 2026 bude 230. výročie vzniku Ovocinárskeho spolku; Pavol Valaský bol zakladateľom a Samuel Ferjenčík bol riaditeľom Čerešničkeho spolku v Jelšave (Zdroj: Martin Braxatoris, SAV))
- Zapojiť sa každoročne do celoslovenského projektu „Víkend otvorených parkov a záhrad“
- Podporiť aktivity na pripomenutie 150. výročia (2022) založenia Židovskej náboženskej obce na území mesta a pravidelne aj v budúcnosti najmä so zameraním na deti a mládež
- Pripraviť a realizovať aktivity na pripomenutie si lesného hospodára Ľudovíta Greinera a ďalších významných historických osobností mesta (napr.: Mária Basilides)
- Na základe návrhu prof. Mariany Bárdiovej (SAV) pripraviť pravidelné medzinárodné podujatia, organizované v kaštieli Coburgovcov
- Podporovať rozvoj miestnych talentov v oblasti umenia a kultúry

1.3 Zlepšenie podmienok pre rozvoj cestovného ruchu

Aktivity:

- Podporiť subjekty, poskytujúce ubytovacie a stravovacie služby
- Realizovať projekty vybudovania a prevádzkovania stravovacieho zariadenia mesta
- Podporiť budovanie kapacít pre rozvoj cestovného ruchu
- Podporiť rozvoj včelárstva a domácich gastro produktov vrátane získania značky „Regionálny produkt“ (napr.: Gemerské guľky, mäseníky)
- Podporiť a realizovať marketingové aktivity na podporu zvýšenia atraktivity mesta pre návštevníkov
- Modernizovať a aktualizovať mestský web portál o výsledky výskumu pracovníkov SAV v rámci projektu „Podpora koordinačných a implementačných kapacít regionálneho rozvoja v okrese Revúca“
- Podporiť založenie / založiť Turistické informačné centrum v meste
- Realizovať projekt Mestských lesov týkajúci sa „turistickej útulne“
- Realizovať aktivity, týkajúce sa budovania náučných chodníkov v mestských lesoch a aktivít na nich

2. Technická a dopravná infraštruktúra, verejné priestory a bezpečnosť

Cieľ: Zlepšiť stav technickej a dopravnej infraštruktúry, zvýšiť kvalitu verejných priestorov a zabezpečiť lepšiu bezpečnosť obyvateľov v meste

Opatrenia a aktivity:

2.1 Zlepšenie stavu a kvality mestských komunikácií (ciest a chodníkov vrátane cyklochodníkov)

Aktivity:

- Rekonštruovať, opravovať a udržiavať miestne komunikácie a chodníky
- Pripraviť a realizovať projekty budovania pešej a cyklistickej infraštruktúry (vrátane nabíjачích staníc pre elektrické druhy dopravy) na území mesta

2.2 Budovanie a modernizácia technickej a lokálnej infraštruktúry a revitalizácia verejných priestorov mesta

Aktivity:

- Pripraviť a realizovať projekty výstavby drobných stavieb (zastávky, lavičky, ploty, prístrešky na komunálny odpad)
- Pripraviť a realizovať projekty revitalizácie detských ihrísk v meste
- Pripraviť a realizovať projekty rekonštrukcie verejných priestorov mesta so zapojením miestnych obyvateľov do prác pri ich rekonštrukcii
- Pripraviť a realizovať projekt rekonštrukcie Domu smútku
- Rekonštruovať miestny verejný rozhlas
- Rekonštrukcia verejnej budovy za účelom vybudovania mestského centra sociálnej práce a prevencie

2.3 Podpora zvyšovania bezpečnosti obyvateľov a návštevníkov mesta

Aktivity:

- Pokračovať v rozvoji Mestskej polície
- Pripraviť a realizovať projekty budovania kamerového systému s cieľom zvýšenia bezpečnosti obyvateľov a návštevníkov mesta
- Pokračovať v projekte miestnych občianskych poriadkových služieb po získaní financovania z cudzích zdrojov

3. Stav životného prostredia

Cieľ: Zlepšiť stav životného prostredia a zvýšiť odolnosť mesta na klimatické zmeny

Opatrenia a aktivity:

3.1 Zlepšenie kvality a ochrany životného prostredia v meste a environmentálnej infraštruktúry

Aktivity:

- Monitorovať stav a čistotu ovzdušia v meste
- Pripraviť nástroje na motiváciu obyvateľov prechodu na „čistejšie“ zdroje energie
- Pravidelne monitorovať a likvidovať nelegálne skládky odpadu na území mesta
- Po konzultácii s odborníkmi odstrániť nevhodnú zeleň na území mesta

- pripraviť a realizovať projekty smerujúce ku zadržiavaniu vody v území (napr. projekt vodozadržných opatrení)
- Podporiť pilotný projekt MŽP SR pre domácností v meste s cieľom zlepšiť čistotu ovzdušia
- Podporiť projekt modernizácie Zberného dvora vrátane doplnenia materiálového a technologického vybavenia (napr.: vysoko zdvižný vozík)
- Podporiť projekty čistenia a úpravy brehov vodných tokov na území mesta
- Podporiť projekty doplnenia bezpečnostných prvkov na mostoch vodných tokov
- Podporiť / Realizovať projekt výroby (lacných) briekiet pre domácnosti

3.2 Zavádzanie adaptačných a zmierňujúcich opatrení na klimatické zmeny

Aktivity:

- Pripraviť a realizovať projekty výsadby parkovej, izolačnej a sprievodnej zelene na území mesta v súlade so záväznou časťou územného plánu mesta
- Pripraviť a realizovať projekty zakladania mestských záhrad a vegetačných zelených stien a striech na vhodných priestoroch mesta
- Pripraviť a realizovať projekty zachytávania zrážkových vôd na vhodných miestach územia mesta
- Realizovať projekt ochladzovania prostredia vodnými prvkami s obehom vody v centre mesta

3.3 Úspora energie v budovách mesta

Aktivity:

- Dať spracovať audit energetickej účinnosti v budovách vo vlastníctve mesta
- Na základe výsledkov auditu energetickej účinnosti pripraviť a realizovať projekty, zamerané na šetrenie energiou a odklonu od fosílnych palív
- Zmeniť režim prevádzky verejného osvetlenia s cieľom úspory energie
- Vybaviť mestské budovy „smart“ termostatmi a LED žiarovkami

3.4 Vzdelávanie obyvateľov v oblasti „klimatickej gramotnosti“

Aktivity:

- Podporiť projekty vzdelávania obyvateľov mesta v oblasti odpadového hospodárstva
- Podporiť projekty vzdelávania obyvateľov mesta v oblasti dopadov klimatických zmien
- Podporovať / realizovať kampane o dôležitosti šetrenia energiou
- Podporovať / realizovať súťaže zamerané na ochranu životného prostredia

4. Kvalita poskytovaných služieb

Cieľ: Zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb (vzdelávanie, sociálne služby, zdravotné služby)

Opatrenia a aktivity:

4.1 Zlepšenie stavu školskej a sociálnej infraštruktúry

Aktivity:

- Pripraviť a realizovať projekt rekonštrukcie priestorov ZŠsMŠ (jedáleň) s cieľom zvýšiť kapacitu MŠ o ďalšiu triedu
- Pripraviť a realizovať projekty obnovy a rekonštrukcie ZŠsMŠ podľa potreby s cieľom

zvýšiť energetickú účinnosť prevádzky školy

- Pripraviť a realizovať projekt rekonštrukcie telocvične ZŠsMŠ v pavilóne E
- Pripraviť a realizovať projekty dobudovania športovísk a dopravného ihriska v areáli ZŠsMŠ
- Pripraviť a realizovať projekty modernizácie Denného stacionáru podľa potreby najmä s cieľom zvýšiť energetickú účinnosť prevádzky zariadenia
- Pripraviť a realizovať projekt rekonštrukcie a obnovy ZOS podľa potreby s cieľom zvýšiť energetickú účinnosť prevádzky zariadenia
- Pripraviť a realizovať projekt vybudovania Centra sociálnych služieb pre širší región vrátane okolitých obcí

4.2 Zvyšovanie kvality služieb

Aktivity:

- Podporiť zvýšenie počtu asistentov učiteľa na základnej škole
- Pokračovať vo vzdelávaní zamestnancov základnej školy podľa plánov profesionálneho rozvoja
- Aktualizovať Komunitný plán sociálnych služieb mesta
- Podporovať prepravnú sociálnu službu pre sociálne odkázaných obyvateľov mesta
- Na základe analýzy zriadiť a prevádzkovať novú sociálnu službu (napr.: krízové centrum alebo prestupné bývanie)
- Vypracovať správu o stave rodiny v meste
- Podporovať vzdelávanie v oblasti zdravého životného štýlu
- Podporovať projekty celoživotného vzdelávania obyvateľov mesta
- Realizovať projekty odborného vzdelávania pracovníkov MsÚ a organizácií mesta
- Využívať poradenské a konzultačné služby pri zvyšovaní kvality spravovania mesta
- Rozvíjať občiansky aktivizmus a dobrovoľníctvo

4.3 Zavádzanie digitalizácie a smart technologických riešení

Aktivity:

- Podporovať zavádzanie širokopásmového internetu na území mesta
- Zlepšovať elektronické služby pre obyvateľov mesta
- Postupne zavádzať „smart“ technologické riešenia pri poskytovaní služieb obyvateľom mesta

5. Rozvoj podnikateľského prostredia

Cieľ: Zvýšiť zamestnanosť obyvateľov, vytvárať podmienky na podnikanie

Opatrenia a aktivity:

5.1 Podpora rekvalifikácie a vzdelávania uchádzačov o zamestnanie

Aktivity:

- Spolu s Úradom práce zabezpečovať rekvalifikačné a vzdelávacie aktivity pre uchádzačov o zamestnanie
- Podporiť realizáciu vzdelávacích programov zameraných na potreby trhu práce
- Spolu s ÚPSVaR SR pripraviť a realizovať projekt vzdelávania UoZ v MSP

5.2 Podpora sociálneho podnikania

Aktivity:

- Poskytovať poradenské a konzultačné služby pre zakladanie sociálneho podniku (založenie sociálneho podniku, rozvoj podnikateľských zručností, finančné nástroje sociálneho podnikania ap.)
- Pripraviť a realizovať projekty rozvoja Mestského sociálneho podniku

5.3 Podpora malého a stredného podnikania

Aktivity:

- Preferovať miestne výrobky a služby pri nákupe tovarov služieb podľa možností
- Pripraviť a realizovať projekty investícií do infraštruktúry a technológií pre malých a stredných podnikateľov
- Pripraviť a realizovať / podporiť projekty rekonštrukcií bytových domov na území mesta
- Podporovať tvorbu zelených pracovných miest (v oblastiach ako zhodnocovanie a predchádzanie vzniku odpadov, environmentálna infraštruktúra, energetika ap.)
- Realizovať projekt úpravy a využitia územia bývalých kasární (brownfield)

Tabuľka č. 53: Strategické témy rozvoja a opatrenia

	Strategická téma	Opatrenie
1	Rozvoj kultúry, športu a turizmu	<i>1.1 Oprava a rekonštrukcia kultúrnej a športovej infraštruktúry v meste</i> <i>1.2 Podpora ponuky a udržanie kvality kultúrnych a spoločenských podujatí</i> <i>1.3 Zlepšenie podmienok pre rozvoj cestovného ruchu</i>
2	Technická a dopravná infraštruktúra, verejné priestory a bezpečnosť	<i>2.1 Zlepšenie stavu a kvality mestských komunikácií (ciest a chodníkov vrátane cyklochodníkov)</i> <i>2.2 Budovanie a modernizácia technickej a lokálnej infraštruktúry a revitalizácia verejných priestorov mesta</i> <i>2.3 Podpora zvyšovania bezpečnosti obyvateľov a návštevníkov mesta</i>
3	Stav životného prostredia	<i>3.1 Zlepšenie kvality a ochrany životného prostredia v meste a environmentálnej infraštruktúry</i> <i>3.2 Zavádzanie adaptačných a zmierňujúcich opatrení na klimatické zmeny</i> <i>3.3 Úspora energie v budovách mesta</i> <i>3.4 Vzdelávanie obyvateľov v oblasti „klimatickej gramotnosti“</i>
4	Kvalita poskytovaných služieb	<i>4.1 Zlepšenie stavu školskej a sociálnej infraštruktúry</i> <i>4.2 Zvyšovanie kvality služieb</i> <i>4.3 Zavádzanie digitalizácie a smart technologických riešení</i>
5	Rozvoj podnikateľského prostredia	<i>5.1 Podpora rekvalifikácie a vzdelávania uchádzačov o zamestnanie</i> <i>5.2 Podpora sociálneho podnikania</i> <i>5.3 Podpora malého a stredného podnikania</i>

REALIZAČNÁ A FINANČNÁ ČASŤ

Časový harmonogram a finančné zabezpečenie

Téma 1 Rozvoj kultúry, športu a turizmu

1.1 Oprava a rekonštrukcia kultúrnej a športovej infraštruktúry v meste

Aktivita	Zodp.	Termín	Predp. Náklady v €	Zdroje
Pripraviť a realizovať projekty rekonštrukcie Kaštieľa Coburgovcov (postupná rekonštrukcia interiéru a exteriéru ad’.)	MsÚ	2023+	2,5 mil.	EEA grants, EŠIF, EF,MR
Podporiť budovanie expozícií (vrátane zážitkových), infoboxov a iných prvkov infraštruktúry v Kaštieli Coburgovcov, a iných pamiatkach	MsÚ	2023+	100 000	EF, MR, ŠR
Doplňať expozície mestského múzea, vytvárať výstavy a podujatia ad’.	Múzeum, MsÚ	2023+	20 000	EF, MR
Realizovať projekty rekonštrukcie historickej budovy Reduty Skalka	MsÚ	2023+	2 mil.	EF, EEA grants, MR, ŠR
Príprava a realizácia projektu rekonštrukcie Mestského domu kultúry	MsÚ	2023+	500 000	EF, MR
Podporiť projekty obnovy a rekonštrukcie objektov NKP na území mesta	MsÚ	2023+	2 mil.	EF, súkr. zdroje
Hľadať motivačné nástroje pre získanie odborníkov pre revitalizáciu kultúrneho dedičstva na území mesta	MsÚ	2023+	-	-
Pripraviť a realizovať projekty revitalizácie a obnovy kultúrnych pamätihodností a archeologických nálezísk na území mesta (napr.: Starý Jelšavský hrad, Hradovisko)	MsÚ	2024+	50 000	EF, MR, ŠR
Pripraviť a realizovať projekty rekonštrukcie existujúcich športovísk a rekonštrukcie mestského futbalového štadióna	MsÚ	2024+	400 000	MR, EF, ŠR
Pripraviť a realizovať projekt vybudovania Domu športu (vrátane kolkárne)	MsÚ	2025+	500 000	MR, FnPŠ, ŠR
Pripraviť a realizovať projekt vybudovania „Expozícia Jelšavského futbalu“	MsÚ	2023+	10 000	MR, FnPŠ, ŠR

Podporovať aj iné športy v prípade záujmu občanov napr. U rampa a pod.	MsÚ	2024+	230 000	MR, FnPŠ, ŠR
Prehodnotiť regulatívy mesta na ochranu kultúrneho dedičstva a zvýšiť informovanosť majiteľov NKP a majiteľov nehnuteľností pamiatkovej zóny	MsÚ	2023	-	-
Podporiť projekty obnovy pamätníkov osobností na cintorínoch (mestský a židovský) s cieľom zachovať dôstojné prostredie na cintorínoch a zapojiť mládež	MsÚ	2024+	80 000	MR, EEA grants, ŠR

1.2 Podpora ponuky a udržanie kvality kultúrnych a spoločenských podujatí

Aktivita	Zodp.	Termín	Predp. Náklady v €	Zdroje
Podporiť organizovanie tvorivých dielní a iných aktivít, súvisiacich so zachovaním kultúrneho dedičstva mesta (remeslá, kultúrne tradície mesta)	MsÚ	2023+	300 000	EEA grants, MR, MK SR
Podporiť aktivity na zachovanie a prezentáciu remesiel, prioritne zvonkárstvo ako jedinečné Jelšavské remeslo, ktoré v minulosti dosiahlo svetovú úroveň, so zachovaním priameho pokračovateľa a vytvoriť podmienky na vzdelávanie pokračovateľov remesla	MsÚ	2024+	100 000	MK SR, ŠR
Podporiť a spoluorganizovať komunitný program, umelecké výmenné pobyty (napr. Erasmus plus), budovanie kapacít a výmenu skúseností, spoluprácu s miestnymi organizáciami zameranými na rozvoj kultúry	MsÚ, YMCA	2023+	-	-
Podporiť a organizovať tradičné kultúrne podujatia (napr.: Dni mesta, Deň Zeme, Kaštieľny deň, Deň otvorených dverí v mestskom múzeu, Hradby samoty ad'.)	MsÚ	2023+	40 000 ročne	MR, V4F, BBSKR
Pripraviť a realizovať podujatie „Čerešňový deň 2026“ (v roku 2026 bude 230. výročie vzniku Ovocinárskeho spolku; Pavol Valaský bol zakladateľom a Samuel Ferjenčík bol riaditeľom Čerešničkeho spolku v Jelšave (Zdroj: Martin Braxatoris, SAV))	MsÚ	2026	10 000	MR, EF
Zapojiť sa každoročne do celoslovenského projektu „Víkend otvorených parkov a záhrad“	Ms Múzeum	2023+	3 000	MR, ŠR

Podporiť aktivity na pripomenutie 150. výročia (2022) založenia Židovskej náboženskej obce na území mesta a pravidelne aj v budúcnosti najmä so zameraním na deti a mládež	MsÚ	2023+	10 000	EF, EEA grants, MR
Pripraviť a realizovať aktivity na pripomenutie si lesného hospodára Ľudovíta Greinera a ďalších významných historických osobností mesta (napr.: Mária Basilides)	MsÚ, Mestské lesy	2023+	10 000	EF, MR, ŠR
Na základe návrhu prof. Mariany Bárdiovej (SAV) pripraviť pravidelné medzinárodné podujatia, organizované v kaštieli Coburgovcov	MsÚ	2023+	30 000	VÚC, MK SR, MR
Podporovať rozvoj miestnych talentov v oblasti umenia a kultúry	MsÚ	2023+	6 000	VÚC, MK SR, MR

1.3 Zlepšenie podmienok pre rozvoj cestovného ruchu

Aktivita	Zodp.	Termín	Predp. Náklady v €	Zdroje
Podporiť subjekty, poskytujúce ubytovacie a stravovacie služby	MsÚ	2023+	-	-
Realizovať projekty vybudovania a prevádzkovania stravovacieho zariadenia mesta	MsÚ	2023	600 000	MR, ŠR
Podporiť budovanie kapacít pre rozvoj cestovného ruchu	MsÚ	2023+	-	-
Podporiť rozvoj včelárstva a domácich gastro produktov vrátane získania značky „Regionálny produkt“ (napr.: Gemerské guľky, mäseníky)	MsÚ	2023+	-	-
Podporiť a realizovať marketingové aktivity na podporu zvýšenia atraktivity mesta pre návštevníkov	MsÚ	2023+	-	-
Modernizovať a aktualizovať mestský web portál o výsledky výskumu pracovníkov SAV v rámci projektu „Podpora koordinačných a implementačných kapacít regionálneho rozvoja v okrese Revúca“	MsÚ	2023+	-	-
Podporiť založenie / založiť Turistické informačné centrum v meste	MsÚ	2023+	10 000	MR, ŠR
Realizovať projekt Mestských lesov týkajúci sa „turistickej útulne“	MsÚ	2024+	300 000	Mestské Lesy, MR, VSP Stredný Gemer

	Realizovať aktivity, týkajúce sa budovania náučných chodníkov v mestských lesoch a aktivít na nich	MsÚ	2023+	490 000	Mestské Lesy, MR, ŠR
--	--	-----	-------	---------	----------------------

Téma 2 Technická a dopravná infraštruktúra, verejné priestory a bezpečnosť

2.1 Zlepšenie stavu a kvality mestských komunikácií (ciest a chodníkov vrátane cyklochodníkov)

	Aktivita	Zodp.	Termín	Predp. Náklady v €	Zdroje
	Rekonštruovať, opravovať a udržiavať miestne komunikácie a chodníky	MsÚ	2023+	1,5 mil.	EF, MR, ŠR
	Pripraviť a realizovať projekty budovania pešej a cyklistickej infraštruktúry (vrátane nabíjajúcich staníc pre elektrické druhy dopravy) na území mesta	MsÚ	2023+	100 000	EF, MR, ŠR

2.2 Budovanie a modernizácia technickej a lokálnej infraštruktúry a revitalizácia verejných priestorov mesta

	Aktivita	Zodp.	Termín	Predp. Náklady v €	Zdroje
	Pripraviť a realizovať projekty výstavby drobných stavieb (zastávky, lavičky, ploty, prístrešky na komunálny odpad)	MsÚ	2023+	505 000	MR, ŠR
	Pripraviť a realizovať projekty revitalizácie detských ihrísk v meste	MsÚ	2023+	30 000	MR, ŠR
	Pripraviť a realizovať projekty rekonštrukcie verejných priestorov mesta so zapojením miestnych obyvateľov do prác pri ich rekonštrukcii	MsÚ	2024+	80 000	EF, MR
	Pripraviť a realizovať projekt rekonštrukcie Domu smútku	MsÚ	2023+	120 000	MR, EF, ŠR
	Rekonštruovať miestny verejný rozhlas	MsÚ	2024	250 000	EF, MR, ŠR
	Rekonštrukcia verejnej budovy za účelom vybudovania mestského centra sociálnej práce a prevencie		2023+	250 000	EF, MR, ŠR

2.3 Podpora zvyšovania bezpečnosti obyvateľov a návštevníkov mesta

	Aktivita	Zodp.	Termín	Predp. Náklady v €	Zdroje
	Pokračovať v rozvoji Mestskej polície	MsÚ	2023+	60 000 ročne	MR, ŠR

Pripraviť a realizovať projekty budovania kamerového systému s cieľom zvýšenia bezpečnosti obyvateľov a návštevníkov mesta	MsÚ	2023+	40 000	ŠR, MR
Pokračovať v projekte miestnych občianskych poriadkových služieb po získaní financovania z cudzích zdrojov	MsÚ	2023+	150 000 ročne	EF, MR

Téma 3 Stav životného prostredia

3.1 Zlepšenie kvality a ochrany životného prostredia v meste a environmentálnej infraštruktúry

Aktivita	Zodp.	Termín	Predp. Náklady v €	Zdroje
Monitorovať stav a čistotu ovzdušia v meste	MsÚ	2023+	-	-
Pripraviť nástroje na motiváciu obyvateľov prechodu na „čistejšie“ zdroje energie	MsÚ	2023	-	-
Pravidelne monitorovať a likvidovať nelegálne skládky odpadu na území mesta	MsÚ	2023+	80 000 ročne	MR
Po konzultácii s odborníkmi odstrániť nevhodnú zeleň na území mesta	MsÚ	2023	-	-
Pripraviť a realizovať projekty smerujúce ku zadržiavaniu vody v území (napr. projekt vodozádržných opatrení)	MsÚ, ŠVHP	2024+	500 000	ŠR
Podporiť pilotný projekt MŽP SR pre domácností v meste s cieľom zlepšiť čistotu ovzdušia	MsÚ	2023	160 000	MR, MŽP SR
Podporiť projekt modernizácie Zberného dvora vrátane doplnenia materiálového a technologického vybavenia (napr.: vysokozdvížný vozík)	MsÚ	2024+	180 000	EF, MR
Podporiť projekty čistenia a úpravy brehov vodných tokov na území mesta	MsÚ	2023+	-	-
Podporiť projekty doplnenia bezpečnostných prvkov na mostoch vodných tokov	MsÚ	2024+	50 000	EF, MR
Podporiť / Realizovať projekt výroby (lacných) briekiet pre domácnosti	MsÚ	2023+	200 000	EF, MR

3.2 Zavádzanie adaptačných a zmierňujúcich opatrení na klimatické zmeny

Aktivita	Zodp.	Termín	Predp. Náklady v €	Zdroje
Pripraviť a realizovať projekty výsadby parkovej, izolačnej a sprievodnej zelene na území mesta v súlade so záväznou časťou územného plánu mesta	MsÚ	2023+	20 000 ročne	MR, ŠR
Pripraviť a realizovať projekty zakladania mestských záhrad a vegetačných zelených stien a	MsÚ	2023+	5 000	EF, MR

	strieš na vhodných priestoroch mesta				
	Pripraviť a realizovať projekty zachytávania zrážkových vôd na vhodných miestach územia mesta	MsÚ	2023+	405 000	EF, MR
	Realizovať projekt ochladzovania prostredia vodnými prvkami s obehom vody v centre mesta	MsÚ	2023	1 000	MR, ŠR

3.3 Úspora energie v budovách mesta

	Aktivita	Zodp.	Termín	Predp. Náklady v €	Zdroje
	Dať spracovať audit energetickej účinnosti v budovách vo vlastníctve mesta	MsÚ	2023+	30 000	MR, EF
	Na základe výsledkov auditu energetickej účinnosti pripraviť a realizovať projekty, zamerané na šetrenie energiou a odklonu od fosílnych palív	MsÚ	2023+	1,2 mil.	EF, MR
	Zmeniť režim prevádzky verejného osvetlenia s cieľom úspory energie	MsÚ	2023	-	-
	Vybaviť mestské budovy „smart“ termostatmi a LED žiarovkami	MsÚ	2024+	100 000	MR, ŠR

3.4 Vzdelávanie obyvateľov v oblasti „klimatickej gramotnosti“

	Aktivita	Zodp.	Termín	Predp. Náklady v €	Zdroje
	Podporiť projekty vzdelávania obyvateľov mesta v oblasti odpadového hospodárstva	MsÚ	2023+	-	-
	Podporiť projekty vzdelávania obyvateľov mesta v oblasti dopadov klimatických zmien	MsÚ	2023+	-	-
	Podporovať / realizovať kampane o dôležitosti šetrenia energiou	MsÚ	2023+	-	-
	Podporovať / realizovať súťaže zamerané na ochranu životného prostredia	MsÚ	2023+	-	-

Téma 4 Kvalita poskytovaných služieb

4.1 Zlepšenie stavu školskej a sociálnej infraštruktúry

	Aktivita	Zodp.	Termín	Predp. náklady v €	Zdroje
	Pripraviť a realizovať projekt rekonštrukcie priestorov ZŠsMŠ (jedáleň) s cieľom zvýšiť kapacitu MŠ o ďalšiu triedu	MsÚ, ZŠ	2023+	500 000	EF, MR
	Pripraviť a realizovať projekty obnovy a rekonštrukcie ZŠsMŠ podľa potreby s cieľom zvýšiť energetickú účinnosť prevádzky školy	MsÚ, ZŠ	2023	100 000	EF, MR

Pripraviť a realizovať projekt rekonštrukcie telocvične ZŠsMŠ v pavilóne E	MsÚ, ZŠ	2024+	500 000	EF, MR
Pripraviť a realizovať projekty dobudovania športovísk a dopravného ihriska v areáli ZŠsMŠ	MsÚ, ZŠ	2024+	300 000	EF, MR
Pripraviť a realizovať projekty modernizácie Denného stacionáru podľa potreby najmä s cieľom zvýšiť energetickú účinnosť prevádzky zariadenia	MsÚ	2024+	500 000	EF, MR
Pripraviť a realizovať projekt rekonštrukcie a obnovy ZOS podľa potreby s cieľom zvýšiť energetickú účinnosť prevádzky zariadenia	MsÚ	2024+	500 000	EF, MR
Pripraviť a realizovať projekt vybudovania Centra sociálnych služieb pre širší región vrátane okolitých obcí	MsÚ	2025+	500 000	EF, MR

4.2 Zvyšovanie kvality služieb

Aktivita	Zodp.	Termín	Predp. Náklady v €	Zdroje
Podporiť zvýšenie počtu asistentov učiteľa na základnej škole	MsÚ, ZŠ	2023+	-	-
Pokračovať vo vzdelávaní zamestnancov základnej školy podľa plánov profesionálneho rozvoja	MsÚ, ZŠ	2023+	-	-
Aktualizovať Komunitný plán sociálnych služieb mesta	MsÚ	2023	-	-
Podporovať prepravnú sociálnu službu pre sociálne odkázaných obyvateľov mesta	MsÚ	2023+	10 000 ročne	MR, MPSVaR SR
Na základe analýzy zriadiť a prevádzkovať novú sociálnu službu (napr.: krízové centrum alebo prestupné bývanie)	MsÚ	2025+	200 000	EF, MR
Vypracovať správu o stave rodiny v meste	MsÚ	2023+	-	-
Podporovať vzdelávanie v oblasti zdravého životného štýlu	MsÚ	2023+	-	-
Podporovať projekty celoživotného vzdelávania obyvateľov mesta	MsÚ	2023+	-	-
Realizovať projekty odborného vzdelávania pracovníkov MsÚ a organizácií mesta	MsÚ	2023+	5 000 ročne	MR
Využívať poradenské a konzultačné služby pri zvyšovaní kvality spravovania mesta	MsÚ	2023+	5 000	MR
Rozvíjať občiansky aktivizmus a dobrovoľníctvo	MsÚ	2023+	-	-

4.3 Zavádzanie digitalizácie a smart technologických riešení

Aktivita	Zodp.	Termín	Predp. Náklady v €	Zdroje
Podporovať zavádzanie širokopásmového internetu na území mesta	MsÚ	2023+	-	-
Zlepšovať elektronické služby pre obyvateľov mesta	MsÚ	2023+	-	-
Postupne zavádzať „smart“ technologické riešenia pri poskytovaní služieb obyvateľom mesta	MsÚ	2024+	100 000	EF, MR

Téma 5 Rozvoj podnikateľského prostredia

5.1 Podpora rekvalifikácie a vzdelávania uchádzačov o zamestnanie

Aktivita	Zodp.	Termín	Predp. Náklady v €	Zdroje
Spolu s Úradom práce zabezpečovať rekvalifikačné a vzdelávacie aktivity pre uchádzačov o zamestnanie	MsÚ	2023+	-	-
Podporiť realizáciu vzdelávacích programov zameraných na potreby trhu práce	MsÚ	2023+	-	-
Spolu s ÚPSVaR SR pripraviť a realizovať projekt vzdelávania UoZ v MSP	MsÚ	2023+	-	-

5.2 Podpora sociálneho podnikania

Aktivita	Zodp.	Termín	Predp. Náklady v €	Zdroje
Poskytovať poradenské a konzultačné služby pre zakladanie sociálneho podniku (založenie sociálneho podniku, rozvoj podnikateľských zručností, finančné nástroje sociálneho podnikania ap.)	MsÚ	2023+	-	-
Pripraviť a realizovať projekty rozvoja Mestského sociálneho podniku	MsÚ, MSP	2023+	70 000 ročne	MR, EF

5.3 Podpora malého a stredného podnikania

Aktivita	Zodp.	Termín	Predp. Náklady v €	Zdroje
Preferovať miestne výrobky a služby pri nákupe tovarov služieb podľa možností	MsÚ	2023+	-	-
Pripraviť a realizovať projekty investícií do infraštruktúry a technológií pre malých a stredných podnikateľov	MsÚ	2024+	30 000	EF, MR

	Pripraviť a realizovať / podporiť projekty rekonštrukcií bytových domov na území mesta	MsÚ	2023+	2,5 mil.	ŠFRB, MR
	Podporovať tvorbu zelených pracovných miest (v oblastiach ako zhodnocovanie a predchádzanie vzniku odpadov, environmentálna infraštruktúra, energetika ap.)	MsÚ	2023+	-	-
	Realizovať projekt úpravy a využitia územia bývalých kasární (brownfield)	MsÚ	2024+	1 mil.	Súkr. zdroje

Tab: Finančné zabezpečenie PHSR

Téma / Opatrenie	Náklady v € ⁵
Téma 1: Rozvoj kultúry, športu a turizmu	
<i>1.1 Oprava a rekonštrukcia kultúrnej a športovej infraštruktúry v meste</i>	8 390 000
<i>1.2 Podpora ponuky a udržanie kvality kultúrnych a spoločenských podujatí</i>	589 000
<i>1.3 Zlepšenie podmienok pre rozvoj cestovného ruchu</i>	1 400 000
<i>Súčet</i>	10 379 000
Téma 2 Technická a dopravná infraštruktúra, verejné priestory a bezpečnosť	
<i>2.1 Zlepšenie stavu a kvality mestských komunikácií (ciest a chodníkov vrátane cyklochodníkov)</i>	1 600 000
<i>2.2 Budovanie a modernizácia technickej a lokálnej infraštruktúry a revitalizácia verejných priestorov mesta</i>	1 235 000
<i>2.3 Podpora zvyšovania bezpečnosti obyvateľov a návštevníkov mesta</i>	670 000
<i>Súčet</i>	3 505 000
Téma 3 Stav životného prostredia	
<i>3.1 Zlepšenie kvality a ochrany životného prostredia v meste a environmentálnej infraštruktúry</i>	1 330 000
<i>3.2 Zavádzanie adaptačných a zmierňujúcich opatrení na klimatické zmeny</i>	471 000
<i>3.3 Úspora energie v budovách mesta</i>	1 330 000
<i>3.4. Vzdelávanie obyvateľov v oblasti „klimatickej gramotnosti“</i>	0
<i>Súčet</i>	3 131 000
Téma 4 Kvalita poskytovaných služieb	
<i>4.1 Zlepšenie stavu školskej a sociálnej infraštruktúry</i>	2 900 000
<i>4.2 Zvyšovanie kvality služieb</i>	250 000
<i>4.3 Zavádzanie digitalizácie a smart technologických riešení</i>	100 000
<i>Súčet</i>	3 250 000
Téma 5 Rozvoj podnikateľského prostredia	
<i>5.1 Podpora rekvalifikácie a vzdelávania uchádzačov o zamestnanie</i>	0
<i>5.2 Podpora sociálneho podnikania</i>	210 000
<i>5.3 Podpora malého a stredného podnikania</i>	3 530 000
<i>Súčet</i>	3 740 000
<i>Suma celkom</i>	24 005 000

⁵ Pri položkách, ktoré majú pravidelné ročné náklady je uvedená suma za tri roky

Monitorovanie PHSR

Monitorovanie implementácie a funkčnosti PHSR bude pozostávať z nasledovných krokov:

- zber, spracovanie a vyhodnotenie prípadných pripomienok úradu, poslancov, partnerov a verejnosti k realizácii PHSR počas celého roka.
- zber údajov, vypracovanie/aktualizácia akčného plánu PHSR ku koncu kalendárneho roka aj ako podklad pre zapracovanie projektových zámerov do rozpočtu mesta na nasledujúce roky.
- aktualizácia merateľných ukazovateľov PHSR a spracovanie základnej monitorovacej správy za predchádzajúci rok v súlade s predpísaným formulárom a aktuálne platnou metodikou pre spracovanie PHSR vo forme aktualizácie schválených projektov/projektových zámerov;
- iná nevyhnutná potreba vzniknutá v priebehu roka identifikovaná ako problémová (napr. prílohy PHSR a pod.).
- spracovanie a kompletizácia správy o plnení PHSR, ktorú má samospráva povinne zaslať každý rok do 31. mája na príslušný samosprávny kraj.

Výstupom hodnotenia PHSR je Monitorovacia správa o hodnotení PHSR mesta a Správa o plnení, ktorú je potrebné zasielať na VÚC do 31. mája príslušného roka.

Tabuľka č. 54 Plán hodnotení PHSR do roku 2030

Forma	Termín	Dôvod hodnotenia
Mimoriadne hodnotenie	Len v prípade závažných zmien	Aktualizácia analytickej časti PHSR.
	Po určení finančných alokácií na nové programové obdobie	Doplnenie Finančnej a Strategickej časti PHSR.
Operatívne hodnotenie	do konca príslušného roka	Spracovanie a vyhodnotenie prípadných pripomienok úradu, poslancov, partnerov a verejnosti k realizácii PHSR.
	do 15. decembra 2024-2030	Vypracovanie/aktualizácia návrhu akčného plánu PHSR a vypracovanie návrhu položiek na zapracovanie do rozpočtu mesta na nasledujúce roky.
Tematické hodnotenie	do konca príslušného roka	nevyhnutná potreba vzniknutá v priebehu roka identifikovaná ako problémová
Strategické hodnotenie	Priebežne podľa potreby	Prehodnotenie potreby alebo nutnosti hodnotenia strategickej časti PHSR (napr. v prípade zásadných zmien legislatívy, spoločenskej potreby, neplnenia nastavených ukazovateľov alebo cieľov stratégie a pod.).
Mimoriadne hodnotenie	K potrebnému termínu	Na základe rozhodnutia primátora, kontrolného orgánu, podnetu poslancov, na základe protokolu NKÚ SR, správy auditu a pod.
	K termínu aktualizácie PHSR alebo spracovania nového PHSR	Ex-ante hodnotenie stavu projektovej pripravenosti v prípade celkovej aktualizácie PHSR alebo začatia príprav pre vypracovanie nového PHSR pre nové programové obdobie.

Ad hoc hodnotenie celého PHSR alebo jeho časti	Priebežne podľa potreby	Na základe rozhodnutia primátora, kontrolného orgánu mesta, podnetu poslancov; na základe protokolu NKÚ SR, správy auditu
---	-------------------------	---

Komunikačný plán

Mesto bude informovať o realizácii PHSR prostredníctvom verejných zasadnutí MsZ formou informácie o pripravovaných projektových zámeroch príp. predpokladaných nákladov a pod.. V prípade potreby sa na web stránke mesta budú publikovať schválené aktualizácie a monitorovacie správy PHSR podľa formy hodnotenia, najmenej 1x ročne do decembra príslušného roka (schválené mestským zastupiteľstvom). Verejnosť bude mať možnosť pripomienkovať PHSR podľa riešenej formy priamo na mestskom zastupiteľstve, kde v programe stretnutia bude uvedené PHSR alebo písomnou formou do 2 dní od skončenia tohto zastupiteľstva.

Tabuľka č. 55 Komunikačný plán

Obdobie	Cieľová skupina	Téma	Nevyhnutné údaje pre tvorbu	Výstup
do Decembra príslušného roka 2024-2030	poslanci, obyvatelia, neziskové a podnikateľské subjekty	Zjednotenie PHSR s rozpočtom mesta a hodnotenie predchádzajúceho obdobia resp. iná forma hodnotenia podľa potreby	Rozpočet na príslušný rok, Výročná správa mesta, Záverečný účet	Aktualizácia PHSR Záverečná správa a/alebo iných výstupy preukazujúcich plnenie a aktualizáciu PHSR podľa platného zákona a nastaveného monitorovania a hodnotenia

Akčný plán

Téma 1: Rozvoj kultúry, športu a turizmu

1.1 Oprava a rekonštrukcia kultúrnej a športovej infraštruktúry v meste

	Aktivita	Zodp.	Predpokladané náklady v €			Zdroje
			2023	2024	2025	
1	Pripraviť a realizovať projekty rekonštrukcie Kaštieľa Coburgovcov (postupná rekonštrukcia interiéru a exteriéru ad'.)	MsÚ	700 000	500 000	500 000	EEA grants, EŠIF, EF, MR

2	Podporiť budovanie expozícií (vrátane zážitkových), infoboxov a iných prvkov infraštruktúry v Kaštieli Coburgovcov, a iných pamiatkach	MsÚ	20 000	20 000	20 000	EF, MR, ŠR
3	Doplňať expozície mestského múzea, vytvárať výstavy a podujatia ad.	MsM, MsÚ	3 000	5 000	4 000	EF, MR
4	Realizovať projekty rekonštrukcie historickej budovy Reduty Skalka	MsÚ	1 000 000	500 000	500 000	EF, EEA grants, MR, ŠR
5	Príprava a realizácia projektu rekonštrukcie Mestského domu kultúry	MsÚ	100 000	200 000	200 000	EF, MR, ŠR
6	Podporiť projekty obnovy a rekonštrukcie objektov NKP na území mesta	MsÚ	800 000	500 000	500 000	EF, súkr. zdroje
7	Hľadať motivačné nástroje pre získanie odborníkov pre revitalizáciu kultúrneho dedičstva na území mesta	MsÚ	0	0	0	-
8	Prípraviť a realizovať projekt vybudovania „Expozícia Jelšovského futbalu“	MsÚ	5 000	5 000	0	MR, FnpŠ, ŠR
9	Prehodnotiť regulatívy mesta na ochranu kultúrneho dedičstva a zvýšiť informovanosť majiteľov NKP a majiteľov nehnuteľností pamiatkovej zóny	MsÚ	0	0	0	-

1.2 Podpora ponuky a udržanie kvality kultúrnych a spoločenských podujatí

	Aktivita	Zodp.	Predpokladané náklady v €			Zdroje
			2023	2024	2025	
1	Podporiť organizovanie tvorivých dielní a iných aktivít, súvisiacich so zachovaním kultúrneho dedičstva mesta (remeslá, kultúrne tradície mesta)	MsÚ	50 000	50 000	50 000	EEA grants, MR, MK SR
2	Podporiť a spoluorganizovať komunitný program, umelecké výmenné pobyty (napr. Erasmus plus), budovanie kapacít a výmenu skúseností, spoluprácu s miestnymi organizáciami zameranými na rozvoj kultúry	MsÚ, YMC A	-	-	-	-
3	Podporiť a organizovať tradičné kultúrne podujatia (napr.: Dni mesta, Deň Zeme, Kaštieľny deň, Deň otvorených dverí v mestskom múzeu, Hradby samoty ad.)	MsÚ	40 000	40 000	40 000	MR, V4F, BBSKR
4	Zapojiť sa každoročne do celoslovenského projektu „Víkend otvorených parkov a záhrad“	Ms Múzeum, MsÚ	1 000	1 000	1 000	ŠR, MR
5	Podporiť aktivity na pripomenutie 150. výročia (2022) založenia Židovskej náboženskej obce na území mesta a pravidelne aj v budúcnosti najmä so zameraním na deti a mládež	MsÚ	2 000	2 000	2 000	EF, EEA grants, MR

6	Pripraviť a realizovať aktivity na pripomenutie si lesného hospodára Ľudovíta Greinera a ďalších významných historických osobností mesta (napr.: Mária Basilides)	MsÚ, Mestské lesy	2 000	2 000	2 000	EF, MR, ŠR
7	Na základe návrhu prof. Mariany Bárdiovej (SAV) pripraviť pravidelné medzinárodné podujatia, organizované v kaštieli Coburgovcov	MsÚ	10 000	10 000	10 000	VÚC, MK SR, MR
9	Podporovať rozvoj miestnych talentov v oblasti umenia a kultúry	MsÚ	2 000	2 000	2 000	VÚC, MK SR, MR

1.3 Zlepšenie podmienok pre rozvoj cestovného ruchu

	Aktivita	Zodp.	Predpokladané náklady v €			Zdroje
			2023	2024	2025	
1	Podporiť subjekty, poskytujúce ubytovacie a stravovacie služby	MsÚ	-	-	-	-
2	Realizovať projekty vybudovania a prevádzkovania stravovacieho zariadenia mesta	MsÚ	200 000	200 000	200 000	MR, ŠR
3	Podporiť budovanie kapacít pre rozvoj cestovného ruchu	MsÚ	-	-	-	-
4	Podporiť rozvoj včelárstva a domácich gastro produktov vrátane získania značky „Regionálny produkt“ (napr.: Gemerské gulčky, mäseníky)	MsÚ	-	-	-	-
5	Podporiť a realizovať marketingové aktivity na podporu zvýšenia atraktivity mesta pre návštevníkov	MsÚ	-	-	-	-
6	Modernizovať a aktualizovať mestský web portál o výsledky výskumu pracovníkov SAV v rámci projektu „Podpora koordinačných a implementačných kapacít regionálneho rozvoja v okrese Revúca“	MsÚ	-	-	-	-
7	Podporiť založenie / založiť Turistické informačné centrum v meste	MsÚ	5 000	5 000	-	MR, ŠR
8	Realizovať aktivity, týkajúce sa budovania náučných chodníkov v mestských lesoch a aktivít na nich	MsÚ	450 000	20 000	20 000	Mestské Lesy, EF, MR, ŠR

Téma 2 Technická a dopravná infraštruktúra, verejné priestory a bezpečnosť

2.1 Zlepšenie stavu a kvality mestských komunikácií (ciest a chodníkov vrátane cyklochodníkov)

	Aktivita	Zodp.	Predpokladané náklady v €			Zdroje
			2023	2024	2025	
1	Rekonštruovať, opravovať a udržiavať miestne komunikácie a chodníky	MsÚ	960 000	240 000	300 000	EF, MR, ŠR
2	Pripraviť a realizovať projekty budovania pešej a cyklistickej infraštruktúry (vrátane nabíjajúcich staníc pre elektrické druhy dopravy) na území mesta	MsÚ	50 000	50 000	-	EF, MR, ŠR

2.2 Budovanie a modernizácia technickej a lokálnej infraštruktúry a revitalizácia verejných priestorov mesta

			Predpokladané náklady v €			
	Aktivita	Zodp.	2023	2024	2025	Zdroje
1	Pripraviť a realizovať projekty výstavby drobných stavieb (zastávky, lavičky, ploty, prístrešky na komunálny odpad)	MsÚ	250 000	250 000	5 000	MR, ŠR
2	Pripraviť a realizovať projekty revitalizácie detských ihrísk v meste	MsÚ	10 000	10 000	10 000	MR, ŠR
3	Pripraviť a realizovať projekt rekonštrukcie Domu smútku	MsÚ	100 000	20 000	-	EF, MR, ŠR
4	Rekonštrukcia verejnej budovy za účelom vybudovania mestského centra sociálnej práce a prevencie	MsÚ	200 000	50 000	-	EF, MR, ŠR

2.3 Podpora zvyšovania bezpečnosti obyvateľov a návštevníkov mesta

			Predpokladané náklady v €			
	Aktivita	Zodp.	2023	2024	2025	Zdroje
1	Pokračovať v rozvoji Mestskej polície	MsÚ	60 000	60 000	60 000	MR, ŠR
2	Pripraviť a realizovať projekty budovania kamerového systému s cieľom zvýšenia bezpečnosti obyvateľov a návštevníkov mesta	MsÚ	20 000	10 000	10 000	ŠR, MR
3	Pokračovať v projekte miestnych občianskych poriadkových služieb po získaní financovania z cudzích zdrojov	MsÚ	150 000	150 000	150 000	EF, MR

Téma 3 Stav životného prostredia

3.1 Zlepšenie kvality a ochrany životného prostredia v meste a environmentálnej infraštruktúry

			Predpokladané náklady v €			
	Aktivita	Zodp.	2023	2024	2025	Zdroje
1	Monitorovať stav a čistotu ovzdušia v meste	MsÚ	-	-	-	-
2	Pripraviť nástroje na motiváciu obyvateľov prechodu na „čistejšie“ zdroje energie	MsÚ	-	-	-	-
3	Pravidelne monitorovať a likvidovať nelegálne skládky odpadu na území mesta	MsÚ	80 000	80 000	80 000	MR
4	Po konzultácii s odborníkmi odstrániť nevhodnú zeleň na území mesta	MsÚ	-	-	-	-
5	Podporiť pilotný projekt MŽP SR pre domácností v meste s cieľom zlepšiť čistotu ovzdušia	MsÚ	50 000	60 000	50 000	MR, MŽP SR
6	Podporiť projekty čistenia a úpravy brehov vodných tokov na území mesta	MsÚ	-	-	-	-
7	Podporiť / Realizovať projekt výroby (lacných) briekiet pre domácnosti	MsÚ	100 000	50 000	50 000	EF, MR

3.2 Zavádzanie adaptačných a zmierňujúcich opatrení na klimatické zmeny

			Predpokladané náklady v €			
	Aktivita	Zodp.	2023	2024	2025	Zdroje
1	Pripraviť a realizovať projekty výsadby parkovej, izolačnej a sprievodnej zelene na území mesta v súlade so záväznou časťou	MsÚ	20 000	20 000	20 000	MR, ŠR

	územného plánu mesta					
2	Pripraviť a realizovať projekty zakladania mestských záhrad a vegetačných zelených stien a striech na vhodných priestoroch mesta	MsÚ	2 000	2 000	1 000	EF, MR
3	Pripraviť a realizovať projekty zachytávania zrážkových vôd na vhodných miestach územia mesta	MsÚ	50 000	200 000	200 000	EF, MR
4	Realizovať projekt ochladzovania prostredia vodnými prvkami s obehom vody v centre mesta	MsÚ	1 000	-	-	MR, ŠR

3.3 Úspora energie v budovách mesta

			Predpokladané náklady v €			
	Aktivita	Zodp.	2023	2024	2025	Zdroje
1	Dať spracovať audit energetickej účinnosti v budovách vo vlastníctve mesta	MsÚ	10 000	10 000	10 000	MR, EF
2	Na základe výsledkov auditu energetickej účinnosti pripraviť a realizovať projekty, zamerané na šetrenie energiou a odklonu od fosílnych palív	MsÚ	400 000	400 000	400 000	EF, MR
3	Zmeniť režim prevádzky verejného osvetlenia s cieľom úspory energie	MsÚ	-	-	-	-

3.4 Vzdelávanie obyvateľov v oblasti „klimatickej gramotnosti“

			Predpokladané náklady v €			
	Aktivita	Zodp.	2023	2024	2025	Zdroje
1	Podporiť projekty vzdelávania obyvateľov mesta v oblasti odpadového hospodárstva	MsÚ	-	-	-	-
2	Podporiť projekty vzdelávania obyvateľov mesta v oblasti dopadov klimatických zmien	MsÚ	-	-	-	-
3	Podporovať / realizovať kampane o dôležitosti šetrenia energiou	MsÚ	-	-	-	-
4	Podporovať / realizovať súťaže zamerané na ochranu životného prostredia	MsÚ	-	-	-	-

Téma 4 Kvalita poskytovaných služieb

4.1 Zlepšenie stavu školskej a sociálnej infraštruktúry

			Predpokladané náklady v €			
	Aktivita	Zodp.	2023	2024	2025	Zdroje
1	Pripraviť a realizovať projekt rekonštrukcie priestorov ZŠsMŠ (jedáleň) s cieľom zvýšiť kapacitu MŠ o ďalšiu triedu	MsÚ, ZŠ	500 000	-	-	EF, MR
2	Pripraviť a realizovať projekty obnovy a rekonštrukcie ZŠsMŠ podľa potreby s cieľom zvýšiť energetickú účinnosť prevádzky školy	MsÚ, ZŠ	100 000	-	-	EF, MR

4.2 Zvyšovanie kvality služieb

			Predpokladané náklady v €			
	Aktivita	Zodp.	2023	2024	2025	Zdroje
1	Podporiť zvýšenie počtu asistentov učiteľa na základnej škole	MsÚ, ZŠ	-	-	-	-

2	Pokračovať vo vzdelávaní zamestnancov základnej školy podľa plánov profesionálneho rozvoja	MsÚ, ZŠ	-	-	-	-
3	Aktualizovať Komunitný plán sociálnych služieb mesta	MsÚ	-	-	-	-
4	Podporovať prepravnú sociálnu službu pre sociálne odkázaných obyvateľov mesta	MsÚ	10 000	10 000	10 000	MR, MPSVaR SR
5	Vypracovať správu o stave rodiny v meste	MsÚ	-	-	-	-
6	Podporovať vzdelávanie v oblasti zdravého životného štýlu	MsÚ	-	-	-	-
7	Podporovať projekty celoživotného vzdelávania obyvateľov mesta	MsÚ	-	-	-	-
8	Realizovať projekty odborného vzdelávania pracovníkov MsÚ a organizácií mesta	MsÚ	5 000	5 000	5 000	MR
9	Využívať poradenské a konzultačné služby pri zvyšovaní kvality spravovania mesta	MsÚ	1 500	1 500	1 500	MR
10	Rozvíjať občiansky aktivizmus a dobrovoľníctvo	MsÚ	-	-	-	-

4.3 Zavádzanie digitalizácie a smart technologických riešení

			Predpokladané náklady v €			
	Aktivita	Zodp.	2023	2024	2025	Zdroje
1	Podporovať zavádzanie širokopásmového internetu na území mesta	MsÚ	-	-	-	-
2	Zlepšovať elektronické služby pre obyvateľov mesta	MsÚ	-	-	-	-

Téma 5 Rozvoj podnikateľského prostredia

5.1 Podpora rekvalifikácie a vzdelávania uchádzačov o zamestnanie

			Predpokladané náklady v €			
	Aktivita	Zodp.	2023	2024	2025	Zdroje
1	Spolu s Úradom práce zabezpečovať rekvalifikačné a vzdelávacie aktivity pre uchádzačov o zamestnanie	MsÚ	-	-	-	-
2	Podporiť realizáciu vzdelávacích programov zameraných na potreby trhu práce	MsÚ	-	-	-	-
3	Spolu s ÚPSVaR SR pripraviť a realizovať projekt vzdelávania UoZ v MSP	MsÚ	-	-	-	-

5.2 Podpora sociálneho podnikania

			Predpokladané náklady v €			
	Aktivita	Zodp.	2023	2024	2025	Zdroje
1	Poskytovať poradenské a konzultačné služby pre zakladanie sociálneho podniku (založenie sociálneho podniku, rozvoj podnikateľských zručností, finančné nástroje sociálneho podnikania ap.)	MsÚ	-	-	-	-
2	Pripraviť a realizovať projekty rozvoja Mestského sociálneho podniku	MsÚ, MSP	70 000	70 000	70 000	MR, EF

5.3 Podpora malého a stredného podnikania

	Aktivita	Zodp.	Predpokladané náklady v €			Zdroje
			2023	2024	2025	
1	Preferovať miestne výrobky a služby pri nákupe tovarov služieb podľa možností	MsÚ	-	-	-	-
2	Pripraviť a realizovať / podporiť projekty rekonštrukcií bytových domov na území mesta	MsÚ	2 000 000	500 000	-	ŠFRB, MR
3	Podporovať tvorbu zelených pracovných miest (v oblastiach ako zhodnocovanie a predchádzanie vzniku odpadov, environmentálna infraštruktúra, energetika ap.	MsÚ	-	-	-	-

ZÁVER

PHSR mesta Jelšava je strategický strednodobý dokument, ktorý určuje víziu rozvoja mesta, prioritné rozvojové oblasti a strategické ciele ich naplnenia. Tento dokument je základným východiskom pre spracovanie ďalších materiálov rozvoja jednotlivých oblastí života mesta.

PHSR je otvoreným dokumentom, ktorý bude vyhodnocovaný a aktualizovaný na zasadnutiach Mestského zastupiteľstva v Jelšave a podľa potreby.

.....
pečiatka

.....
primátor mesta Jelšava

PRÍLOHY

Príloha č. 1 Použité skratky

BBSK	Banskobystrický samosprávny kraj
DSO	Drobný stavebný odpad
EEA	Európska ekonomická oblasť (European Economic Area)
EF	Európske fondy
ŠR	Štátny rozpočet
EÚ	Európska únia
MPSVaR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MR	Mestský rozpočet
MRK	Marginalizované rómske komunity
MSP	Malé a stredné podnikanie
MsZ	Mestské zastupiteľstvo
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NKP	Národná kultúrna pamiatka
OSC	Okresná správa ciest
OÚNZ	Okresný úrad národného zdravia
PHSR	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja
SAV	Slovenská akadémia vied
SMZ	Slovenské magnezitové závody
SWOT	Silné, slabé stránky, príležitosti a ohrozenia
ŠFRB	Štátny fond rozvoja bývania
UoZ	Uchádzač o zamestnanie
ÚVKO	Úroveň vytriedenia komunálneho odpadu
VK	Verejná kanalizácia
VUC	Vyšší územný celok
VV	Verejný vodovod
V4F	Vyšehradský fond
ZŠsMŠ	Základná škola s materskou školou

Príloha č. 2 Výsledky výskumu kaštieľa Coburgovcov v Jelšave

Správa z výskumu a návrhy na využitie kaštieľa v súčasnosti

PhDr. Mariana Bárdiová, PhD.

Bula uhorského kráľa Belu IV. z roku 1243 „je prvou zachovalou písomnou správou o Jelšave, ktorou daruje časť Muránskej doliny po hrad Jelšavu a celé Štítické panstvo Filipovi a Dietrichovi Bebekovcom za zásluhy v bojoch s Tatármi. V rokoch 1796 - 1801 tunajší zemepán Andrej Koháry dal v klasicistickom slohu vystavať kaštieľ na mieste údajného templárskeho kláštora. Dvojposchodovú budovu pristavali k staršej renesančnej stavbe z polovice 16. storočia.“⁶ Od 14. storočia v okolí dominovalo baníctvo a ťažba železnej rudy, boli tu postavené huty a hámre na spracovanie rudy. „V 17. - 18. storočí bolo v Jelšave 36 - 42 druhov remesiel. Vznikali cechy, ktoré mali kováči, garbiari, kožušníci, gubári, furmani, obuvníci, čižmári, tkáči, súkenníci, krajčíri, hrnčiari, povrazníci (štrangéri) a zvonkári.“⁷ Od konca 19. storočia do súčasnosti sa tu uplatňuje magnezitová výroba. Pri podniku Slovenské magnezitové závody pôsobila dychová hudba a v Jelšave a okolí aj viaceré kapely.

Kaštieľ v Jelšave

„Kaštieľ v Jelšave je trojpodlažný objekt z roku 1763, jeho neskorobaroková prestavba bola v štýle francúzskeho klasicizmu. Bol pristavaný k opevnenému dvojpodlažnému kaštieľu zo 17. storočia. V jeho zadnej časti sa zachovali tri krídla s dvoma nárožnými vežami s obdĺžnikovým pôdorysom, strieňami a detailmi renesančných okien.“⁸ V roku 2021 začal úspešný projekt obnovy a rekonštrukcie kaštieľa s názvom *Kaštieľ Coburgovcov v Jelšave - historické, remeselné a ekologické centrum Gemera*. „Projekt získal grant z Islandu, Lichtenštajnska a Nórska v sume 1 000 000 € prostredníctvom Grantov EHP. Projekt bol spolufinancovaný z prostriedkov štátneho rozpočtu Slovenskej republiky. Cieľom projektu je vytvoriť kultúrno – kreatívne centrum v podmienkach malého mesta.“⁹

„Hlavnou myšlienkou projektu je vytvoriť kultúrno – kreatívne centrum v podmienkach malého mesta. Sídlieť bude v zrekonštruovanej časti kaštieľa Coburgovcov v historickom centre mesta Jelšava. Projekt vytvorí podmienky pre rozvoj cestovného ruchu, komunitného programu, pre návrat tradičných remeselníkov a umelcov z celého okolia, ako aj integrácie rómskej menšiny. Zároveň sa zameriava aj na vytvorenie adaptačných a zmiernujúcich opatrení v oblasti životného prostredia. Celý projekt čerpá z dlhoročných skúseností nórskeho partnerov z oblasti vzdelávania dospelých a z oblasti dopadov zhoršeného stavu ovzdušia na obyvateľov ako aj na kultúrne pamiatky. Očakávaným výsledkom projektu je vytvorenie jedinečného priestoru na podnikanie v kultúre a s tým spojené organizovanie kultúrno – spoločenských a iných akcií.“¹⁰ Koniec projekt je plánovaný na rok 2024.

⁶ História (jelsava.sk)

⁷ História (jelsava.sk)

⁸ Mesto Jelšava konečne podpísalo zmluvu: Obnova kaštieľa z nórskeho fondov sa môže začať | Nový Čas (cas.sk)

⁹ Kaštieľ Jelšava (kastieljelsava.sk)

¹⁰ O projekte Kaštieľ Jelšava (kastieljelsava.sk)

Návrhy na využitie kaštieľa v súčasnosti

Predpokladom využitia kaštieľa aj pre zdravotne znevýhodnených ľudí je zabezpečenie bezbariérového prístupu. Pre naplnenie cieľov spomínaného projektu a využitie veľkorysého priestoru, ktorý kaštieľ ponúka v interiéroch aj v exteriéri (nádvorie) sa už viac rokov organizujú zaujímavé podujatia pre verejnosť. Tradíciu si už našiel Kaštielny deň s rozličnými produkciami. Dá sa predkladať, že sa tu budú plánovať rozličné tematické výstavy, expozície, remeselné dielne, tvorivé dielne pre veľkých aj malých, pre marginalizované skupiny ľudí, koncerty a rozličné podujatia na nádvorí, v sálach na 1. poschodí, jarmoky a iné aktivity.

Objekt kaštieľa by bolo vhodné rozdeliť na tri hlavné priestorové oblasti:

- priestor pre zázemie (technické, ubytovacie, stravovacie, konferenčné a pod.),
- priestor pre prezentáciu šľachtickej (vyššej) kultúry,
- priestor pre prezentáciu ľudovej kultúry na prízemí.

To by poskytovalo aj žánrové a štýlové rozdelenie umeleckých podujatí do jednotlivých priestorov. V nich by mohli byť súčasne stále expozície bývania, odievania a rozličných výrobkov z regiónu.

- Vzhľadom na bohaté historické tradície, vzácne gotické pamiatky a historické organy v okrese Revúca by jeden z väčších priestorov (salónov) mal obsahovať expozíciu historických organov. Súčasne by slúžil na koncerty súborov historickej hudby (aj kostýmované), koncerty sakrálnnej hudby, hudobno-slovné a scénické pásma, besedy, prednášky, semináre a pod.
- S prihliadnutím na bohatú históriu výroby plechových a liatych zvoncov v Jelšave a okolí by sa vodne uplatnila expozícia zvoncov. V priestore by sa súčasne mohli konať pravidelné ukážky výroby a ladenia zvoncov, ako aj relevantné tvorivé dielne.

Pre rozvoj cestovného ruchu by bolo vhodné organizovať pravidelné medzinárodné podujatia, ktoré by zabezpečili aj účastníkov z celého Slovenska i zo zahraničia.

Jednou z možností by mohol byť medzinárodný festival ľudového bábkarstva s možnosťou tematických výstav alebo stálej expozície s touto tematikou. Od smrti ľudového bábkara Antona Anderleho (1944 – 2008) z Radvane sa na Slovensku nekonajú pravidelné festivaly ľudového bábkarstva. Pokiaľ ich organizoval, do Banskej Bystrice chodili účastníci z viacerých krajín Európy. Festival i jeho samostatné vystúpenia doma a v iných krajinách boli u verejnosti veľmi obľúbené. Dá sa predpokladať, že by festival pritiahol dlhodobú pozornosť domácej i zahraničnej verejnosti. Pri festivale je možné spolupracovať s Múzeom hračiek a bábkarských kultúr v Modrom Kameni, s ŠVK-Literárnym a hudobným múzeom v Banskej Bystrici, s bábkovými divadlami a bábkarmi na Slovensku, so znalcom bábkového divadla, autorom kníh o divadle Jurajom Hamarom. Ťažisko by malo zostať na predstaveniach tradičného ľudového divadla (marionety, maňušky) s inscenáciami moderných foriem bábkového divadla. Rozsiahla zbierka marionet, kulís, rekvizít a divadielok Antona Anderleho dosiaľ nenašla expozičné uplatnenie. V kaštieli v Jelšave by mohla pritiahnúť veľkú pozornosť návštevníkov, pokiaľ by manželka Zlatica Anderleová (Banská Bystrica) s tým súhlasila.

Pri koncipovaní využitia kaštieľa je potrebné spolupracovať s pracoviskami cestovného ruchu a kultúry, aby bolo možné vytvoriť spoločné styčné atraktívne miesta, podujatia, turistické trasy, cyklotrasy, náučné tabule, mapy a iné potrebné komodity a propagačné materiály, ako aj nevyhnutné zázemie pre návštevníkov (parkovanie, ubytovanie, stravovanie, lekárske služby a pod.).

Bibliografia

Literatúra

- Hamar, Juraj. *Ludové bábkové divadlo a bábkar Anton Anderle*. Bratislava: Slovenské centrum pre tradičnú kultúru, 2008.. 224 s. ISBN 978-80-970098-0-9.
- Hamar, Juraj. *Hry ľudových bábkarov Anderlovcov z Radvane*. Bratislava: Slovenské centrum pre tradičnú kultúru, 2010. 655 s. ISBN 978-80-970098-1-6.
- Š9PKA, Miloš. *Ludové hudobné nástroje na Slovensku. Sprievodca po expozícii*. Banská Bystrica: ŠVK-Literárne a hudobné múzeum, 2002. 24 s. ISBN 80-85169-65-7.
- ŠTAFURA, Andrej. *Historické organy stredného Gemera. Dejiny a dispozícia organov*. Revúca: Quirinus, občianske združenie, 2016. 80 s. ISBN 978-80-972541-0-0.
- ŠTAFURA, Andrej a kol. *Organy Carla Leopolda Wegensteina na území Slovenska*. Revúca: Quirinus. o.z. a Ústav materiálov a mechaniky strojov SAV, 2021. 108 s. ISBN 978-80-972541-2-4.

Elektronické zdroje

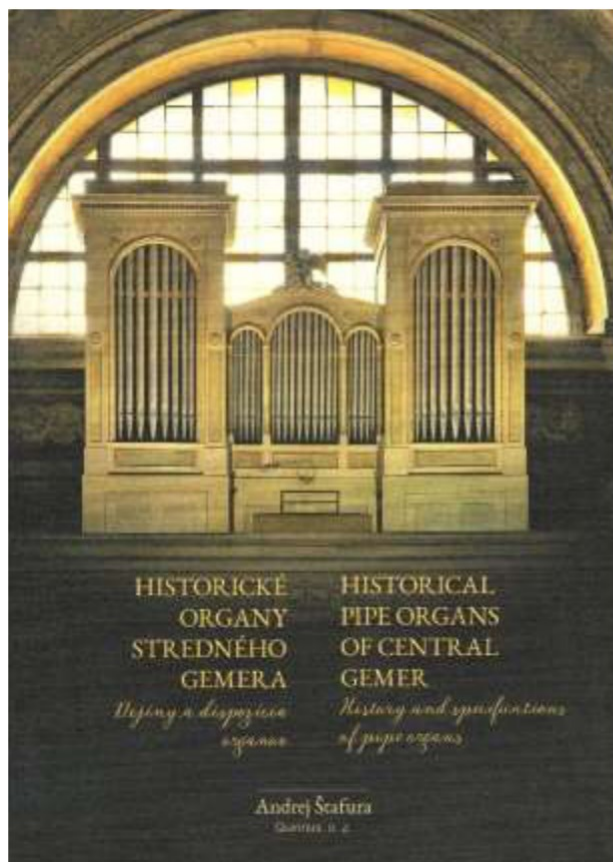
- História mesta Ješava. Dostupné z: [História \(jelsava.sk\)](http://jelsava.sk) [cit.2022-05-10].
- Kaštieľ Coburgovcov v Jelšave. Dostupné z: [Kaštieľ Jelšava \(kastieljelsava.sk\)](http://kastieljelsava.sk) [cit.2022-03-09].
- Článok TASR in Nový čas o rekonštrukcii kaštieľa v Jelšave 23.02.2022. Dostupné z: [Mesto Jelšava konečne podpísalo zmluvu: Obnova kaštieľa z nórskeho fondov sa môže začať | Nový Čas \(cas.sk\)](http://MestoJelšava.konecne.podpisalo.zmluvu) [cit.2022-03-09].
- Jaroslav Majba, výrobca zvoncov Ochtná, Dostupné z: [Zvonce Jaroslava Majbu majú telo, srdce, hlas i dušu - Korzár SME](http://ZvonceJaroslavaMajbu.maju.telo.srdce.hlas.i.dusu) cit.2022-05-10].
- Anton Anderle (1944 – 2008). Dostupné z: [Anton Anderle – Wikipédia \(wikipedia.org\)](http://AntonAnderle-Wikipedia.wikipedia.org) [cit.2022-03-09].

Malachov 10. máj 2022

spracovala:
PhDr. Marianna Bárdiová, PhD.

Obrazová príloha

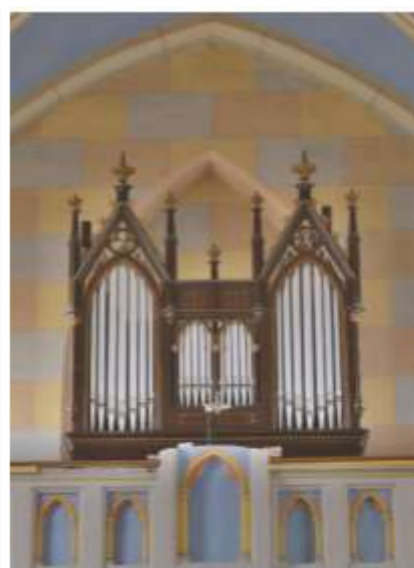
A.Štafura: Historické organy stredného Gemera

Klaviatúra organa v Hrlici

A.Štafura a kol.: Historické organy C.L.Wegensteina

Organ v Muráni

Andrej Štafura (vľavo) a súbor Solamente naturali

Súbor Solamente naturali v spolupráci s Andrejom Štafurom nahral na CD skladby zo zbierky z obce Lubeník

Liate zvonce Jaroslava Majbu z Ochtinej (na foto so synom)

Poznávanie zvoncov nevidiacimi návštevníkmi v expozícii Ľudové hudobné nástroje v
Literárnom a hudobnom múzeu – Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici

Ľudový bábkár Anton Anderle z Radvane, vľavo hudobník Ján Palovič

Vystúpenie Antona Anderleho v hradnom areáli v Banskej Bystrici

Príloha č. 3 Výsledky výskumu osobnosti spisovateľa Samuela Ferjenčíka

Mgr. Martin Braxatoris

Samuel Ferjenčík (1793 Zvolen – 1855 Jelšava) bol slovenský evanjelický kňaz, publicista, meteorológ, pomológ a propagátor osvety. Po skončení teologických štúdií v Bratislave pokračoval v rokoch 1816 – 1818 v štúdiu na univerzite v Jene. Po návrate do vlasti bol roku 1818 vysvätený za kňaza, ďalej slúžil ako evanjelický kaplán a farár. Od roku 1827 až do svojej smrti žil v Jelšave, kde od 1836 pôsobil ako gemerský konsenior a od roku 1853 ako gemerský senior. Bol riaditeľom Čerešnickeho spolku v Jelšave (1841 – 47) a členom spolku Tatrin. Bol držiteľom doktorátu z teológie.¹¹ V roku 1842 bol účastníkom posolstva, ktoré predložilo cisárovi Slovenský prestolný prosbopis s protestnými podpismi proti národnostným pomerom v Uhorsku. Zúčastnil sa na valných zhromaždeniach Spolku Gustava Adolfa roku 1851 v Mamburgu a roku 1852 vo Wiesbadene. Jeho vdova Lujza v roku 1864 založila a ďalej viedla jelšavský Humanitný ženský spolok, ktorý bol zrejme prvým ženským spolkom na Slovensku (spolok Živena vznikol v roku 1869). Ferjenčík bol v širších kruhoch známy ako jelšavský prorok počasia; v tejto súvislosti tiež vystupuje v básni významného maďarského básnika Jánosa Aranya *Népnevelés* („Výchova ľudu“) z roku 1855.¹²

Počas štúdií v Jene Ferjenčík navštevoval prednášky z rôznych disciplín vrátane prírodovedných predmetov. Mimoriadny význam mala preňho známosť s Johannom Wolfgangom von Goethem, z ktorého iniciatívy získal diplom externého riadneho člena Spoločnosti pre celú mineralógiu a jej tajomníka za uhorský národ. Svoju známosť s Goethem Ferjenčík detailne priblížil v *Domovej pokladnici* na rok 1848, v ktorej spomína stretnutie v dome baróna Knebela, zblíženie prostredníctvom hudobného vystúpenia, rozhovor o mineralógii, získanie diplomu mineralogickej spoločnosti, Goetheho dar na rozlúčku (dielo *Hermann und Dorothea* s venovaním) a rozhovor o blížiacej sa búrke, ktorý sa stal impulzom pre Ferjenčíkov neskorší záujem o meteorológiu.¹³ Spomínané udalosti uvádzajú aj neskoršie

¹¹ Podľa údajov na náhrobnom kameni v Jelšave a informácií SZINNYEI, József: Magyar írók élete és munkái a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából 3. köt. Fa-Gwoth. Budapest : Hornyánszky, 1894, col. 424.

¹² ARANY, János: Arany János elbeszélő költeményei. Első kötet. Toldi. Budapest : Kiadja Ráth Mór, 1883, s. 301 – 303.

¹³ FERJENČÍK, Sam[uel]: Zlomka z Meteorologie. In: Domová pokladnica kalendár na rok prjestupní 1848, podľa visokosti uhlu ňebeskeho na 48 stupňou sporjadaní. Vidáva Daniel Lichard. Ročník druhí. V Skalici : písmom a tlačivom Fraňa Xav. Škarnicla a Sinou, [1848], s. 54 – 56. Výňatky v „hodžovsko-hattalovskej“ spisovnej slovenčine uverejnil neskôr PODOĽSKÝ [Pauliny-Tóth, Viliam]: Samuel Ferjenčík. In: Sokol : časopis pre zábavu a poučenie. Roč. III, 1864, č. 10, s. 183 – 184.

biografické pramene.¹⁴ Goetheho slová v osudovom rozhovore o predpovedaní búrky Ferjenčík podrobnejšie reprodukuje v *Orle Tatránskom* v roku 1847.¹⁵

Na univerzite v Jene zároveň s Ferjenčíkom študoval aj P. J. Šafárik, Ján Kollár či Ján Chalupka. Ferjenčík v súvislosti so svojím príchodom na Jenskú univerzitu spomína „drahých rodákov našich, Šafárika a Chalupku“¹⁶. V súvislosti s jenskými stretnutiami s J. W. Goethem odkazuje na svedectvo „verného priateľa“ Kollára.¹⁷ Kollár vo výklade *Slávy dcery* uvádza, že za svoju známosť s Goethem vďačí práve Ferjenčíkovi, pričom spomína spev a hru na gitare, vďaka ktorým sa Ferjenčík zbližil s nemeckým spisovateľom.¹⁸ Kollárovo svedectvo predstavuje výklad veršov *Slávy dcery*, v ktorých Kollár umiestňuje Ferjenčíka do Lethe – slovanského neba.¹⁹

Do dejín slovenského národného hnutia sa Ferjenčík zapísal ako signatár a účastník delegácie Slovenského prestolného prosbopisu.²⁰ Vedenie a členov delegácie vybral Ľudovít Štúr.²¹ Ferjenčíkovu účasť zdôvodnil J. M. Hurban, ktorý opísal Ferjenčíka ako človeka stvoreného k reprezentácii, vynikajúceho rečníka s rázom kňaza bojujúcej Cirkvi, vysokú postavu otuženú v ustavičných bojoch s najbesnejšími gemerskými maďarónmi.²² Ľ. Štúr označil Ferjenčíka za jedného z „najlepších mužov protestantizmu“.²³ Z času prípravy posolstva

¹⁴ Napr. Biographisches Lexikon des Kaisertums Oesterreich. Vierter Theil. Wien : Drund und Verlag der typogr.-literar.-artist. Anstalt (L. C. Zamarski, C. Dittmarsch & Comp.), 1858, s. 186 – 187; Szinnyei, c. d., col. 424; Karol Július Schröer popri ich popise uverejnil aj faksimile a prepisy množstva súvisiacich dokumentov. SCHRÖER [Karl Julius]: Goethe und ein Candidat der Theologie aus Ungarn. In: Chronik des Wiener Goethe-Vereins. 4. Jahrgang, 20. Februar 1889, Nr. 2, s. 7 – 11; osobitne s. 9 – 10.

¹⁵ Orol Tatranský, roč. 2, 1846—1847, č. 52, s. 414. S významnejšími odchýlkami reprodukuje rozhovor aj Karol Július Schröer. Schröer, c. d., s. 8.

¹⁶ Frérjenčík, Zlomka z Meteorologie, s. 54.

¹⁷ Frérjenčík, Zlomka z Meteorologie, s. 55.

¹⁸ KOLLÁR, Jan: Výklad čili Přjmetky a vyswětliwky ku Sláwy dceře: s obrazy, s mappau ; a s Přjdwkem. W Pešti : tiskem Trattnera a Károliho, 1832, s. 351 – 352. Spomínané okolnosti tematizuje v súvislosti so známosťou s patriarchom nemeckej literatúry aj Kollárov životopisec Václav Zelený, ktorý nazýva Ferjenčíka Kollárovým priateľom. ZELENÝ, Václav: Jan Kollár. In: Máj : almanah na rok 1862. Praha : I. L. Kober, 1862. s. 17.

¹⁹ KOLLÁR, Jan: Sláwy dcera. W Pešti : tiskem Trattnera a Károliho, 1832, sonet 462, s. p.; KOLLÁR, Jan: Dila básnická Jana Kollára we dwau dljch. W Budině : Wytisťena literami Gyuriána a Bágo, 1845, sonet 466, s. p.; KOLLÁR, Ján: Dielo I. Bratislava : Slovenský TATRAN, 2001, znelka 479, s. 282.

²⁰ Pozri RAPANT, Daniel: Slovenský prestolný prosbopis z roku 1842. 2. diel. Dokumenty. Liptovský Sv. Mikuláš : Tranoscus, 1943, s. 337 – 347.

²¹ BOTTO, Július: Michal M. Hodža. Životopisný nákras. Turčiansky Sv. Martin : Kníhtlačiarsky účastinársky spolok, 1911, s. 21; BOTTO, Július: Slováci : vývin ich národného povedomia : dejepisný nákras. Turčiansky Sv. Martin : Vydanie Kníhkupecko-nakladateľského spolku, 1906, s. 55 = BOTTO, Július: Slováci : vývin ich národného povedomia : dejepisný nákras. Sväzok I. Turčiansky Sv. Martin : Nákladom Kníhkupeho účastinárskeho spolku, 1923, s. 57.

²² HURBAN, Jozef Miloslav. Ľudovít Štúr. (Pokračovanie.) In: Slovenské Pohľady, roč. II, 1882, sošit 3, s. 263.

²³ Hurban, Ľudovít Štúr. (Pokračovanie.), s. 145.

sa zachovalo viacero zmienok o Ferjenčíkovi v korešpondencii Jána Kollára;²⁴ cenné sú aj viaceré historické dokumenty z nasledujúceho obdobia.²⁵

Príspevkom v Kollárovom zborníku *Hlasové o potřebě jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravany a Slováky* sa Ferjenčík pokúsil z kollárovských pozícií zasiahnuť do jazykových sporov o spisovnej slovenčine.²⁶ V rovnakom čase však začal prispievať do Štúrových *Slovenských národných novín* článkami písanými v štúrovčine.²⁷ V nej Ferjenčík uverejňoval príspevky v *Slovenských národných novinách*, *Orle tatranskom* či *Domovej pokladnici*.²⁸ Pri uverejnení prvého príspevku Ferjenčíka ako veľaváženého dopisovateľa úctivo privítal L. Štúr a srdečne ho poprosil, aby ráčil pokračovať v korešpondencii.²⁹

Ferjenčíkova literárna tvorba doposiaľ nebola adekvátne preskúmaná a docenená, a to napriek jej nesporným literárnoestetickým a myšlienkovým kvalitám a autorovej literárnej produktivite. Jeho literárna činnosť je na úrovni základnej evidencie spracovaná v bibliografických a biografických dielach. Bol autorom viacerých tlačených kázní, ktoré majú nezanedbateľnú literárnu hodnotu,³⁰ spravodajských článkov, textov spätých so svojimi odbornými záujmami (meteorológia, resp. ovocinárstvo; pozri nižšie) a s postavením protestantov v Uhorsku. *Rozsnyói Hiradó* tiež uverejnil jeho príspevok o histórii Muránskeho hradu. Ferjenčík v roku 1855 publikoval stať o sociálnom postavení vdov evanjelických kňazov a možnostiach pomoci ich rodinám v *Protestantische Jahrbücher für Oesterreich*.³¹ K jeho najznámejším dielam sa radí spis *Ideen für die künftige Gesetzgebung, die Wünsche und gerechten Ansprüche der ungarischen Protestanten betreffend* (,Nápady pre budúcu legislatívu

²⁴ Rapant, Slovenský prestolný prosbopis 2, s. 335; H. Hurban, Ľudovít Štúr. (Pokračovanie.), s. 267 – 268; CHLEBUŠ, Pavel: Samuel Ferjenčík: známy slovenský národný činiteľ. In: Vlastivedné štúdie Gemera č. 4. Martin : Osveta, 1986, s. 133 – 134

²⁵ Napr. list Jozeffyho, Seberíniho, Ferjenčíka, Hodžu a Chalupku Štefanovi Széchenyimu z 22. januára 1843; svedectvo Samuela Reussa o nápisu na Muránskom hrade haniacom Ferjenčíka, Jozeffyho a Hodžu. Rapant, Slovenský prestolný prosbopis 2, s. 443 – 445; 467 – 468.

²⁶ FERJENČÍK, Samuel: XXVIII. Slovo lásky ku Břetislavským Nowinám. In: Hlasové o potřebě jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravany a Slováky. Nákladem Českého museum. W Praze : W kommissi u Kronbergra i Řiwnáče, 1846, s. 214 – 216.

²⁷ Chlebuš, c. d., s. 142.

²⁸ Pre zoznam príspevkov pozri RIZNER, Ľudovít V. (zost.): Bibliografia písomníctva slovenského na spôsob slovníka : od najstarších čias do konca r. 1900. S pripojenou bibliografiou archeologickou, historickou, miestopisnou a prírodovedeckou. Diel prvý, A-F. Turčiansky Sv. Martin : Matica slovenská, 1929., s. 392.

²⁹ Slovenské národné noviny, 1845, 41. číslo, Piatok d. 19. Prosina, s. 162.

³⁰ Bibliografické údaje uvádza Rizner, c. d., s. 392. Jedna z nich sa týka situácie po požiari v Jelšave v roku 1828: [FERJENČÍK, Samuel]: Duchownj řeč r. 1829. w neděli 7. po Sw. Tr. držaná po ohni w meste Gelssawě. In: Paměti Gelšawské a Muránské. Ku prospěchu mnohých Gelssawských. W Pesti: w tiskárně p. Trattnera a Károliho, s. [3] – 10.

³¹ FERIENTSIK [Samuel]: Sexty und Blaho. In: Protestantische Jahrbücher Oesterreich. 1855. I Hälfte. Pest: Bei Gustav Heckenast, 1855, s. 29 – 32.

týkajúce sa želaní a oprávnených nárokov uhorských protestantov³²),³² ktorý bol vo svojej dobe predmetom opakovaných diskusií.³³ V tomto spise sa Ferjenčík zaoberá východiskami, situáciou a možnými riešeniami nepriaznivého právneho postavenia protestantov v Uhorsku. Ďalšou pamiatkou je nemeckojazyčný rukopis jeho poznámkovej knihy, ktorý bol objavený na fare v Jelšave a aktuálne sa podrobuje vedeckému výskumu.

Ďalšie Ferjenčíkove aktivity sa viažu na jeho vedecké a osvetové ciele súvisiace s meteorológiou, ovocinárstvom a rozširovaním slovenskej spisby. V dobových slovenských, nemeckých a maďarských periodikách neuverejňoval len obvyklé spravodajské a publicistické texty, ale aj predpovede počasia, poveternostné charakteristiky a meteorologické články.³⁴ Ferjenčík robil aj prístrojové pozorovania počasia.³⁵ Roku 1852 mu Ústredný meteorologický ústav vo Viedni poslal meteorologické prístroje.³⁶ Ferjenčík otvoril myšlienku založenia zhromaždenia či spoločnosti rakúskych meteorológov.³⁷ Z Ferjenčíkovej činnosti v oblasti ovocinárstva treba spomenúť, že v rokoch 1841 – 47 bol riaditeľom Čerešnického spolku v Jelšave.³⁸ Veľký sad tohto spolku bol v celej krajine opisovaný ako ukážkový pokiaľ ide o jeho poriadok a rozmanitosť; nevenoval sa len šľachteniu stromov, ale aj ďalšiemu spracovaniu a predaju ovocia.³⁹ V 50. rokoch 19. storočia Ferjenčík uverejnil v časopise *Gazdasági Lapok* sortiment svojej ovocnej záhrady.⁴⁰ Ferjenčík sa zaslúžil o propagáciu a rozširovanie slovenských kníh a ďalších tlačí (vrátane *Slovenských národných novín* a *Orla tatranskeho*).⁴¹ Patril medzi prvých akcionárov *Slovenských národných novín*.⁴² Z diel autorov staršej generácie rozširoval spisy Jána Hollého.⁴³

³² [FERIENTSIK Samuel]. Ideen für die künftige Gesetzgebung, die Wünsche und gerechten Ansprüche der ungarischen Protestanten betreffend. Eine Denkschrift von F. und F. Wien : Verlagshandlung von Leopold Sommer, 1850.

³³ Biographisches Lexikon des Kaisertums Oesterreich. Vierter Theil, s. 187

³⁴ Bibliografické údaje podľa: Rizner, c. d., s. 549; KRŠKA, Karel – ŠAMAJ. Ferdinand: Dějiny meteorologie v českých zemích a na Slovensku. Praha : Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, 2001, s. 136; 158.

³⁵ Nie je známe, ktoré presne meteorologické prvky meral a či boli jeho merania systematické, určite však v roku 1846 pozoroval teplotu vzduchu a pravdepodobne aj zrážky. PETRÁŠ, Milan. Z dejín meteorológie na Slovensku do roku 1918, s. 189.

³⁶ Biografický lexikón Slovenska II : C-F. Martin : Slovenská národná knižnica, 2004, s. 549; Krška – Šamaj, c. d., s. 158.

³⁷ PETRÁŠ, Milan: Z dejín meteorológie na Slovensku do roku 1918. In: Z dejín vied a techniky na Slovensku VII. Bratislava : VEDA, Vydavateľstvo SAV, 1974, s. 190.

³⁸ Biografický lexikón Slovenska II, s. 549; Szinnyei, c. d., col. 424.

³⁹ Szinnyei, c. d., col. 424.

⁴⁰ Biografický lexikón Slovenska II, s. 549-

⁴¹ Pozri napr. Chlebuš, c. d., s. 129; Podoľský, c. d., s. 185.

⁴² C. Z.: Michal Mil. Hodža : farár cirkve evang. A. V. Vrbicko-St. Mikulášskej v Liptove, rytier rádu Františka Josefa, a Vikár požonskej Superintendencie. (Pokračovanie a dokončenie). In: Sokol. Časopis pre zábavu a poučenie, roč. II, 1863, č. 20, s. 461; pozri aj GÁL, Vladimír: Samuel Ferienčík. In: Evanjelický posol spod Tatier. 25. augusta 1980, ročník 70, číslo 16, s. 187.

⁴³ Gál, c. d., s. 187.

S cieľom získania podpory pre chudobné evanjelické cirkevné zbory a školy Ferjenčík sa ako vyslanec Potiského dištriktu evanjelickej cirkvi zúčastnil na valných zhromaždeniach Spolku Gustava Adolfa roku 1851 v Mamburgu a roku 1852 vo Wiesbadene.⁴⁴ V tejto veci tiež trikrát predstúpil pred viedenský trón.⁴⁵ Ferjenčík sa spomína ako významný podporovateľ prešovského kolégia, pre ktoré zabezpečoval peňažnú podporu v zahraničí.⁴⁶ Medzi jeho zásluhami o rozvoj cirkvi treba osobitne uviesť aj opravu jelšavského kostola a vybudovanie kostolnej veže (1833) po požiari v Jelšave (1828).

Osobnosť Samuela Ferjenčíka ukazuje, že pôsobenie historických osobností v dejinách nemožno vnímať čierno-bielo, ale že dejinná realita je plastická a viacrozmerná. Evidentné to je pri pohľade na sporné aspekty jeho života: vystúpenie proti Hurbanovmu manifestu *Bratja Slováci* z roku 1848 a účasť na aktivitách proti slovenskému povstaniu meruôsmych rokov. Tieto okolnosti nezriedka vedú k protirečivým hodnoteniam zo strany odborníkov.⁴⁷ V prvom prípade išlo o jelšavské vyhlásenie farárov a školských učiteľov gemerského seniorátu, ktorí sa 18. mája 1848 dištancovali od Hurbanovej proklamácie, ktorá vraj narúšala mier a porozumenie medzi rôznymi uhorskými národnosťami a podporovala tendencie vedúce k nenávisti, neláske a trhaniu.⁴⁸ Medzi signatárov vyhlásenia patrili Gemerčania a významní slovenskí kultúrni dejatelia Jonatán Dobroslav Čipka, Pavol Dobšinský, Samuel Reuss, Ľudovít Reuss či Samo Tomášik.⁴⁹ Ďalším kontroverzným momentom Ferjenčíkovho života je jeho angažovanie počas povstania v meruôsmych rokoch. Pripisuje sa mu výrok „Kto nie je s Košútom, nech nedostane Božie požehnanie“, ktorý mal zaznieť na stoličnej schôdzi,⁵⁰ a tiež to, že mal viesť pod červenou (košútovskou) vlajkou viesť fanatický dav ľudu proti poľnému podmaršalovi Antonovi Vogelovi.⁵¹ Ferjenčíkovo konanie zrejme determinovali postoje

⁴⁴ Biographisches Lexikon des Kaisertums Oesterreich. Vierter Theil, s. 187; Podol'ský, c. d., s. 183 – 185, s. 184; Szinnyei, c. d., col. 424,

⁴⁵ Podol'ský, c. d., s. 184; Szinnyei, c. d., col. 424.

⁴⁶ Biografický lexikón Slovenska II, s. 549; HLEBA, Edmund: K slovenským problémom kolégia v prvej polovici 19. storočia. In: Prešovské kolégium v slovenských dejinách. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1967, s. 112 – 113; RAPANT, Daniel: Slovenské povstanie roku 1848-49 : Dejiny a dokumenty. Diel štvrtý : Letná výprava. IV. 1. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1963, s. 622; tamže, pozn. 1182.

⁴⁷ DEMMEL, József: Rok 1848 a Slováci. In: Rozštiepená minulosť. Kapitoly z histórie Slovákov a Maďarov. Budapešť : Nadácia Terra Cognita, 2008, s. 77 – 86, s. 79, 84; porov. Chlebuš, c. d., s. 140 – 141.

⁴⁸ STEIER, Lajos: A tót nemzetiségi kérdés 1848-49-ben. II. Okmánytár. Budapest : Magyar Történelmi Társulat, 1937, s. 54 – 55.

⁴⁹ Steier, c. d., s. 55.

⁵⁰ RAPANT, Daniel: Slovenské povstanie roku 1848-49 : Dejiny a dokumenty. Diel piaty : Doplnky. Opravy. Súhrny. Mená a veci. V.1. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1967., s. 146 – 147; doplnok k Rapant, Slovenské povstanie roku 1848-49. IV.1, s. 75.

⁵¹ RAPANT, Daniel: Slovenské povstanie roku 1848-49. Dejiny a dokumenty. Diel tretí. Zimná výprava. III.3. Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1958, s. 489.

jelšavských elít, ktoré boli napospol na Košútovej strane,⁵² stoličných činiteľov⁵³ a cirkevnej vrchnosti, predovšetkým superintendenta Potiského dištriktu Michala Pákha (1795 – 1859)⁵⁴. Ferjenčíkovo angažovanie tiež treba dať do kontextu postojov starších slovenských spisovateľov, ktorí spravidla podporovali uhorský monizmus; Ferjenčík sa prejavoval ako prívrženec umiernennej časti slovenského národného hnutia (predstavitelia staršej generácie s výnimkou Kollára, Kuzmányho, Chalupkovcov, Fejérpatakyho).⁵⁵ Revolučné udalosti v rokoch 1848 – 1849 sa pričili i vlastným Ferjenčíkovým záujmom v cirkevnej oblasti: množstvo neskorších pasáží v spise *Ideen für die künftige Gesetzgebung...* svedčí o tom, že usiloval o korekciu obrazu uhorského protestantizmu, ktorý sa vnímal ako prameň večnej opozície v Uhorsku a ako pôvodca a podnecovateľ vzbury meruôsmych rokov.⁵⁶

Návrhy na využitie osobnosti Samuela Ferjenčíka v súčasnosti

Využitie Ferjenčíkovej osobnosti by sa mohlo opierať o jeho známosť s J. W. Goethem a o jeho pozoruhodný záujem o prírodné vedy (mineralógia, priekopnícke aktivity v oblasti meteorológie, pomológia). V tomto smere možno vytvoriť synergické prepojenia jeho osobnosti s „otcom slovenskej rozprávky“ Samuelom Reussom (1783, Slovenská Lupča – 1852, Revúca), ktorého život sa takisto nerozlučne viaže s dnešným okresom Revúca. Reuss bol od Ferjenčíka starší len o desať rokov. Obaja študovali v Bratislave, ďalej pokračovali v štúdiu na univerzite v Jene a neskôr pôsobili ako evanjelickí kňazi. Obaja boli literárne aktívni a okrem humanitných vied sa aktívne zaoberali prírodovednými disciplínami. Počas štúdia v Jene obaja udržiavali priateľské kontakty s J. W. Goethem, ktorého chránencom bol aj S. Reuss; podobne ako Ferjenčíka aj Reussa Goethe navrhol za tajomníka nerastopisného spolku. Reuss udržiaval korešpondenciu s Goethem aj po svojom odchode z Jeny v roku 1806. Tieto súvislosti vytvárajú priestor pre organizáciu širokej škály podujatí v prípadnej spolupráci s organizáciami ako: Goetheho inštitút v Bratislave, Slovenský hydrometeorologický ústav, Slovenská mineralogická spoločnosť, Slovenská geologická spoločnosť, Ovocinárska únia SR a i. So zreteľom na trvanie efektu týchto podujatí by bolo žiaduce, keby aspoň časť z nich mala

⁵² RAPANT, Daniel: Slovenské povstanie roku 1848-49. Dejiny a dokumenty. Diel štvrtý. Letná výprava. IV.2. Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1961, s. 506 – 507.

⁵³ Porov. Chlebuš, c. d., s. 140.

⁵⁴ RAPANT, Daniel. Slovenské povstanie roku 1848-49. III.3, s. 489. Mimochodom, Pákhov syn Albert Pákh bol priateľom Sándora Petőfiho.

⁵⁵ Chlebuš, c. d., s. 140 – 141; RAPANT, Daniel: Slovenské povstanie roku 1848-49 : Dejiny a dokumenty. Diel prvý : Slovenská jar 1848. I. 1. Turčiansky sv. Martin : Matica slovenská, 1937, s. 310; porov. tiež RAPANT, Daniel: Slovenské povstanie roku 1848-49 : Dejiny a dokumenty. Diel druhý : Povstanie septembrové. II. 2. Turčiansky sv. Martin : Matica slovenská, 1948, s. 611.

⁵⁶ RAPANT, Daniel. Slovenské povstanie roku 1848-49. IV. 1, s. 619.

opakovaný, resp. pravidelný charakter. Zvláštnu pozornosť si zaslúži aj Ferjenčíkovo pôsobenie na čele Čerešnického spolku v Jelšave (1841 – 47), ktorý bol najstarším ovocinárskym spolkom na Slovensku (založil ho v roku 1796 Samuel Glósz st. a Pavel Wallaszky); jeho osobnosť by bolo možné zúročiť napríklad pri prípadnom oživení Čerešňových dní v Jelšave.

Ďalšou oblasťou aktivít by mohla byť organizácia podujatí venovaných postaveniu ženy v kultúre a spoločnosti: periodicky usporadúvaných konferencií, výstav obrazov či fotografií, workshopov a i. udalosti venovaných otázke kultúrnej a spoločenskej angažovanosti či vo všeobecnosti zrovnoprávňovania žien. Tieto podujatia by sa mohli opierať o činnosť jeho vdovy Lujzy Ferjenčíkovej, ktorá v roku 1864 založila a ďalej viedla jelšavský Humanitný ženský spolok, zrejme prvý ženský spolok na Slovensku. Ďalej by sa mohli opierať o osobnosť gemerskej rodáčky Rebeky Laučekovej-Leškovej a o tvorbu a literárny obraz Kataríny Šramkovej, manželky rodáka z Revúcej Pavla Šramka. R. Laučeková-Lešková a Katarína Šramková totiž patrili k trom prvým známym literárne činným ženám v dejinách slovenskej literatúry.

Ferjenčíkova osobnosť by si zaslúžila založenie vlastnej pamätnej izby v Jelšave, kde pôsobil na fare od roku 1827 až do svojej smrti v roku 1855. Systematická a ucelená zbierka predmetov odrážajúcich Ferjenčíkov život, sústredená v rámci tejto pamätnej izby, by mohla slúžiť aj na zabezpečenie vyššie spomínaných aktivít, resp. iných podujatí (výstav, expozícií a pod.). Na fare v Jelšave sa zachovala kostolná veža s izbou hlásnika a vnútorným zariadením, ktorú dal Ferjenčík postaviť v roku 1833 (krátko po požiari v Jelšave), jeho rukopisná poznámková kniha, tlač *Paměti jelšavských a muránskych* obsahujúcich jeho kážeň pri príležitosti jelšavského požiara, busta, ktorá zrejme predstavuje jeho jedinú zachovanú podobizeň, index kníh v jeho pozostalosti, dve knihy jelšavského Humanitného ženského spolku, ktorý založila a viedla jeho vdova Lujza. V zbierke by sa mali nachádzať faksimile Goetheho vlastnoručného venovania knihy *Hermann und Dorothea* (dar na rozlúčku s Ferjenčíkom); Ferjenčíkovho diplomu člena Spoločnosti pre celú mineralógiu a jej tajomníka za uhorský národ (o. i. s podpisom J. W. Goetheho), reprodukcie článkov v dobových periodikách, spisu *Ideen für die künftige Gesetzgebung...*, veršov, resp. poznámok tematizujúcich Ferjenčíka od Jána Kollára (*Slávy dcera, Výklad Slávy dcery*) a Jánosa Aranya (*Népnevelés*) a i. Perspektívne by tiež azda bolo možné nadobudnúť dobové meteorologické prístroje či možno fotografie sadu čerešnického spolku.

Medzi aktuálne výskumné trendy v oblasti dejín slovenskej literatúry 19. storočia patrí heterogénnosť slovenského národného hnutia v štúrovskom období. Ferjenčíkova osobnosť pre jej značný dobový vplyv a zároveň viacero silne kontroverzných aspektov je z tohto hľadiska

mimoriadne zaujímavá a jej súvisiaca atraktivita vytvára priestor pre organizáciu rozmanitých vedeckých a osvetových podujatí, školských diskusií a pod.

Pramene

ARANY, János: *Arany János elbeszélő költeményei. Első kötet. Toldi*. Budapest : Kiadja Ráth Mór, 1883.

C. Z.: Michal Mil. Hodža : farár cirkve evang. A. V. Vrbicko-St. Mikulášskej v Liptove, rytier rádu Františka Josefa, a Vikár požonskej Superintendencie. (Pokračovanie a dokončenie). In: *Sokol. Časopis pre zábavu a poučenie*, roč. II, 1863, č. 20, s. 485 – 463.

[FERIENTSIK Samuel]: *Ideen für die künftige Gesetzgebung, die Wünsche und gerechten Ansprüche der ungarischen Protestanten betreffend*. Eine Denkschrift von F. und F. Wien : Verlagshandlung von Leopold Sommer, 1850.

FERIENTSIK [Samuel]: Sexty und Blaho. In: *Protestantische Jahrbücher Oesterreich*. 1855. I Hälfte. Pest: Bei Gustav Heckenast, 1855, s. 29 – 32.

[FERJENČÍK, Samuel]: Duchownj řeč r. 1829. w neděli 7. po Sw. Tr. držaná po ohni w meste Gelssawě. In: *Paměti Gelšawské a Muránske. Ku prospěchu mnohých Gelssawských*. W Pestí: w tiskárně p. Trattnera a Károliho, s. [3] – 10.

FERJENČÍK, Sam[uel]: Zlomka z Meteorologie. In: *Domová pokladnica kalendár na rok prjestupní 1848, podľa visokosti uhlu ňebeskjeho na 48 stupňou sporjadaní*. Vidáva Daniel Lichard. Ročník druhí. V Skalici : písmom a tlačivom Fraňa Xav. Škarnicla a Sinou, [1848], s. 52 – 57.

FERJENČÍK, Samuel. XXVIII. Slovo lásky ku Břetislavským Nowinám. In: *Hlasové o potřebě jednoty spisowného jazyka pro Čechy, Morawany a Slowáky*. Nákladem Českého museum. W Praze : W kommissí u Kronbergra i Řiwnáče, 1846, s. 214 – 216.

HURBAN, Jozef Miloslav. Ľudovít Štúr. (Pokračovanie.) In: *Slovenské Pohľady*, roč. II, 1882, sošit 3, s. 34 – 52, 127 – 151, 242 – 270, 338 – 362, 439 – 452, 533 – 562.

KOLLÁR, Ján: *Dielo I*. Bratislava : Slovenský TATRAN, 2001.

KOLLÁR, Jan: *Dila básnická Jana Kollára we dwau djljch*. W Budině : Wytishtëna literami Gyuriána a Bágo, 1845.

KOLLÁR, Jan: *Sláwy dcera*. W Pešti : tiskem Trattnera a Károliho, 1832.

KOLLÁR, Jan: *Wýklad čili Přjmětky a wyswětliwky ku Sláwy dceře: s obrazy, s mappau ; a s Přjdawkem*. W Pešti : tiskem Trattnera a Károliho, 1832.

Orol Tatranský, roč. 2, 1846—1847, č. 52.

PODOĽSKÝ [Pauliny-Tóth, Viliam]. Samuel Ferjenčík. In: *Sokol : časopis pre zábavu a poučenie*. Roč. III, 1864, č. 10, s. 183 – 185.

Slovenskje národňje novini, 1845, 41. číslo, Pjatok d. 19. Prosinca.

ZELENÝ, Vácslav: Jan Kollár. In: *Máj : almanah na rok 1862*. Praha : I. L. Kober, 1862. s. 1 – 32.

Literatúra

SZINNYEI, József: *Magyar írók élete és munkái a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából 3. köt. Fa-Gwoth*. Budapest : Hornyánszky, 1894.

Biographisches Lexikon des Kaisertums Oesterreich. Vierter Theil. Wien : Drund und Verlag der typogr.-literar.-artist. Anstalt (L. C. Zamarski, C. Dittmarsch & Comp.), 1858.

SCHRÖER [Karl Julius]: Goethe und ein Candidat der Theologie aus Ungarn. In: *Chronik des Wiener Goethe-Vereins*. 4. Jahrgang, 20. Februar 1889, Nr. 2, s. 7 – 11.

RAPANT, Daniel: *Slovenský prestolný prosbopis z roku 1842*. 2. diel. Dokumenty. Liptovský Sv. Mikuláš : Transcius, 1943.

BOTTO, Július: Michal M. Hodža. *Životopisný náskres*. Turčiansky Sv. Martin : Knihtlačiarsky účastinársky spolok, 1911.

BOTTO, Július: *Slováci : vývin ich národného povedomia : dejepisný náskres*. Turčiansky Sv. Martin : Vydanie Kníhkupecko-nakladateľského spolku, 1906.

BOTTO, Július: *Slováci : vývin ich národného povedomia : dejepisný náskres*. Sväzok I. Turčiansky Sv. Martin : Nákladom Kníhkupeho účastinárskeho spolku, 1923.

CHLEBUŠ, Pavel: Samuel Ferienčík: známy slovenský národný činiteľ. In: *Vlastivedné štúdie Gemera č. 4*. Martin : Osveta, 1986.

RIZNER, Ľudovít V. (zost.): *Bibliografia písomníctva slovenského na spôsob slovníka : od najstarších čias do konca r. 1900. S pripojenou bibliografiou archeologickou, historickou, miestopisnou a prírodovedeckou*. Diel prvý, A-F. Turčiansky Sv. Martin : Matica slovenská, 1929.

KRŠKA, Karel – ŠAMAJ. Ferdinand: *Dějiny meteorologie v českých zemích a na Slovensku*. Praha : Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, 2001.

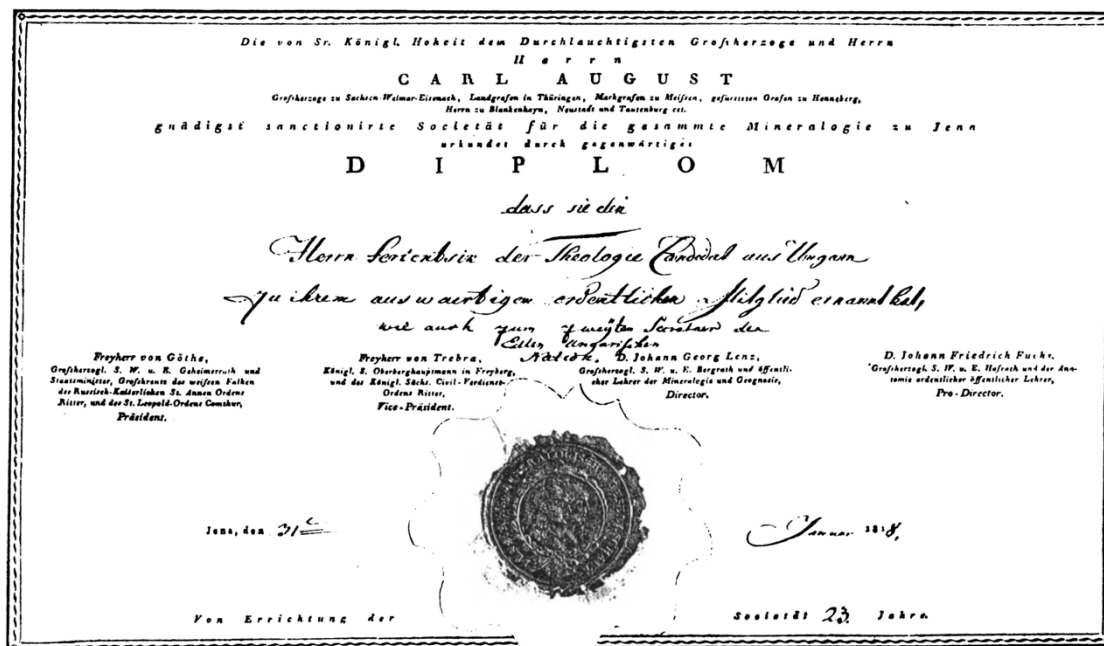
PETRÁŠ, Milan: Z dejín meteorológie na Slovensku do roku 1918. In: *Z dejín vied a techniky na Slovensku VII*. Bratislava : VEDA, Vydavateľstvo SAV, 1974, s. 169 – 204.

GÁL, Vladimír: Samuel Ferienčík. In: *Evanjelický posol spod Tatier*. 25. augusta 1980, ročník 70, číslo 16, s. 187.

- HLEBA, Edmund: K slovenským problémom kolégia v prvej polovici 19. storočia. In: *Prešovské kolégium v slovenských dejinách*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1967, s. 110 – 114.
- RAPANT, Daniel: *Slovenské povstanie roku 1848-49 : Dejiny a dokumenty*. Diel štvrtý : Letná výprava. IV. 1. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1963.
- DEMMELE, József: Rok 1848 a Slováci. In: *Rozštiepená minulosť. Kapitoly z histórie Slovákov a Maďarov*. Budapest : Nadácia Terra Cognita, 2008.
- STEIER, Lajos: *A tót nemzetiségi kérdés 1848-49-ben*. II. Okmánytár. Budapest : Magyar Történelmi Társulat, 1937.
- RAPANT, Daniel: *Slovenské povstanie roku 1848-49 : Dejiny a dokumenty*. Diel piaty : Doplnky. Opravy. Súhrny. Mená a veci. V.1. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1967.
- RAPANT, Daniel: *Slovenské povstanie roku 1848-49. Dejiny a dokumenty*. Diel tretí. Zimná výprava. III.3. Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1958.
- RAPANT, Daniel: *Slovenské povstanie roku 1848-49. Dejiny a dokumenty*. Diel štvrtý. Letná výprava. IV.2. Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1961.
- RAPANT, Daniel: *Slovenské povstanie roku 1848-49 : Dejiny a dokumenty*. Diel prvý : Slovenská jar 1848. I. 1. Turčiansky sv. Martin : Matica slovenská, 1937.
- RAPANT, Daniel: *Slovenské povstanie roku 1848-49 : Dejiny a dokumenty*. Diel druhý : Povstanie septembrové. II. 2. Turčiansky sv. Martin : Matica slovenská, 1948.
- Slovenský biografický slovník. Zväzok V. R – Š. Martin : Matica slovenská, 1992

Prílohy

1. Ferjenčíkov diplom externého riadneho člena Spoločnosti pre celú mineralógiu a jej tajomníka za uhorský národ, ktorý podpísali Johann Wolfgang von Goethe, Friedrich Wilhelm Heinrich von Trebra, Johann Georg Lenz a Johann Friedrich Fuchs. Zdroj: SCHRÖER [Karl Julius]. Goethe und ein Candidat der Theologie aus Ungarn. In: *Chronik des Wiener Goethe-Vereins*. 4. Jahrgang, 20. Februar 1889, Nr. 2, s. 9.

2. Goetheho venovanie knihy *Hermann und Dorothea*: dar na rozlúčku s Ferjenčíkom v roku 1818. Zdroj: SCHRÖER [Karl Julius]. Goethe und ein Candidat der Theologie aus Ungarn. In: *Chronik des Wiener Goethe-Vereins*. 4. Jahrgang, 20. Februar 1889, Nr. 2, s. 10.

Herren
Ferientse,
zu freundlichem
Andenken
des Aufenthalts
im Saalthale,
Jena
2.15. Apr.
1818.
Goethe

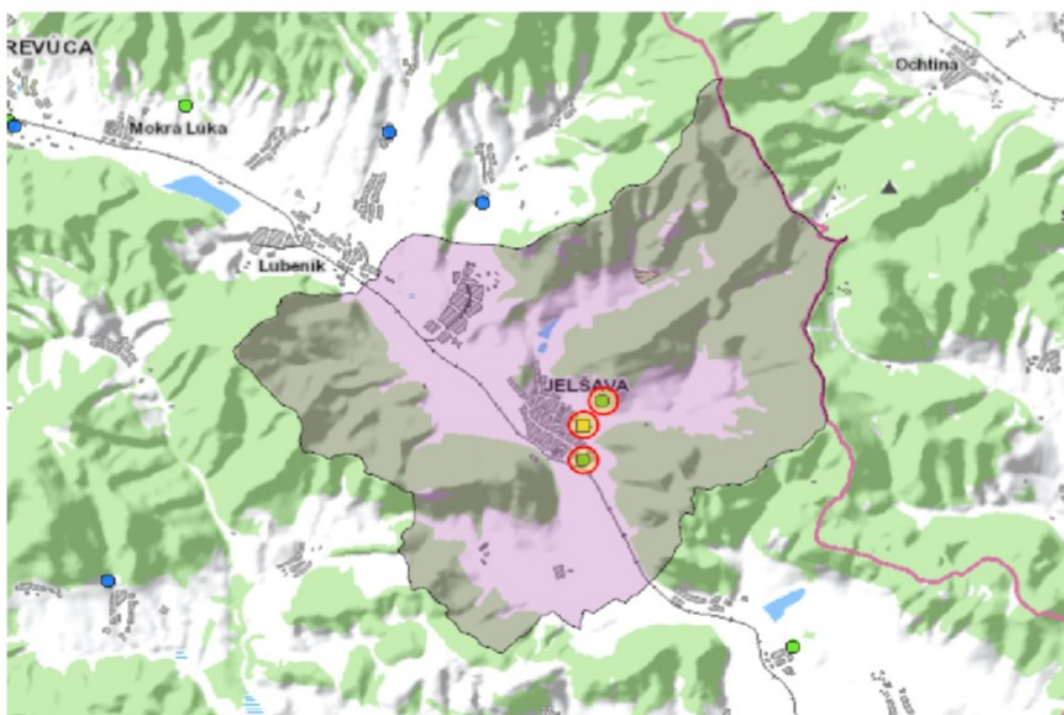
Príloha č. 4 Environmentálne záťaž

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
VÝPIS Z REGISTRA ENVIRONMENTÁLNYCH ZÁŤAŽÍ
Vytvorené cez EnviroPortál

Dátum vyhotovenia 03.08.2021
Čas vyhotovenia: 14:01

**Webová mapová aplikácia IS EZ - Informačný systém environmentálnych
záťaž**

ČASŤ: MAPOVÁ ZOSTAVA

M 1 : 9 244 649

ČASŤ: LEGENDA

Environmentálne záťaž (EZ)

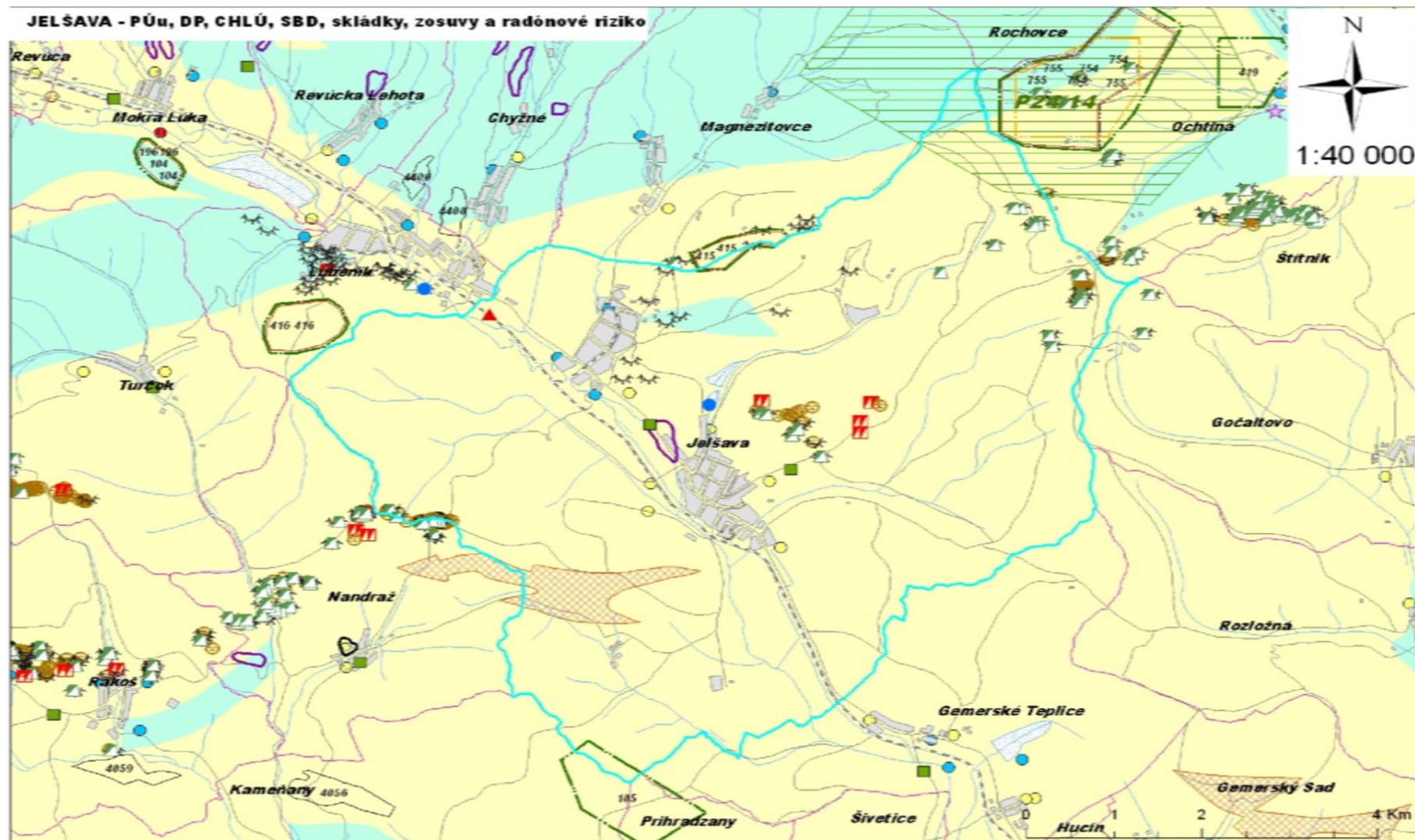
Všetky EZ

- Pravdepodobná environmentálna záťaž
- Environmentálna záťaž
- Sanovaná/rekultivovaná lokalita
- Pravdepodobná environmentálna záťaž aj sanovaná/rekultivovaná lokalita

Informatívny výpis

1 / 3

JELŠAVA - PÚu, DP, CHLÚ, SBD, skládky, zosuvy a radónové riziko

Skládky (3) ▲ prevádzkovaná (1) ■ upravená (prekrytie, terénne úpravy a pod.) (2)

Svahové deformácie (1) □ Potenciálna (1)

Výhradné ložiská DP (1) □ 415 – Jelšava - Dúbravský masív; magnezit; SMZ, a.s., Jelšava

Výhradné ložiská CHLU (2) □
105 – Kameňany; dekoračný kameň; ŠGÚDŠ Bratislava, Bratislava
415 – Jelšava - Dúbravský masív; magnezit; SMZ, a.s., Jelšava

Neevidujeme výhradné ložiská OVL

Neevidujeme ložiská nevyhradeného nerastu

Neevidujeme prieskumné územia - návrhy

Prieskumné územia - určené (1) □ P24/14 – Ochtiná; Mo, W, Re; BSP-servis, s.r.o., Bratislava; 20.11.2022

Staré banské diela (88) ■ šachta (4) ■ štôlna (22) ● odkalisko (1) ● pinga, pingový ťah (29) ● halda (32)

Radónové riziko - referenčné plochy (11) ● nízke (3) ● stredné (8)

Prognóza zvýšeného radónového rizika (eU nad 4 ppm) (1) □

Izoplochy radónového rizika (11) ■ nízke 36,7 % (2) ■ stredné 63,0 % (60)

